

ปัญหาการบังคับโทษปรับในคดีอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29/1 :

ศึกษากรณีคดีที่ศาลมีคำพิพากษาลงโทษจำคุกไม่เกินสามปีและปรับ

THE PROBLEM OF IMPOSING FINES IN CRIMINAL CASES

UNDER SECTION 29/1 OF THE CRIMINAL CODE : A STUDY OF

CASES IN WHICH THE COURT SENTENCED IMPRISONMENT

FOR NOT MORE THAN THREE YEARS AND A FINE

ศิริพร มะลิทอง

SIRIPORN MALITHONG

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต

กลุ่มวิชากฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

คณะนิติศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีปทุม

พ.ศ. 2566

ลิขสิทธิ์ของคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

**THE PROBLEM OF IMPOSING FINES IN CRIMINAL CASES
UNDER SECTION 29/1 OF THE CRIMINAL CODE : A STUDY OF
CASES IN WHICH THE COURT SENTENCED IMPRISONMENT
FOR NOT MORE THAN THREE YEARS AND A FINE**

SIRIPORN MALITHONG

**A THEMATIC PAPER SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT
OF THE REQUIREMENT FOR THE DEGREE**

OF MASTER OF LAWS

CRIMINAL LAW AND CRIMINAL JUSTICE ADMINISTRATION

SCHOOL OF LAW

SRIPATUM UNIVERSITY

2023

COPYRIGHT OF SCHOOL OF LAW SRIPATUM UNIVERSITY

สารนิพนธ์เรื่อง	ปัญหาการบังคับโทษปรับในคดีอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29/1 : ศึกษากรณีคดีที่ศาลมีคำพิพากษาลงโทษจำคุกไม่เกินสามปีและปรับ
คำสำคัญ	โทษปรับในคดีอาญา/ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29/1
นักศึกษา	ศิริพร มะลิทอง
อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์	ดร.เอกพงษ์ สารน้อย
หลักสูตร	นิติศาสตรมหาบัณฑิต กลุ่มวิชากฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา
คณะ	นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม
พ.ศ.	2566

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาความเป็นมา นโยบาย แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการบังคับโทษปรับในคดีอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29/1: ศึกษากรณีคดีที่ศาลมีคำพิพากษาลงโทษจำคุกไม่เกินสามปีและปรับ (2) ศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการบังคับโทษปรับในคดีอาญาของประเทศไทยและต่างประเทศได้แก่ ประเทศสวีเดน และประเทศสหรัฐอเมริกา รัฐนิวยอร์ก (3) วิเคราะห์ เปรียบเทียบการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการบังคับโทษปรับในคดีอาญาของไทยและต่างประเทศ (4) เสนอแนะแนวทาง และแก้ไขการบังคับโทษปรับในคดีอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29/1: ศึกษากรณีคดีที่ศาลมีคำพิพากษาลงโทษจำคุกไม่เกินสามปีและปรับ นำไปสู่การแก้ไขปรับปรุงกฎหมายให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้นต่อไป

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิจัยจากเอกสาร ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทั้งหมดที่เกี่ยวข้องจาก ด้วบทกฎหมาย วิทยานิพนธ์ หนังสือ บทความ งานวิจัย เอกสารทางวิชาการอื่นๆ และข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต เพื่อนำมาศึกษาวิเคราะห์ เป็นข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขการบังคับโทษปรับในคดีอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29/1 : ศึกษากรณีคดีที่ศาลมีคำพิพากษาลงโทษจำคุกไม่เกินสามปีและปรับให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ผลการศึกษาพบว่า ตามแนวคิดและทฤษฎีที่สำคัญในการบังคับโทษปรับในคดีอาญาของแต่ละประเทศได้มีนโยบายและมาตรการทางกฎหมายแตกต่างกันไป มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายอาญาให้เป็นมาตรฐานสากล โดยให้ความสำคัญในการบังคับโทษปรับในคดีอาญาตามประมวล

กฎหมายอาญา มาตรา 29/1 ในกรณีคดีที่ศาลมีคำพิพากษาลงโทษจำคุกไม่เกินสามปีและปรับ โดยนำระบบวันปรับ (Day fine System) มาใช้พิจารณาโทษปรับในคดีที่ศาลลงโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี และปรับ โดยกำหนดให้ศาลพิจารณาถึงฐานะทางเศรษฐกิจ ความร้ายแรง สภาพแวดล้อมของผู้กระทำความผิดมาประกอบการกำหนดโทษปรับของจำเลยเพื่อเป็นการลดความเหี้ยมกล้าการลงโทษปรับแก่จำเลยที่มีฐานะแตกต่างกัน เมื่อวิเคราะห์กฎหมายดังกล่าวแล้วยังมีข้อพิจารณาเรื่องการบังคับยึดทรัพย์ผู้กระทำความผิดเพื่อใช้แทนค่าปรับ โดยประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29/1 กำหนดให้เจ้าพนักงานศาลที่ได้รับแต่งตั้งและพนักงานอัยการเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการบังคับคดีอันเป็นการก่อให้เกิดภาระหน้าที่แก่เจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่ในการดำเนินการดังกล่าวโดยตรง ทำให้การบังคับโทษปรับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลไม่มีความชัดเจนไม่เป็นรูปธรรม และไม่สอดคล้องกับหลักการบังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง นอกจากนี้ยังพบปัญหาการชำระค่าปรับตามคำสั่งศาลหรือคำพิพากษากฎหมายซึ่งมีการคิดค่าปรับแบบตายตัว ประกอบทั้งในทางปฏิบัติเมื่อศาลมีคำพิพากษาลงโทษปรับหากจำเลยไม่มีเงินชำระค่าปรับ ศาลอาจมีสั่งให้กักขังแทนค่าปรับ หรือให้จำเลยทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับ อันเป็นการใช้มาตรการที่ไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของการลงโทษปรับ อีกทั้งประมวลกฎหมายอาญา ไม่ได้กำหนดให้ผู้ต้องโทษสามารถผ่อนชำระค่าปรับ แต่ในทางปฏิบัติศาลอาจใช้ดุลพินิจมีคำสั่งอนุญาตให้ผู้ต้องโทษผ่อนชำระค่าปรับ แต่การชำระค่าปรับต้องชำระ ณ ศาลที่มีคำพิพากษา

ผู้วิจัยจึงขอเสนอการแก้ไขประมวลกฎหมายอาญาที่เกี่ยวข้องกับการบังคับโทษปรับในคดีอาญาให้ครอบคลุม และมีความเหมาะสมทันต่อยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้การบังคับโทษเป็นไปตามวัตถุประสงค์ และเกิดประสิทธิภาพในการบังคับโทษปรับอันส่งผลดีต่อทั้งภาครัฐ สังคม ผู้ต้องโทษ ตลอดจนบุคคลในครอบครัวของผู้ต้องโทษต่อไป

THEMATIC TITLE	THE PROBLEM OF IMPOSING FINES IN CRIMINAL CASES UNDER SECTION 29/1 OF THE CRIMINAL CODE: A STUDY OF CASES IN WHICH THE COURT SENTENCED IMPRISONMENT FOR NOT MORE THAN THREE YEARS AND A FINE
KEYWORDS	FINES IN CRIMINAL CASES / THE CRIMINAL CODE SECTION 29/1
STUDENT	SIRIPORN MALITHONG
THEMATIC ADVISOR	DR.EKKAPONG SARANOI
LEVEL OF STUDY	MASTER OF LAWS CRIMINAL LAW AND CRIMINAL JUSTICE ADMINISTRATION
FACULTY	SCHOOL OF LAW SRIPATUM UNIVERSITY
YEAR	2023

ABSTRACT

This Independent Study have objectives for (1) Study background, policy, concept and theory about enforce of fine penalty in criminal case according to Criminal Code Section 29/1: Study a case that the court have a judgement to sentenced imprisonment for not more than three years and fines (2) Study laws that related to the enforcement and penalty in criminal case in Thailand and foreign countries such as Sweden and United States of America in New York. (3) Analyzing and compare the enforcement of laws concerning to enforce of fine penalty in criminal case in Thailand and foreign. (4) Suggesting a guideline and adjust the enforcement of fine in criminal cases according to Criminal Code Section 29/1: Study a case that the court have a judgement to sentenced imprisonment for not more than three years and fines and improve it by adjustment the law to be increasingly efficiency.

This Independent Study is a research quality with a method of document research, by which a researcher collecting the data from all relevant documents from the article of law, dissertation, books, articles, research papers, other research papers and online data for analysis to be suggestion and method to adjust the enforcement of fine in criminal cases according

to Criminal Code Section 29/1: Study a case that the court have a judgement to sentenced imprisonment for not more than three years and fines and improve it by adjustment the law to be more efficiency.

The study found that the key concept and theory to enforce of fine penalty in criminal case in each country by have a different policy and measure. Adjustment the criminal law to be international standard by main point is to be enforce a fine penalty in criminal case according to Criminal Code Section 29/1. In case the court have a judgment to sentenced imprisonment for not more than three years and fines. By bring a (Day Fine System) to be consider for a fine in case that sentenced imprisonment for not more than three years and fines. By specify that court to be consider economic status, gravity of the wrongful act, environment of offender to be consider a fine of the defendant. For reduce the difference of fine penalty to the defendant that have different financial status, when analysis those law, still have to be consider about an enforce to seize asset of the offender instead of fine penalty by Criminal Code Section 29/1 decide for the court officer that appointed and public prosecutor be an authority person to procedure to enforce by judgement, which cause a duty for the officer that do not have a direct duty to enforce the fine penalty according to the judgement or the court order which is not clearly, not concrete and not match up with the principle of enforce a judgement according to Civil Procedure Code. More over found a problem of a fine payment according to the court order or judgment, Law that calculate a fixed fine penalty and in practically, when the court have a judgement to pay fine penalty, if the defendant do not have any money to pay fine penalty, the court can have an order to imprison instead a fine or order the defendant to work for social service instead of a fine that is a measure, which not match up with a spirit of a fine penalty. Also, Criminal Code did not specify for the offender can pay by installment but in practically, the court can use discretion to have an order to allow the offender to be pay by installment but fine payment must be paid at the court that issued a judgement.

A researcher then would suggestion to adjust Criminal Code that relevant to enforce of fine penalty to cover criminal case and have a suitable to variation period. For enforce a penalty to be accordance to objective and be efficient to enforce a fine penalty, which have a good affect on public sector, social, offender and as well as a people in offender family too.

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงด้วยดี ด้วยความเมตตาและความอนุเคราะห์จาก ดร.เอกพงษ์ สารน้อยอาจารย์ที่ปรึกษาและกรรมการสอบสารนิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณวิภา เมืองถ้ำ ประธานกรรมการสอบสารนิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ช้องนาง วิพุฒานุกงษ์ กรรมการสอบสารนิพนธ์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิสิต อินทมาโน ผู้อำนวยการหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตบางเขน ซึ่งได้กรุณาสละเวลาอันมีค่าให้ความรู้ คำแนะนำ และข้อสังเกตต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ตลอดจนตรวจสอบความเรียบร้อยของสารนิพนธ์ฉบับนี้จนแล้วเสร็จ ผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณต่อบิดา มารดา ที่เป็นผู้ให้กำเนิดและเป็นที่รักเคารพของผู้วิจัย ที่ได้ส่งเสริมและให้การสนับสนุนในด้านการศึกษามาโดยตลอด ขอขอบพระคุณครูบาอาจารย์ทุกท่านในระดับชั้นปริญญาโทที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาแก่ผู้วิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการจัดทำสารนิพนธ์

อนึ่งหากสารนิพนธ์ฉบับนี้มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าแก่ผู้ที่มีความสนใจ ผู้วิจัยขอมอบความดีนี้ให้แก่บุพการี คณาจารย์ ตลอดจนผู้แต่งตำรา และบทความต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยได้นำมาใช้ในการศึกษาค้นคว้า หากมีความบกพร่องประการใดผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

ศิริพร มะลิทอง
มหาวิทยาลัยศรีปทุม

2566

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	I
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	III
กิตติกรรมประกาศ.....	V
สารบัญ	VI
สารบัญตาราง	VIII
สารบัญแผนภาพ.....	IX
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	6
1.3 สมมติฐานของการศึกษา	6
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	7
1.5 วิธีดำเนินการศึกษา.....	7
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
2 หลักการ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับโทษปรับในคดีอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29/1: ศึกษากรณีคดีที่ศาลมีคำพิพากษาลงโทษจำคุกไม่เกินสามปีและปรับ ..	8
2.1 ความหมาย ลักษณะและประเภทของโทษปรับ.....	9
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการกระทำความผิดอาญาและการบังคับโทษปรับในคดีอาญา ...	13
2.2.1 แนวคิดเกี่ยวกับประเภทของความผิดอาญา.....	13
2.2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการลงโทษทางอาญา	17
2.2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการบังคับโทษปรับ.....	19
2.2.4 แนวคิดเกี่ยวกับระบบวันปรับ (Day-fine System).....	23
2.3 พัฒนาการของโทษปรับ	25
2.4 ทฤษฎีเกี่ยวกับการลงโทษทางอาญา.....	28

บทที่	หน้า
2.4.1 ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน (Retributive Theory).....	28
2.4.2 ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู (Rehabilitative Theory).....	29
2.4.3 การลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง (Deterrence Theory)	31
2.4.4 การลงโทษเพื่อตัดโอกาสกระทำผิด (Incapacitation Theory)	33
3 กฎหมายของประเทศไทยเกี่ยวกับการบังคับโทษปรับในคดีอาญาและกฎหมาย ต่างประเทศเกี่ยวข้อง	35
3.1 กฎหมายของประเทศไทยเกี่ยวกับการบังคับโทษปรับในคดีอาญา	36
3.1.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	36
3.1.2 ประมวลกฎหมายอาญา	41
3.1.3 พระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565	45
3.2 กฎหมายต่างประเทศเกี่ยวกับการบังคับโทษปรับในคดีอาญา.....	49
3.2.1 ประเทศสวีเดน (Kingdom of Sweden).....	50
3.2.2 ประเทศสหรัฐอเมริกา (United States of America : USA)	55
4 วิเคราะห์ปัญหาการบังคับโทษปรับในคดีอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29/1: ศึกษากรณีคดีที่ศาลมีคำพิพากษาลงโทษจำคุกไม่เกินสามปีและปรับ.....	62
4.1 ปัญหาในการกำหนดอัตราโทษปรับที่มีอัตราค่าปรับแบบตายตัว.....	63
4.2 ปัญหาการบังคับยึดทรัพย์ผู้กระทำความผิดเพื่อใช้แทนค่าปรับ.....	70
4.3 ปัญหาการชำระค่าปรับภายหลังที่ศาลมีคำสั่งหรือคำพิพากษา.....	79
5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	86
5.1 บทสรุป	86
5.2 ข้อเสนอแนะ	92
บรรณานุกรม	94
ประวัติผู้เขียน	98

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ตารางสถิติการลงโทษของศาลประจำปี 2564	74

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
1	การกำหนดโทษปรับในระบบวันปรับ	24
2	คิดค่าปรับแก่ผู้กระทำความผิด วิธีการคำนวณวันปรับ	57
3	การกำหนดโทษปรับในระบบวันปรับ	69

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน การดำรงชีวิตของมนุษย์นั้นเป็นไปในลักษณะสัตว์สังคมที่อยู่ร่วมกันเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในด้านต่างๆ ในการดำเนินชีวิต ซึ่งเมื่อการอยู่ร่วมกันของมนุษย์มีจำนวนมากขึ้น จนกลายเป็นสังคมที่มีขนาดใหญ่ขึ้น ความขัดแย้งในด้านต่างๆ ระหว่างคนในสังคมย่อมมีมากขึ้นตามมาด้วย จนหลายครั้งความขัดแย้งดังกล่าวทวีความรุนแรงจนกลายเป็นการก่ออาชญากรรมขึ้นด้วยปัจจัยต่างๆ ทำให้การดำเนินชีวิตของคนในสังคมเป็นไปด้วยความไม่สงบสุข และเกิดความหวาดกลัวขึ้น มาตรการทางกฎหมายจึงเป็นกลไกหนึ่งที่มีความสำคัญในการควบคุมพฤติกรรมต่างๆ ของบุคคลที่อยู่ร่วมกันในสังคม โดยเฉพาะมาตรการในส่วนของกฎหมายอาญา ซึ่งเป็นกฎหมายที่บัญญัติห้ามถึงการกระทำต่างๆ ของบุคคลที่เป็นการกระทำให้เกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สินหรือชื่อเสียงของบุคคลอื่น และเป็นการคุ้มครองการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมเพื่อให้สังคมเกิดความสงบเรียบร้อยขึ้น โดยกำหนดถึงศีลธรรม จริยธรรมของคนในสังคมเพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้ การกระทำที่เป็นความผิดต่อบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาจึงเป็นการกระทำที่ผิดต่อศีลธรรม เป็นการกระทำความชั่ว ซึ่งคนทั่วไปหรือวิญญูชนทั่วไปมองว่าผู้ซึ่งได้กระทำความชื่อนั้นสมควรต้องได้รับการลงโทษทางอาญา¹ นอกจากนี้ กฎหมายอาญายังได้บัญญัติประเภทและอัตราของการลงโทษสำหรับการกระทำความผิดต่างๆ โดยมีเจตนารมณ์เพื่อป้องกันยับยั้งข่มขู่ผู้ที่กระทำความผิด เพื่อให้คนในสังคมสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข ซึ่งกฎหมายอาญานี้เป็นมาตรการทางกฎหมายที่ถูกนำไปใช้ในทุกประเทศทั่วโลก โดยมีความแตกต่างกันตามความเหมาะสมของบริบททางสังคม จารีตและประเพณีของประเทศนั้นๆ โดยการที่จะลงโทษบุคคลใดนั้น ได้มีวิธีการลงโทษอยู่หลายวิธีขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการลงโทษว่าเพื่อให้เกิดผลอย่างไร ซึ่งวัตถุประสงค์ของการลงโทษย่อมแตกต่างกันไปตามค่านิยม วัฒนธรรม จารีต ประเพณี ตลอดจนความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการของสังคมประเทศนั้นๆ เป็นปัจจัยสำคัญ

---

¹ ปิยธิดา บุญพา. (2558). *การบังคับใช้โทษทางอาญา: ศึกษากรณีมาตรการยึดทรัพย์สินใช้แทนค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. หน้า 6.

โดยกฎหมายอาญานั้นต้องมีลักษณะที่สำคัญ กล่าวคือ กฎหมายอาญามีลักษณะเป็นกฎหมายมหาชน โดยการกระทำซึ่งเป็นความผิดอาญา และบทลงโทษในทางอาญา เป็นหลักเกณฑ์ซึ่งได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาคเอกชนกับภาครัฐ แม้การกระทำความผิดบางอย่างจะได้กระทำโดยตรงต่อเอกชนให้ได้รับอันตรายเสียหายก็ดี ซึ่งหากการกระทำความผิดนั้นเป็นการกระทำความผิดอันชั่วร้ายถึงขนาดที่บุคคลทั่วไปเห็นว่าการกระทำนั้นขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน และหากไม่มีการป้องปรามและป้องกันแต่อย่างใด อาจจะส่งผลเสียหายขนานใหญ่ต่อรัฐ เช่น ความผิดต่อความมั่นคงของประเทศ ความผิดฐานฆ่าผู้อื่น ความผิดฐานลักทรัพย์ของผู้อื่น อาจขยายความรุนแรงไปจนถึงการลักทรัพย์แล้วฆ่าเจ้าทรัพย์ จึงเป็นเหตุให้รัฐต้องเข้ามาเพื่อที่จะดำเนินการป้องกันและปราบปรามด้วยตนเอง โดยไม่ต้องให้ผู้ใดมาร้องทุกข์กล่าวโทษ ซึ่งเรียกกันว่า ความผิดอันยอมความไม่ได้ ยกเว้นความผิดบางประเภทที่เรียกว่าความผิดอันยอมความได้ เช่น ความผิดฐานยกยอกทรัพย์ ความผิดฐานโกงเจ้าหนี้ ความผิดฐานหมิ่นประมาทผู้อื่น ซึ่งเป็นความผิดที่มีลักษณะประกอบด้วยเหตุผลอันเป็นส่วนตัวของผู้เสียหายบางประการ จึงเป็นความผิดที่รัฐควร จะเข้ามาดำเนินการ ก็ต่อเมื่อเอกชนผู้เสียหายได้ร้องทุกข์ขึ้นก่อน และการกระทำใดจะถือเป็นความผิดอาญาต้องมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ทั้งการกระทำที่ถือว่าเป็นความผิดและบทลงโทษโดยชัดแจ้งแล้ว สำหรับการกระทำในภายหน้าไม่มีผลย้อนหลังไปลงโทษการกระทำที่ได้เกิดขึ้นก่อนที่จะมีกฎหมายบัญญัติความผิดนั้นขึ้น²

สำหรับประเทศไทยก็ได้มีการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญาเพื่อใช้เป็นกรอบในการกำหนดหรือห้ามการกระทำของบุคคลในสังคมมิให้กระทำการใดๆ อันเป็นการกระทำขัดต่อกฎหมายอาญาเป็นการละเมิดสิทธิในด้านต่างๆ ของบุคคลอื่น จึงได้มีการตรากฎหมายไว้เป็นลายลักษณ์อักษรว่า การกระทำใดซึ่งเป็นการต้องห้ามตามกฎหมาย และกำหนดอัตราโทษที่จะใช้ลงโทษบุคคลผู้ฝ่าฝืนไว้อย่างชัดเจน โดยบัญญัติให้บุคคลจักต้องรับโทษตามประมวลอาญาเมื่อปรากฏว่า ผู้นั้นได้กระทำการใดๆ ต่อบุคคลด้วยกัน สิทธิ เสรีภาพ ชื่อเสียง ทรัพย์สินของผู้อื่น และการกระทำในขณะนั้นมีกฎหมายวางหลักเกณฑ์ไว้ว่า การกระทำอันเป็นการต้องห้ามนั้นเป็นความผิดอันจะต้องระวางโทษตามบทบัญญัติของกฎหมาย³ ซึ่งประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทยได้กำหนดโทษทางอาญาไว้โดยเป็นการเรียงลำดับการลงโทษตามความร้ายแรงจากมากที่สุดไปจนถึงโทษเบาสุด ซึ่งวัตถุประสงค์ของการลงโทษแต่ละประเภทสามารถแบ่งลำดับความร้ายแรงของการลงโทษได้ดังนี้⁴

² จิตติ ดิงศภักดิ์. (2546). *คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1*. กรุงเทพฯ: จีระวิชาการพิมพ์. หน้า 2-3.

³ ประมวลกฎหมายอาญา. มาตรา 2 วรรคแรก.

⁴ ประมวลกฎหมายอาญา. มาตรา 18.

1) การลงโทษประหารชีวิต กฎหมายกำหนดให้ดำเนินการด้วยวิธีฉีดยาหรือสารพิษให้ตาย⁵ คือ การลงโทษที่บังคับเอากับชีวิต ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการตัดโอกาสในการกระทำ ความผิดของผู้กระทำผิดอย่างถาวร และมีผลกระทบต่อความรู้สึกของคนทั่วไปค่อนข้างสูง

2) โทษจำคุก โทษจำคุกให้เริ่มแต่วันมีคำพิพากษา แต่ถ้าผู้ต้องคำพิพากษาถูกคุมขัง ก่อนศาลพิพากษา ให้หักจำนวนวันที่ถูกคุมขังก่อนศาลพิพากษา ให้หักจำนวนวันที่ถูกคุมขังออกจากระยะเวลาจำคุก⁶ เป็นโทษที่เป็นการบังคับต่อเสรีภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อตัดโอกาสของผู้กระทำ ความผิดออกจากสังคมอย่างถาวร และตัดโอกาสของผู้กระทำ ความผิดออกจากสังคมชั่วคราว โดยอาจจัดให้มีการฝึกอาชีพ พัฒนาความรู้ เพื่อให้ผู้กระทำความผิดกลับตัวเป็นคนดีผู้สังคม

3) โทษกักขัง เป็นโทษจำกัดเสรีภาพในร่างกายแต่เบากว่าโทษจำคุก ผู้ต้องโทษกักขัง จะถูกกักตัวไว้ในสถานที่กักขังซึ่งมิใช่เรือนจำ โทษกักขังนั้นเป็นโทษที่เปลี่ยนจากการลงโทษจำคุก เป็นกักขัง หากผู้กระทำความผิดซึ่งมีโทษจำคุก และในคดีนั้นศาลได้พิพากษาให้ผู้ซึ่งได้กระทำอันชั่วร้ายต้องรับโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน แต่หากไม่ปรากฏข้อเท็จจริงแก่ศาลว่าผู้รับโทษนั้นเคย ต้องโทษจำคุกในอดีตมาก่อน หรือปรากฏข้อเท็จจริงว่า ผู้ต้องโทษนั้นเคยได้รับโทษจำคุกในอดีต แล้ว แต่โทษ ในอดีตนั้นเป็นโทษซึ่งได้กระทำขึ้นอัน ไม่มีเจตนา แต่ผู้นั้นไม่ใช้ความระมัดระวังตาม วิสัยประกอบกับพฤติการณ์ ในภาวะที่วิญญูชนจะพึงใช้ได้ หรือเป็นการกระทำซึ่งเป็นความผิด เล็ก ๆ น้อย ๆ ศาลอาจกำหนดให้ผู้กระทำความผิดนั้นรับโทษกักขังซึ่งมีกำหนดระยะเวลาไม่เกิน สามเดือนแทนโทษจำคุกนั้นก็ได้⁷

4) โทษปรับ ผู้ใดต้องโทษปรับ ผู้นั้นจะต้องชำระเงินตามจำนวนที่กำหนดไว้ใน คำพิพากษาต่อศาล⁸

5) โทษริบทรัพย์สิน ได้แก่ ทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้ใช้ หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำ ความผิด หรือทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้มาโดยได้กระทำความผิด เว้นแต่เป็นทรัพย์สินของผู้อื่นซึ่งมิได้ รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด⁹

ซึ่งสำหรับโทษปรับนั้นเป็นการลงโทษซึ่งบังคับกับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด มีวัตถุประสงค์ของการลงโทษที่บังคับเอากับทรัพย์สินมุ่งประสงค์ที่จะบังคับเอากับบรรดา ทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเพื่อทำให้เกิดความเจ็บหลาบ และเพื่อเป็นการข่มขู่ยับยั้งมิให้เกิด

⁵ ประมวลกฎหมายอาญา. มาตรา 19 วรรคแรก.

⁶ ประมวลกฎหมายอาญา. มาตรา 22 วรรคแรก.

⁷ ประมวลกฎหมายอาญา. มาตรา 23.

⁸ ประมวลกฎหมายอาญา. มาตรา 28.

⁹ ประมวลกฎหมายอาญา. มาตรา 33.

การลอกเลียนแบบการกระทำความคิด¹⁰ ซึ่งสำหรับการลงโทษปรับตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 นั้น เกิดขึ้นภายหลังที่ผู้พิพากษาพิจารณามีคำพิพากษาลงโทษปรับหรือลงโทษทั้งจำคุก และปรับจำเลยซึ่งได้ถูกฟ้องดำเนินคดีต่อศาลว่าผู้นั้นได้กระทำความผิด ภายหลังจากที่ศาลได้มี คำพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดทั้งจำคุกและปรับ หรือลงโทษทั้งจำคุกและปรับ โดยโทษจำคุก นั้นให้รอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษไว้ หากปรากฏว่าผู้กระทำความผิดไม่สามารถหาเงินมา ชำระค่าปรับต่อศาลได้ภายในกำหนดเวลาตามหลักเกณฑ์ของประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 30 ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์ว่า ผู้กระทำความผิดทั้งจำคุกและปรับ หรือลงโทษทั้งจำคุกและปรับ โดยโทษ จำคุกนั้นให้รอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษไว้ และศาลได้กำหนดระยะเวลาให้ผู้ต้องโทษ ปรับนั้นชำระค่าปรับ ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ศาลพิพากษา หากผู้รับโทษนั้นเพิกเฉยหรือไม่ชำระ ค่าปรับตามที่ศาลกำหนดเวลาไว้ ผู้รับโทษนั้นจะต้องถูกดำเนินการบังคับคดีตามกฎหมาย เอาแก่ ทรัพย์สินของผู้รับโทษนั้น โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อนำเงินมาชำระค่าปรับตามคำพิพากษา หรืออาจ ต้องถูกกักขังแทนการชำระค่าปรับ ถ้าศาลเห็นเหตุอันสมควร สงสัยว่า ผู้รับโทษนั้นจะหลีกเลี่ยง ไม่ชำระค่าปรับศาลจะสั่งเรียกกักขังหรือจะสั่งให้กักขังแทนค่าปรับก็ได้¹¹ ประกอบกับมาตรา 29/1 ของกฎหมายดังกล่าวได้กำหนดวิธีการบังคับโทษปรับโดยให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ แฝงมาใช้บังคับโดยอนุโลม โดยได้กำหนดให้เจ้าพนักงานศาลที่ได้รับแต่งตั้งและพนักงานอัยการ เป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการบังคับคดี และให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจหน้าที่ยึด ทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องในทรัพย์สินของผู้ต้องโทษปรับ และขายทอดตลาดทรัพย์สินที่ได้รับ แะงจากศาลหรือพนักงานอัยการ ส่วนการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ต้องโทษปรับกำหนดให้ พนักงานอัยการมีหน้าที่ตรวจสอบทรัพย์สินเพื่อการบังคับคดี¹² ดังนั้น เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติ มาตรา 29 และมาตรา 29/1 แล้ว จะเห็นว่ากฎหมายได้บัญญัติกรณีศาลลงโทษปรับจำเลย โดยศาล มิได้พิจารณาถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญญา การศึกษา สุขภาพ อาชีพ สภาพความผิด การรู้สึกความผิดของผู้กระทำความผิดประกอบการพิจารณามีคำพิพากษาลงโทษปรับแต่อย่างใด

¹⁰ วิทยาลัยข้าราชการศาลยุติธรรม. (2554). *ปัญหาการยึดทรัพย์ใช้แทนค่าปรับในคดีอาญา*. สถาบันพัฒนาข้าราชการ ฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม โครงการพัฒนาระบบงานกฎหมาย การฝึกอบรมหลักสูตร “การพัฒนานิติกรระดับกลาง”. หน้า 1.

¹¹ สกฤษรัตน์ ทิพย์บุญทรัพย์. (2552). *การบังคับคดีอาญา: ศึกษาการบังคับโทษปรับ*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตรัฐ. หน้า ๗.

¹² พิชัย นิลทองคำ. *ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1-6 อาญา ข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ร.บ. ค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา ฉบับสมบูรณ์แก้ไขเพิ่มเติมเป็นปัจจุบัน*. หน้า 588.

อีกทั้งเมื่อศาลมีคำพิพากษาลงโทษปรับผู้กระทำความผิดแล้ว หากผู้นั้นไม่มีเงินชำระค่าปรับศาลจะมีคำสั่งให้กักขังแทนค่าปรับผู้นั้น โดยมีได้มุ่งที่จะดำเนินการบังคับเอากับทรัพย์สินของผู้นั้น อันเป็นการลงโทษที่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องโทษซึ่งมีความร้ายแรงกว่าการบังคับเอากับตัวทรัพย์สินหรือสิทธิเรียกร้องในทรัพย์สินของผู้ต้องโทษปรับ ซึ่งเป็นการผิดวัตถุประสงค์ของการบังคับตามโทษปรับ และข้ามขั้นตอนที่กฎหมายบัญญัติ¹³ โดยแบ่งปัญหาที่ต้องนำมาพิจารณา 3 ประการ ดังนี้

ประการแรก ปัญหาในการกำหนดอัตราโทษปรับที่มีอัตราค่าปรับแบบตายตัวไม่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม โดยไม่คำนึงถึงความสามารถในการชำระค่าปรับของผู้กระทำความผิด เนื่องจากประเทศไทยได้มีการกำหนดโทษปรับแบบตายตัวที่ศาลสามารถใช้ดุลพินิจได้ภายใต้บทบัญญัติค่าปรับตามที่กฎหมายกำหนด โดยแบ่งออกเป็นกรณีที่กฎหมายได้กำหนดโทษปรับขั้นต่ำไว้และกำหนดโทษปรับขั้นสูงสุดเอาไว้และในกรณีที่กฎหมายมิได้กำหนดอัตราโทษปรับขั้นต่ำไว้แต่ได้กำหนดอัตราโทษปรับขั้นสูงไว้ ในกรณีดังกล่าวศาลสามารถใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษปรับโดยพิจารณาจากฐานะของบุคคลและความร้ายแรงแห่งพฤติการณ์ของการกระทำความผิด แต่หลักเกณฑ์ในการกำหนดอัตราโทษปรับดังกล่าวก่อให้เกิดความไม่เสมอภาค กล่าวคือ หากผู้กระทำความผิดที่ต้องโทษปรับตามคำพิพากษาเป็นบุคคลที่มีฐานะร่ำรวย การลงโทษปรับย่อมไม่อาจมีผลร้ายต่อผู้กระทำความผิดที่มีฐานะร่ำรวยได้แต่กลับกันหากผู้กระทำความผิดเป็นผู้มีฐานะยากจน การลงโทษปรับย่อมเป็นผลร้ายต่อบุคคลดังกล่าวได้ ทำให้การบังคับใช้โทษปรับไม่มีความเสมอภาคและยังไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของการลงโทษปรับอย่างแท้จริง

ประการที่สอง ปัญหาการบังคับยึดทรัพย์สินผู้กระทำความผิดเพื่อใช้แทนค่าปรับ ประมวลกฎหมายอาญาได้บัญญัติให้ผู้กระทำความผิดที่ต้องโทษปรับตามคำพิพากษาของศาลต้องชำระค่าปรับภายในสามสิบวันนับแต่ที่ศาลมีคำพิพากษาแต่หากผู้กระทำความผิดที่ต้องโทษปรับไม่สามารถชำระค่าปรับได้ต้องถูกยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องในทรัพย์สินออกขายทอดตลาดเพื่อนำมาชำระค่าปรับ ซึ่งในกรณีดังกล่าวเจ้าพนักงานศาลที่ได้รับแต่งตั้งและพนักงานอัยการเป็นผู้มีหน้าที่ในการสอบสวนทรัพย์สินและดำเนินการบังคับคดีดังกล่าว โดยเจ้าพนักงานศาลที่ได้รับแต่งตั้งและพนักงานอัยการมิได้มีหน้าที่เฉพาะตามกฎหมายในการบังคับคดีตามคำสั่งศาลทำให้การยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องของผู้กระทำความผิดออกขายทอดตลาดเพื่อชำระค่าปรับยังไม่มีความเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน

ประการที่สาม ปัญหาการชำระค่าปรับภายหลังที่ศาลมีคำสั่งหรือคำพิพากษา เนื่องจากการบังคับใช้โทษปรับเป็นการมุ่งบังคับเอาจากผู้กระทำความผิดเป็นจำนวนเงิน แต่ประมวล

¹³ สกฤตน์ ทิพย์บุญทรัพย์, อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 11, หน้า ๙.

กฎหมายอาญาได้กำหนดว่าหากผู้กระทำความผิดที่ต้องโทษปรับตามคำพิพากษาไม่ชำระค่าปรับ ภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดจะต้องถูกยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องในทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดหรือถูกกักขังแทนค่าปรับ นอกจากนี้ประมวลกฎหมายอาญาที่ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมก็ได้เพิ่มมาตรการทางเลือกให้แก่ผู้กระทำความผิดโดยการทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์ ซึ่งเป็นการลงโทษที่มุ่งต่อเสรีภาพของผู้กระทำความผิดทำให้การบังคับใช้ บทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวยังไม่มีความสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของการลงโทษปรับ ประกอบทั้งในกรณีศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้จำเลยผ่อนชำระค่าปรับยังพบปัญหาวิธีการ ชำระค่าปรับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลที่มีความล่าช้า ทำให้การบังคับโทษปรับไม่มี ประสิทธิภาพ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงปัญหาการบังคับโทษปรับในคดีอาญาตาม ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29/1: ศึกษากรณีคดีที่ศาลมีคำพิพากษาลงโทษจำคุกไม่เกินสามปี และปรับเพื่อวิเคราะห์ถึงกรณีของปัญหาดังกล่าวให้การบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพและ เป็นไปตามเจตนารมณ์อย่างแท้จริง

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงหลักการ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับ โทษปรับในคดีอาญาตามประมวล กฎหมายอาญา มาตรา 29/1: ศึกษากรณีคดีที่ศาลมีคำพิพากษาลงโทษจำคุกไม่เกินสามปีและปรับ
2. เพื่อศึกษาถึงกฎหมายของประเทศไทยเกี่ยวกับการบังคับโทษปรับในคดีอาญา และ กฎหมายประเทศสวีเดน และประเทศสหรัฐอเมริกา
3. เพื่อศึกษาถึงปัญหาการบังคับโทษปรับในคดีอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29/1: ศึกษากรณีคดีที่ศาลมีคำพิพากษาลงโทษจำคุกไม่เกินสามปีและปรับ
4. เพื่อศึกษาถึงแนวทางการแก้ไข ปัญหาการบังคับโทษปรับในคดีอาญาตามประมวล กฎหมายอาญา มาตรา 29/1: ศึกษากรณีคดีที่ศาลมีคำพิพากษาลงโทษจำคุกไม่เกินสามปีและปรับ

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

แม้ว่าประมวลกฎหมายอาญาจะได้บัญญัติถึงวิธีการลงโทษผู้กระทำความผิดโดยการปรับ โดยมีเจตนารมณ์เพื่อการลงโทษที่บังคับเอากับทรัพย์สินมุ่งประสงค์ที่จะบังคับเอากับบรรดา ทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเพื่อทำให้เกิดความเจ็บปวด และเพื่อเป็นการข่มขู่ยับยั้งมิให้เกิด การลอกเลียนแบบการกระทำความผิด แต่ทั้งนี้ การบังคับใช้บทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวยังมี ปัญหาอยู่หลายประการ กล่าวคือ ปัญหาในการกำหนดอัตราโทษปรับที่มีอัตราค่าปรับแบบตายตัว

ไม่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม โดยไม่คำนึงถึงความสามารถในการชำระค่าปรับของผู้กระทำความผิด ปัญหาการขาดผู้รับผิดชอบในการบังคับยึดทรัพย์ผู้กระทำความผิดเพื่อใช้แทนค่าปรับ ปัญหาการชำระค่าปรับภายหลังที่ศาลมีคำสั่งหรือคำพิพากษา และวิธีการชำระค่าปรับตามคำสั่งหรือคำพิพากษาของศาล ทำให้การบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญาในเรื่องดังกล่าวยังไม่มีประสิทธิภาพ ดังนั้น จึงควรมีการแก้ไขกฎหมาย เพื่อให้การบังคับใช้มีประสิทธิภาพและเป็นไปตามเจตนารมณ์อย่างแท้จริง

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะศึกษาโดยครอบคลุมถึงหลักการ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับปัญหาการบังคับโทษปรับในคดีอาญาและกฎหมายที่เกี่ยวข้องเช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง พระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ.2565 และกฎหมายของประเทศสวีเดน และประเทศสหรัฐอเมริกา เพื่อเป็นกรอบและแนวทางในการศึกษาวิจัย และนำไปสู่การสรุปเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวต่อไป

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เป็นหลัก ค้นคว้ารวบรวมจากหนังสือ ตำรา วารสาร กฎหมาย บทความทางวิชาการจากวารสารทางวิชาการต่างๆ หนังสือพิมพ์ รายงานการวิจัย ผลงานการศึกษาวิจัย วิทยานิพนธ์ที่ รวมทั้งสื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการบังคับโทษปรับในคดีอาญาของประเทศไทย

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงหลักการ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับโทษปรับในคดีอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29/1: ศึกษากรณีคดีที่ศาลมีคำพิพากษาลงโทษจำคุกไม่เกินสามปีและปรับ
2. ทำให้ทราบถึงกฎหมายของประเทศไทยเกี่ยวกับการบังคับโทษปรับในคดีอาญา และกฎหมายของประเทศสวีเดน และประเทศสหรัฐอเมริกา
3. ทำให้ทราบถึงปัญหาการบังคับโทษปรับในคดีอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29/1: ศึกษากรณีคดีที่ศาลมีคำพิพากษาลงโทษจำคุกไม่เกินสามปีและปรับ
4. ทำให้ทราบถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาการบังคับโทษปรับในคดีอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29/1: ศึกษากรณีคดีที่ศาลมีคำพิพากษาลงโทษจำคุกไม่เกินสามปีและปรับ

บทที่ 2

หลักการ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับโทษปรับในคดีอาญาตามประมวล

กฎหมายอาญา มาตรา 29/1: ศึกษากรณีคดีที่ศาลมีคำพิพากษา

ลงโทษจำคุกไม่เกินสามปีและปรับ

การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมนั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีกฎหมายเพื่อในการควบคุมพฤติกรรมหรือลงโทษผู้กระทำความผิด ซึ่งหากปราศจากกฎหมายแล้วก็จะทำให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยในสังคมขึ้นได้ โทษทางอาญาจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้กฎหมายอาญาสามารถ ใช้บังคับได้อย่างมีประสิทธิภาพ การกำหนดบทลงโทษทางอาญาเป็นมาตรการหนึ่งที่มีขึ้นเพื่อใช้ลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดทางอาญาตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งเมื่อมีการกระทำความผิดทางอาญาเกิดขึ้นย่อมต้องมีการลงโทษแก่ผู้ที่กระทำความผิดตามกฎหมาย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อลงโทษโดยตรงต่อผู้กระทำความผิดเพื่อเป็นการป้องปรามมิให้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นอีกในสังคม ซึ่งประเภทของโทษที่ใช้แก่ผู้กระทำความผิดนั้นเป็นไปตามความร้ายแรงแห่งพฤติการณ์ที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งได้มีการกระทำความผิดหรือที่กระทำการใดที่กฎหมายได้บัญญัติไว้ว่าเป็นความผิด โดย “โทษปรับ” เป็นบทลงโทษทางอาญาประเภทหนึ่งที่ได้ชื่อว่า เป็นบทลงโทษสถานเบาที่สุดในบรรดาโทษที่กฎหมายกำหนด โดยมุ่งบังคับเอาแก่ทรัพย์สินจากผู้กระทำความผิดเพื่อทดแทนการที่ผู้กระทำความผิดอาจถูกแก้แค้นจากฝ่ายผู้เสียหายเพื่อแสดงให้เห็นว่าผู้กระทำความผิดได้รับผลร้ายอย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว เพื่อเป็นการป้องปรามผู้กระทำความผิดมิให้กระทำความผิดซ้ำอีกทั้งยังเป็นการให้โอกาสแก่ผู้กระทำความผิดได้กลับตัวและใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข

ในปัจจุบันนานาอารยประเทศได้กำหนดโทษปรับไว้ในกฎหมายอาญาเพื่อเป็นโทษสถานเบาในความผิดเล็กน้อยที่ผู้กระทำความผิดไม่สมควรรับโทษจำคุกหรือใช้ควบคู่กับโทษจำคุกในกรณีที่ต้องการให้โทษจำคุกหนักขึ้น แม้ว่าโทษปรับจะเป็นโทษสถานเบาที่ใช้ลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดที่มีพฤติการณ์ไม่ร้ายแรงนัก แต่การบังคับใช้โทษปรับก็ยังมีปัญหาบางประการในการกำหนดจำนวนเงินหรือวิธีการที่ถูกนำมาใช้แทนในกรณีที่ผู้กระทำความผิดไม่มีเงินหรือทรัพย์สินที่จะนำมาชำระตามกฎหมายได้ ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญและมีความจำเป็นในการศึกษาวิจัยปัญหาการบังคับโทษปรับในคดีอาญาของประเทศไทยว่าควรมีหลักเกณฑ์อย่างไร เพื่อนำไปสู่การแก้ไข

บทบัญญัติของกฎหมายให้มีความครอบคลุม ชัดเจน มีประสิทธิภาพและตรงตามเจตนารมณ์อันแท้จริงของกฎหมายต่อไป

2.1 ความหมาย ลักษณะและประเภทของโทษปรับ

โทษปรับเป็นโทษทางอาญาฐานหนึ่งที่ใช้ลงโทษผู้กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา เป็นมาตรการทางกฎหมายที่บังคับเอากับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด¹ การบังคับโทษปรับจะต้องตอบสนองการคุ้มครองสาธารณะต่อการกระทำความผิดในต่อไปด้วย และต้องสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่บกพร่องของผู้กระทำความผิดนั้น ไม่กลับไปกระทำความผิดซ้ำ และสามารถปรับตัวอยู่กับผู้อื่นในสังคมได้อย่างปกติสุข ซึ่งนอกเหนือไปจากโทษปรับในประมวลกฎหมายอาญาแล้ว โทษปรับนี้ยังบัญญัติไว้ในกฎหมายฉบับอื่นๆ ด้วย เช่น พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ.2522 หรือในพระราชบัญญัติอื่นๆ เป็นต้น ซึ่งข้อดีของการใช้โทษปรับนั้นคือผู้ต้องโทษไม่ต้องปะปนกับผู้กระทำความผิดอื่นๆ แต่ในส่วนข้อเสียคือโทษปรับไม่สามารถแก้ไขจิตใจและไม่สามารถข่มขู่ผู้กระทำความผิดที่มีฐานะทางเศรษฐกิจได้²

ประเภทของโทษปรับแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท ดังนี้

1) การลงโทษตามหลักนิติเศรษฐศาสตร์

ในทางนิติเศรษฐศาสตร์ บุคคลจะตัดสินใจกระทำความผิด หากประเมินว่าผลประโยชน์คาดคะเนของการกระทำความผิดสูงกว่าต้นทุนคาดคะเนของการกระทำความผิด ซึ่งจะสอดคล้องกับทฤษฎีการเลือก (Choice Theory) และทฤษฎีเจตจำนงอิสระ (Free Will Theory) การลงโทษเกี่ยวกับการกระทำความผิดต้องมีความเหมาะสมจึงจะสามารถป้องปรามการกระทำความผิด โดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มต้นทุนคาดคะเนของการกระทำความผิด และลดผลประโยชน์คาดคะเนของการกระทำความผิด ได้แก่³

(1) การเพิ่มบทลงโทษให้สูงขึ้น

(2) การเพิ่มโอกาสการจับกุมให้มากขึ้น

¹ จีรวิทย์ ลิปิพันธ์. (2550). *ปัญหาโทษปรับในประเทศไทย*. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. หน้า 1.

² สกฤตรัตน์ ทิพย์บุญทรัพย์. (2565). *การบังคับคดีอาญา: ศึกษาการบังคับโทษปรับ*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://libdoc.dpu.ac.th/mtxt/article/422980.pdf>. [2565, 21 ธันวาคม]. หน้า 58.

³ ณัฐฉรีญา วงศ์ชัย. (2565). *ปัญหาการกำหนดโทษปรับทางอาญา: ศึกษากรณีพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://grad.dpu.ac.th/>. [2565, 21 ธันวาคม]. หน้า 181.

2) การปรับตามจำนวนที่กฎหมายกำหนด (Ordinary Fine)

เป็นการกำหนดโทษปรับแบบตายตัว (Fixed Sum System) ซึ่งระบบดังกล่าวได้ให้อำนาจศาลในการใช้ดุลพินิจกำหนดช่วงของค่าปรับ กล่าวคือ ศาลจะปรับได้ไม่ต่ำกว่าที่กฎหมายกำหนดและจะต้องไม่เกินอัตราที่กฎหมายกำหนดด้วยเช่นกัน และศาลจะต้องกำหนดอัตราค่าปรับให้เหมาะสมและได้สัดส่วนกับผู้กระทำความผิดแต่ละราย โดยศาลจะต้องพิจารณาถึงฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดตลอดจนความเป็นอยู่มาประกอบในการกำหนดโทษปรับ⁴ เช่นในความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิดอันตรายต่อประชาชน มาตรา 334 บัญญัติว่า “ผู้ใดเอาทรัพย์สินของผู้อื่น หรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วยไปโดยทุจริต ผู้นั้นกระทำความผิดฐานลักทรัพย์ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี และปรับไม่เกินหกหมื่นบาท”

3) การกำหนดค่าปรับตามวันและรายได้ (Day Fine)

กฎเกณฑ์สำคัญของระบบปรับโดยกำหนดตามวันและรายได้ขึ้นอยู่กับสมมติฐานที่ว่าผู้กระทำความผิดแต่ละคนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่แตกต่างกัน บางคนร่ำรวย บางคนยากจน ทำให้การปรับพิจารณาปรับในความผิดทางอาญา จึงมุ่งเน้นถึงจำนวนวันที่ต้องนำมาเป็นเกณฑ์ในการปรับ ไม่ใช่จำนวนเงินซึ่งเป็นค่าปรับ ดังนั้น การกำหนดค่าปรับตามวันและรายได้ ทำให้เกิดหลักเกณฑ์ 3 ประการ ดังนี้⁵

ประการแรก รายได้ต่อวัน (Day Income ของผู้ซึ่งต้องโทษปรับ) ซึ่งผู้พิพากษาจะได้รับข้อมูลของผู้ต้องโทษจากพนักงานอัยการซึ่งได้พิเคราะห์จากรายได้ต่อวันของจำเลยว่า จำเลยในคดีนั้นๆ มีรายได้วันละเท่าใด

ประการที่สอง ปริมาณวัน (Amount of Days) โดยผู้พิพากษาพิจารณาว่า ความเสียหายอันเกิดจากที่ผู้กระทำความผิดนั้น จะต้องถูกลงโทษปรับเพียงใด ซึ่งศาลจะนำจำนวนวันปรับมาเป็นตัวเริ่มต้นเพื่อนำไปคูณกับรายได้ต่อวันของจำเลย

ประการที่สาม จำนวนค่าปรับ (Amount of Fine) กล่าวคือ ผลลัพธ์ที่มาจากปริมาณวันซึ่งคูณกับจำนวนรายได้ต่อวันของจำเลย สิ่งนำมาสู่จำนวนค่าปรับที่ใช้กำหนดโทษแก่ผู้กระทำความผิดเป็นรายคดี

⁴ สกฤตรัตน์ ทิพย์บุญทรัพย์. (2565). *การบังคับคดีอาญา: ศึกษาการบังคับโทษปรับ*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://libdoc.dpu.ac.th/mtext/article/422980.pdf>. [2565, 21 ธันวาคม]. หน้า 59.

⁵ สกฤตรัตน์ ทิพย์บุญทรัพย์. (2565). *การบังคับคดีอาญา: ศึกษาการบังคับโทษปรับ*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://libdoc.dpu.ac.th/mtext/article/422980.pdf>. [2565, 21 ธันวาคม]. หน้า 59.

4) การลงโทษตามจำนวนเท่าของผลประโยชน์ที่ได้รับ

การลงโทษตามจำนวนเท่าของประโยชน์ที่ได้รับ อันเป็นการเพิ่มอัตราส่วนโทษของโทษปรับซึ่งปรากฏอยู่เดิมเป็นสองเท่า สามเท่า หรือมากกว่านั้น โดยมักจะพบในความผิดบางประเภท ตามกฎหมายหรือพระราชบัญญัติต่างๆ ที่มีเจตนารมณ์ในการคุ้มครองเศรษฐกิจหรือผลประโยชน์ของสาธารณะ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้โทษปรับมีความสอดคล้องกับปริมาณความเสียหายทางเศรษฐกิจที่สังคมได้รับจากการกระทำความผิด และถือเป็นการลงโทษที่สาสมและทำให้ผู้กระทำความผิดเกิดความเข็ดหลาบ⁶ เช่น ตามพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ.2535 มาตรา 296 บัญญัติว่า “ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 238 มาตรา 239 มาตรา 240 มาตรา 241 หรือมาตรา 243 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือปรับเป็นเงินไม่เกิน 2 เท่าของผลประโยชน์ที่บุคคลนั้นๆ ได้รับไว้ หรือพึงจะได้รับเพราะการกระทำฝ่าฝืนดังกล่าว...” ยกตัวอย่างกรณีตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5583/2557 กล่าวคือ จำเลยที่ 1 เป็นผู้ได้รับใบอนุญาตให้ประกอบธุรกิจหลักทรัพย์ประเภทการเป็นนายหน้าซื้อขายหลักทรัพย์ ได้ค่าตอบแทนจากค่าธรรมเนียมในการซื้อขายตามมูลค่าหลักทรัพย์ จำเลยที่ 2 เป็นลูกจ้างของจำเลยที่ 1 ตำแหน่งเจ้าหน้าที่การตลาดอาวุโส มีหน้าที่ดูแลให้คำแนะนำหรือคำปรึกษาแก่ผู้ลงทุนในการซื้อขายหลักทรัพย์ จำเลยที่ 2 ในฐานะเจ้าหน้าที่การตลาดจึงเป็นผู้ใกล้ชิดกับผู้ลงทุนและใกล้ชิดข้อมูลของหลักทรัพย์ ต้องติดต่อและให้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจแก่ผู้ลงทุน คำปรึกษาและคำแนะนำดังกล่าวย่อมมีอิทธิพลต่อผู้ลงทุน ที่จะตัดสินใจซื้อขายหรือไม่ซื้อขายหลักทรัพย์ใดในปริมาณเท่าใด ยิ่งผู้ลงทุนตัดสินใจซื้อหรือขายหลักทรัพย์มากย่อมทำให้มีมูลค่าการซื้อขายมาก ส่งผลให้จำเลยที่ 1 ได้ค่าตอบแทนมาก การปฏิบัติหน้าที่ของจำเลยที่ 2 จึงมีผลโดยตรงต่อกิจการของจำเลยที่ 1 จำเลยที่ 2 จึงถือเป็นผู้ซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินกิจการของบริษัทหลักทรัพย์ตามบทบัญญัติมาตรา 239 การที่จำเลยที่ 2 พุดผ่านเครื่องขยายเสียงในสำนักงานสาขาของจำเลยที่ 1 ว่า ให้ผู้เสียหายที่ 1 กับพวกซึ่งเป็นลูกค้ำของจำเลยที่ 1 ซื้อหุ้นเอฟและหุ้นอาร์เนื่องจาก ส. จะมาไ้ราคาให้สูงขึ้น ส่วนจำเลยที่ 3 ซึ่งเป็นผู้จัดการสำนักงานบริการด้านหลักทรัพย์ของจำเลยที่ 1 ก็เดินไปเดินมาทักทายแนะนำลูกค้าให้ซื้อหุ้นทั้งสองตัวดังกล่าวในลักษณะสนับสนุนคำพูดของจำเลยที่ 2 จำเลยที่ 2 และที่ 3 จึงเป็นผู้ร่วมกระทำความผิดฐานแพร่ข่าวเกี่ยวกับข้อเท็จจริงใดๆ อันอาจทำให้บุคคลอื่นเข้าใจว่า หลักทรัพย์ใดจะมีราคาสูงขึ้นหรือลดลงตามมาตรา 239

ศาลฎีกาจึงมีคำพิพากษาให้จำเลยทั้งสามมีความผิดตามพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ.2535 มาตรา 239, 296 ประกอบประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83 ลงโทษจำเลยที่ 1 รวม 3 กระทง ปรับกระทงละ 500,000 บาทรวมเป็นเงิน 1,500,000 บาท ให้จำคุกจำเลยที่ 3

⁶ จีรวิมล ลิปิพันธ์. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 1. หน้า 21.

รวม 2 กระทง กระทงละ 1 ปี รวมจำคุก 2 ปี ให้รอลงโทษจำคุกไว้ 3 ปี ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 หากจำเลยที่ 1 ไม่ชำระค่าปรับให้จัดการตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29 ยกคำร้องขอเข้าร่วมเป็นโจทก์ของผู้เสียหายที่ 1 กับยกอุทธรณ์และยกฎีกาโจทก์ร่วม โทษของจำเลยที่ 2 และนอกจากที่แก้ไขให้เป็นไปตามคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค 2⁷

กล่าวโดยสรุป จะเห็นได้ว่า โทษปรับมีอยู่หลายประเภท ซึ่งมีความแตกต่างกันในวิธีการกำหนดจำนวนค่าปรับ เพื่อใช้เป็นบทลงโทษทางอาญา โดยการมุ่งเอาต่อทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดตามความร้ายแรงแห่งพฤติการณ์และผลกระทบต่อผู้เสียหายหรือสังคมตามแต่กรณี แต่ทั้งนี้ แม้ว่าโทษปรับจะเป็นโทษที่ใช้เพื่อข่มขู่ป้องปรามผู้กระทำความผิด แต่การกำหนดจำนวนของค่าปรับนั้นในบางกรณีก็ไม่อาจข่มขู่ป้องปรามผู้กระทำความผิดได้ โดยเฉพาะในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจ ซึ่งอาจทำให้การบังคับใช้โทษปรับยังไม่มีประสิทธิภาพอย่างเพียงพอ

การลงโทษปรับตามหลักนิติเศรษฐศาสตร์ การปรับตามจำนวนที่กฎหมายกำหนด (Ordinary Fine) และการลงโทษตามจำนวนเท่าของผลประโยชน์ที่ได้รับนั้นยังมีข้อบกพร่องในด้านความเหมาะสมเกี่ยวกับรายได้ของผู้กระทำผิดแต่ละคนที่จะนำมาใช้ในการชำระค่าปรับ กล่าวคือ ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี กระทำความผิดในฐานะเดียวกันกับผู้กระทำความผิดที่มีฐานะยากจน การลงโทษปรับในอัตราที่เท่ากัน หรือในอัตราที่ขึ้นกับดุลพินิจของเจ้าพนักงาน หรือศาลที่ไม่มีกฎเกณฑ์กำหนดไว้ย่อมไม่ก่อให้เกิดการบรรลุวัตถุประสงค์ของการลงโทษปรับทั้งในด้านของผู้กระทำความผิดที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี ที่จะไม่รู้สึกในการเจ็บปวดจากการถูกลงโทษปรับดังกล่าวแต่ในทางกลับกันอาจก่อให้เกิดผลเสียแก่ผู้กระทำความผิดที่มีฐานะยากจนทั้งในด้านการก่อความผิดซ้ำอีก รวมถึงผลกระทบต่อบุคคลในครอบครัวของผู้กระทำความผิดในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นหัวหน้าครอบครัวนั้นๆ แนวคิดการลงโทษปรับโดยกำหนดตามวันและรายได้ (Day Fine) จึงเกิดขึ้นเพื่อให้การลงโทษปรับบรรลุวัตถุประสงค์ในการลงโทษผู้กระทำความผิดทุกฐานะ โดยหน้าที่ประการสำคัญของการลงโทษปรับแบบดังกล่าว คือ การคำนวณค่าปรับให้เหมาะสมกับฐานะของผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคลไป เพื่อให้การลงโทษดังกล่าวมีผลในการยับยั้ง ป้องปรามผู้กระทำความผิด และเกิดประสิทธิผล เสมอภาคกันในผู้กระทำความผิดทุกราย

⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5583/2557.

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการกระทำความผิดอาญาและการบังคับโทษปรับในคดีอาญา

กฎหมายอาญาเป็นกฎหมายที่มุ่งในการควบคุมพฤติกรรมและการกระทำของบุคคลที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้อื่นหรือสังคม โดยเป็นการบัญญัติห้ามการกระทำต่างๆ อย่างชัดเจน เพื่อเป็นบรรทัดฐานให้แก่คนในสังคม แต่ทั้งนี้ กฎหมายอาญาจะสามารถบังคับใช้ตามเจตนารมณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพก็จำเป็นต้องมีบทกำหนดโทษทางอาญาไว้ เพื่อข่มขู่ ป้องปรามผู้กระทำความผิดให้เกรงกลัวต่อกฎหมาย โดยโทษทางอาญาแบ่งออกได้หลายสถานและบังคับตามแต่ความร้ายแรงของพฤติการณ์ที่ผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดลง โดยมีวัตถุประสงค์แตกต่างกันไปซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาถึงแนวคิดเกี่ยวกับการกระทำความผิดและการลงโทษทางอาญากับการบังคับโทษปรับโดยแบ่งการพิจารณาออกดังนี้

2.2.1 แนวคิดเกี่ยวกับประเภทของความผิดอาญา

สามารถแบ่งออกเป็น 6 ประเภท ดังนี้

1) การแบ่งแยกความผิดอาญาในแง่ของกฎหมาย

มีหลักเกณฑ์ 2 ประการ คือ⁸

ประการแรก ความผิดในตัวเอง (Mala in se) คือ การกระทำที่เป็นความผิด หรือ ความชั่วร้ายในตัวเอง (wrong in itself/evil in itself) ฝ่าฝืนหลักธรรมชาติ มโนธรรม ศีลธรรม หรือ หลักการ สาธารณะของสังคมอารยะ (public principles of a civilized society) การกระทำความผิดดังกล่าว สังคม เห็นว่าเป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนความรู้สึกทางศีลธรรมของคนในสังคม สังคมถือว่าสิ่งนั้นเป็น ความชั่วร้าย เป็นความผิดพื้นฐาน (traditional) ที่ไม่ใช่ความผิดที่กฎหมายกำหนด ตัวอย่างของความผิดในตัวเอง เช่น ความผิดฐานฆ่าคนตาย ข่มขืนกระทำชำเรา ปล้นทรัพย์ จิงทรัพย์ ลักทรัพย์

ประการที่สอง ความผิดตามที่มีกฎหมายกำหนด (mala prohibita) คือ การกระทำที่เป็นความผิด เพราะมีกฎหมายบัญญัติให้การกระทำความผิดดังกล่าวเป็นความผิด (evil because prohibita) หรือเป็นความผิด ตามที่มีกฎหมายห้าม (wrong due to being prohibita) เช่น ความผิดของการ ใช้ข้อมูลภายในอย่างไม่เหมาะสม (improper use of insider information) ออกหุ้นโดยมิได้รับอนุญาต งดเว้นการเสียภาษี เป็นต้น

2) การแบ่งแยกความผิดอาญาในแง่การกระทำ

⁸ เกียรติขจร วังนะสวัสดิ์. (2562). *คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1 เล่ม 1*. กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานคร. หน้า 90.

การกระทำ หมายความว่า การขยับร่างกายหรือที่ร่างกายไม่มีการขยับ และผู้นั้นยังสามารถรู้สำนึกโดยอยู่ภายใต้บังคับของจิตใจ ซึ่งสามารถแบ่งประเภทความผิดอาญาตามการกระทำได้ดังนี้

1) ความผิดโดยการเคลื่อนไหวร่างกายและความผิดโดยไม่เคลื่อนไหวร่างกาย

(1) ความผิดอันเกิดจากร่างกายมีการเคลื่อนไหว คือ ความผิดที่เกิดจากร่างกายของผู้กระทำความผิดมีการเคลื่อนไหว เช่น ดาต้ายิงปืนไปที่นาฬิกา ทำให้นาฬิกาเสียชีวิตทันที

(2) ความผิดอันเกิดจากการที่ร่างกายไม่มีการเคลื่อนไหว คือ ความผิดที่เกิดขึ้นแม้ว่าผู้กระทำจะไม่เคลื่อนไหวร่างกายแบ่งออกเป็น 2 ประการ คือ

ประการแรก ความผิดอันเกิดจากงดเว้น คือ การกระทำให้เกิดผลอันหนึ่งอันใดขึ้นโดยงดเว้นการที่จักต้องกระทำเพื่อป้องกันผลนั้น¹⁰ เช่น บิดามารดามีหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูบุตร

ประการที่สอง ความผิดอันเกิดจากละเว้น คือ ความผิดที่เกิดจากการไม่กระทำ เช่น ไม่ช่วยเหลือเมื่อเห็นคนที่อยู่ในวิสัยของตนซึ่งอยู่ในภยันตรายแห่งชีวิต ซึ่งตนอาจช่วยได้โดยไม่ควรกลัวอันตรายแก่ตนเองหรือผู้อื่น แต่ไม่ช่วยตามความจำเป็น ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 374

2) ความผิดที่ต้องปรากฏผลและความผิดที่ไม่ต้องปรากฏผล

(1) ความผิดที่ต้องปรากฏผล คือ ความผิดที่ต้องมีผลเกิดขึ้นจึงจะเป็นความผิด เช่น ความผิดฐานฆ่าคนตาย ตามมาตรา 288 แห่งประมวลกฎหมายอาญา จะต้องปรากฏว่ามีคนตายจึงจะเป็นความผิด

(2) ความผิดที่ไม่ต้องมีผลปรากฏ คือ ความผิดที่ไม่ปรากฏผลขึ้น ก็เป็นความผิด เช่น การกระทำผิดในข้อหาหมิ่นประมาทผู้อื่นต่อบุคคลที่สาม อันเป็นการนำจะทำให้บุคคลอื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326 ดังนั้น เมื่อมีการนำข้อมูลหรือข้อความของผู้อื่นไปเล่าด้วยการกล่าวข้อความให้ร้ายต่อบุคคลที่สามแล้ว โดยที่ข้อมูลหรือข้อความนั้นไม่เป็นความจริง ซึ่งอาจทำให้ผู้ถูกกล่าวร้ายเสียหาย เมื่อบุคคลที่สามได้รับการกระทำดังกล่าวจึงเป็นความผิดสำเร็จทันทีโดยมิต้องคำนึงว่าผู้ถูกกล่าวร้ายนั้นจะรู้หรือไม่

3) ความผิดธรรมดาและความผิดซับซ้อน

(1) ความผิดธรรมดา คือ การกระทำเกิดที่ได้กระทำลงไปเพียงครั้งเดียวก็เป็นความผิดแล้ว เช่น ความผิดฐานบุกรุก กล่าวคือ เป็นความผิดที่เกิดขึ้นและสำเร็จลงทันทีที่ผู้กระทำ

⁹ เกียรติจิตร วัจนะสวัสดิ์. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 8. หน้า 90-91.

¹⁰ ประมวลกฎหมายอาญา. มาตรา 59 วรรคท้าย.

“เข้าไป” กระทำการถือครองอสังหาริมทรัพย์ของผู้อื่นหรือกระทำ การรบกวนการครอบครอง อสังหาริมทรัพย์ของผู้อื่น

(2) ความผิดซ้ำซ้อน คือ ความผิดที่เกิดจากการกระทำหลายการกระทำ แบ่ง ออกเป็น ความผิดต่อเนื่องและความผิดที่ยืดออกไป กล่าวคือ

(ก) ความผิดต่อเนื่อง คือ ความผิดที่เกิดจากการกระทำที่เป็นความผิด ติดต่อกันสืบเนื่องกันอยู่ชั่วระยะหนึ่ง เช่น ความผิดฐานมีอาวุธปืนไว้ในครอบครองโดยไม่ได้รับ อนุญาต ความผิดฐานหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณา

(ข) ความผิดที่ยืดออกไป คือ ความผิดที่มีหลายการกระทำ และกระทำโดย ผู้กระทำผิดคนเดียว มีการละเมิดกฎหมายฐานเดียว และมีจุดประสงค์เดียวกันในการกระทำหลาย การกระทำดังกล่าว

(ค) ความผิดเป็นปกติธุระ คือ ความผิดที่ต้องมีการกระทำซ้ำ ๆ จึงจะเป็น ความผิด เช่น การประทุพติตนเป็นปกติธุระ เป็นผู้จัดการที่พำนัก ที่ซ่อนเร้น หรือที่ประชุม ให้บุคคล ซึ่งตนรู้ว่าเป็นผู้กระทำความผิด ตามมาตรา 214 แห่งประมวลกฎหมายอาญา

(ง) ความผิดซ้อน มีได้หลายประการ

ประการแรก การกระทำความผิดเดียวโดยการกระทำหลายการกระทำเช่น การทำร้ายร่างกายผู้อื่นหลายๆ ครั้ง

ประการที่สอง การกระทำความผิดเดียวผิดกฎหมายหลายบท เช่น แย่งใช้ อาวุธปืนยิงเป้ 1 นัด กระสุนแล่นโดนเป้บาดเจ็บและพลาดไปโดนเป่าเสียชีวิต

ประการที่สาม การกระทำความผิดเดียวเกิดจากการกระทำหลายการ กระทำ เช่น ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 347 ผู้ใดเพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นได้รับ ประโยชน์จากการประกันวินาศภัย แกล้งทำให้เกิดเสียหายแก่ทรัพย์สินอันเป็นวัตถุที่เอาประกันภัย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งการกระทำใน ความผิดฐานนี้ปรากฏว่ามีการแกล้งทำให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินไม่ว่าจะเป็นของตนเอง หรือ ผู้อื่น โดยเมื่อพิจารณาพร้อมกันแล้วจึงเป็นความผิด

ประการที่สี่ ความผิดที่มีการรวมการกระทำอันเป็นความผิดในตัวเอง เข้าด้วยกัน เช่น ความผิดฐานชิงทรัพย์ เกิดขึ้นเพราะมีการลักทรัพย์รวมกับการทำร้ายร่างกาย หรือ บุกรุกกับลักทรัพย์ เป็นการลักทรัพย์ในเคหสถาน ซึ่งเป็นเหตุฉกรรจ์ของการลักทรัพย์ธรรมดา

3) การแบ่งแยกความผิดอาญาในแง่เจตนา

การกระทำความผิดอาญาในแง่ของเจตนาแบ่งออกได้เป็น 5 ประการ ดังต่อไปนี้¹¹

¹¹ เกียรติขจร วังนะสวัสดิ์. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 8. หน้า 96.

(1) ความผิดที่กระทำโดยเจตนา เช่น ความผิดฐานฆ่าคนตาย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288

(2) ความผิดที่กระทำโดยประมาท เช่น ความผิดฐานกระทำโดยประมาทและการกระทำ นั้นเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 291

(3) ความผิดที่ไม่ต้องมีเจตนาและไม่ต้องประมาท เช่น ความผิดฐานทำให้เกิดปฏิภูลในน้ำบ่อ สระ ซึ่งสำหรับประชาชนมิไว้ใช้สอย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 380

(4) ความผิดนอกเหนือเจตนา เช่น ความผิดที่ผู้กระทำไม่มีเจตนาฆ่า แต่ได้ทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ผู้นั้นเสียชีวิต ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 290

(5) ความผิดที่ต้องรับผิดในผลสุดท้ายแห่งเจตนา เช่น การวางเพลิงเผาทรัพย์ของบุคคลอื่น จนเป็นเหตุให้บุคคลอื่นถึงแก่ความตาย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 224

4) การแบ่งแยกความผิดอาญาในแง่ผู้กระทำ

แบ่งออกได้เป็น 2 ประการ ดังต่อไปนี้¹²

(1) ความผิดทั่วไป หมายถึง การกระทำชั่วร้ายที่บุคคลทั่วไปเป็นผู้กระทำความผิดได้ โดยสังเกตจากบทบัญญัติความผิดจะเริ่มต้นด้วยคำว่า “ผู้ใด” เช่น ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288

(2) ความผิดที่พิจารณาจากคุณสมบัติของผู้ชั่วร้าย หมายถึง ความชั่วร้ายที่กำหนดไว้โดยเฉพาะว่า ผู้กระทำจะต้องมีคุณสมบัติพิเศษ เช่น ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 147 เริ่มต้นด้วยคำว่า “ผู้ใดเป็นเจ้าพนักงาน” หรือมาตรา 301 ใช้คำว่า “หญิงใด”

5) การแบ่งแยกความผิดอาญาในแง่โทษ

แบ่งออกได้เป็น 2 ประการ ดังนี้¹³

ประการแรกความผิดซึ่งกำหนดอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 1 เดือน หรือปรับไม่เกิน 1,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับได้แก่ความผิดที่มีโทษเบา เช่น ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 102 มาตรา 104 มาตรา 105 และมาตรา 106

ประการที่สอง ความผิดทั่วไป ได้แก่ความผิดที่มีอัตราโทษสูงกว่าความผิดลหุโทษ

6) การแบ่งแยกความผิดอาญาในแง่ของการดำเนินคดีกฎหมายอาญา

แบ่งออกได้เป็น 2 ประการ ดังต่อไปนี้¹⁴

¹² เกียรติขจร วังนะสวัสดิ์. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 8. หน้า 97.

¹³ เกียรติขจร วังนะสวัสดิ์. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 8. หน้า 97.

¹⁴ เกียรติขจร วังนะสวัสดิ์. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 8. หน้า 97.

ประการแรก ความผิดอาญาแผ่นดิน เช่น ความผิดฐานฆ่าคนตาย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288

ประการที่สอง ความผิดอันยอมความได้ เช่น ความผิดฐานหมิ่นประมาทเป็นความผิดอันยอมความได้ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 333

2.2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการลงโทษทางอาญา

แนวคิดในการลงโทษผู้กระทำความผิดเป็นสิ่งที่รัฐกำหนดขึ้น เพื่อการจัดระเบียบของสังคม แต่วัตถุประสงค์ของการลงโทษมีความแตกต่างกันไปตามค่านิยมของสังคม และความเจริญก้าวหน้าของบ้านเมืองตามยุคสมัย ดังนั้นสังคมที่ แตกต่างกันไป ก็มีวิธีการลงโทษผู้กระทำความผิดที่ แตกต่างกันไป หรือในยุคสมัยที่ แตกต่างกันไป แนวทางการลงโทษก็แตกต่างกัน เช่นดังเดิมนั้น การลงโทษจะมีลักษณะโหดร้ายเพื่อการแก้แค้นทดแทน และการข่มขู่ยับยั้งให้เกิดความเกรงกลัวต่อโทษที่จะได้รับทำให้ไม่กล้าที่จะกระทำความผิด แต่ในปัจจุบันการลงโทษให้ความสำคัญในประเด็นการตัดช่องโอกาสไม่ให้กระทำความผิดและการแก้ไขฟื้นฟูเพื่อไม่ให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำ โดยมีแนวคิดดังนี้

แนวคิดแบบลัทธิ Marxist กล่าวว่า อาชญากรรมเป็นปรากฏการณ์ ซึ่งเกิดขึ้นโดยชนชั้นต่ำ ในขณะที่กฎหมายและการลงโทษเป็นมาตรการของชนชั้นสูง ซึ่งคุมอำนาจทางการเมือง การลงโทษขึ้นอยู่กับความต้องการของตลาดแรงงานเมื่อต้องการแรงงานมาก ชนชั้นสูงก็จะกำหนดโทษไม่รุนแรงนัก เมื่อความต้องการแรงงานมีน้อยและมีการว่างงานเกิดขึ้น การลงโทษจะมีแนวโน้มที่หนักและรุนแรงขึ้น เช่น โทษประหารชีวิตและโทษต่อร่างกายส่วนโทษปรับนั้น จะถูกเปลี่ยนแปลงรูปแบบเป็นการเก็บภาษีเข้ารัฐ จะเห็นได้ว่า แนวคิดนี้ใช้ระบบการลงโทษที่ไม่เป็นบรรทัดฐานที่แน่นอนแต่จะบังคับหรือลงโทษไปตามสภาวการณ์ทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป¹⁵

แนวคิดของ Durkheim กล่าวว่า การลงโทษ คือ วิธีการประการหนึ่งที่จะแสดงถึงการรับรองและยืนยันถึงคุณค่าของสังคม ซึ่งถูกละเมิดและทำลายโดยการก่ออาชญากรรม วัตถุประสงค์หลัก คือ การแสดงถึงหลักการทางสังคมในการประกันคุณค่าหรือค่านิยมพื้นฐานแห่ง สังคม ซึ่งถูกละเมิดโดยอาชญากร แนวคิดนี้จึงมองการลงโทษไปในลักษณะคล้ายกับการสังเวทตัว บุคคลเพื่อคุณงามความดี¹⁶

แนวคิดของ Deterministic และ Behavioristic เป็นแนวคิดที่ยึดถือพฤติกรรมของมนุษย์ แนวคิดนี้ปฏิเสธแนวคิดที่ว่าความรับผิดชอบเพื่อแก้แค้นทดแทน ผู้สนับสนุนแนวคิดนี้ ได้แก่

¹⁵ สมยศ วัฒนภิรมย์. (2536). *การรอกการลงโทษและการรอกการกำหนดโทษปรับ*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 7 – 8.

¹⁶ ปกรณ์ มณีปกรณ์. (2555). *ทฤษฎีอาชญาวิทยา*. กรุงเทพฯ: เวลด์เทรด. หน้า 65 – 66.

ตำนาน Positive ตั้งขึ้น โดย Cesare Lombroso ซึ่งถือว่าอาชญากรรมเป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติประการหนึ่ง โดยเห็นว่าการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนเป็นสิ่งที่ไม่ควร

แนวคิดของ Freudian เห็นว่าการกำหนดโทษจะต้องพิจารณาในแง่ของความเป็นจริง และถือว่าอาชญากรรมเกิดจากสภาพของจิตใจ โดยนักสังคมวิทยาได้แบ่งแยก ความแตกต่างของชนชั้นที่มีผลต่อขั้นตอนในการลงโทษว่า การลงโทษจะเป็นการทารุณโหดร้าย เมื่อมีช่องว่างระหว่างชนชั้นสูงกับชนชั้นต่ำอยู่มาก ซึ่งมักจะเป็นชนชั้นต่ำที่ได้รับการลงโทษมากกว่า¹⁷

ในปัจจุบันมีการกำหนดโทษทางอาญาตามวัตถุประสงค์ในการลงโทษ 2 ประการใหญ่ๆ คือ¹⁸

1) การป้องกันทั่วไป (General Prevention) เป็นวัตถุประสงค์ของการลงโทษที่สำคัญประการหนึ่งที่ได้รับการยอมรับในทางกฎหมายอาญา กล่าวคือ เป็น การใช้โทษเพื่อเป็นการข่มขู่ผู้อื่นมิให้กระทำความผิดในทำนองเดียวกัน หรือ เพื่อให้เป็นแบบอย่างซึ่งบังคับจิตใจให้ บุคคลทั่วไปที่คิดจะกระทำความผิดอย่างเดียวกันให้เกรงกลัวและงดเว้นความคิดนั้นๆ เสีย

2) การป้องกันพิเศษ (Special Prevention) เป็นวัตถุประสงค์ของการลงโทษอีกประการหนึ่งของกฎหมายอาญาที่เป็นการใช้โทษทางอาญาเพื่อป้องกันมิให้ผู้กระทำความผิดนั้นๆ กระทำความผิดในลักษณะเดียวกันนั้นซ้ำอีก โดยการลงโทษผู้นั้นหรือโดยการใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยแก่ผู้นั้น

แม้ว่ากฎหมายอาญาจะเป็นกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองสังคมเป็นหลัก เพื่อให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข โดยมีการบัญญัติถึงอัตราและชนิดของโทษที่จะใช้ลงโทษแก่ผู้กระทำความผิด แต่การพิจารณาถึงความหนักเบาและประเภทของโทษที่จะใช้นั้นก็มีความจำเป็นอย่างจริงจังที่ต้องกระทำให้เหมาะสมกับพฤติการณ์ของการกระทำความผิดนั้นๆ

นอกจากนี้ในทางอาชญาวิทยาให้เหตุผลว่าการลงโทษทางอาญาสามารถป้องกันอาชญากรรมได้ด้วยสาเหตุดังนี้

1) รูปแบบการลงโทษบางประการทำให้ผู้ที่อาจจะกระทำความผิดไม่สามารถกระทำความผิดได้โดยการตัดโอกาส หรือลดโอกาสที่บุคคลนั้นอาจจะกระทำความผิด (Incapacitation) ได้แก่โทษประหารชีวิตและจำคุก

2) การลงโทษบางประการสามารถป้องกันอาชญากรรมได้ เพราะผู้กระทำความผิดอยู่ภายใต้การควบคุมและ สอดส่อง (Surveillance) เช่น การควบคุมความประพฤติ การกักขัง รวมทั้ง

¹⁷ สุดสงวน สุธีสร. (2547). *อาชญาวิทยา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 10.

¹⁸ สันัญพงษ์ ลิ้มประเสริฐ สุธีราภรณ์ แสงจันทร์ศรี และอนิสมา มานะทน. (2562). การลงโทษผู้กระทำความผิดทางอาญา. *งานประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยรังสิต*. หน้า 1488.

การใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเป็น ตัวอย่างหนึ่งที่เหมาะสมความสำเร็จในการสอดส่องแบบ ป้องกันมิให้กระทำความผิด (Preventive surveillance)

3) การฝึกอบรมควบคุมการใช้วิธีลงโทษก่อให้เกิดการเรียนรู้ และเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมของผู้กระทำ ความผิดให้เคารพกฎหมาย

4) การแก้ไขฟื้นฟูให้ผู้กระทำความผิดได้รับประสบการณ์จากการถูกลงโทษจึงรู้สึก อับอาย เสียใจ สำนึกผิด และเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้วยความบังเอิญ ผู้กระทำความผิดบาง คนเพียงแต่ถูกจับก็อาจได้รับการแก้ไขเพราะเขาได้กระทำผิด

5) การลงโทษเป็นการยืนยันความถูกต้อง หรือความศักดิ์สิทธิ์ของบรรทัดฐานทาง สังคม (Normative validation) รวมทั้งเป็นการประณามการกระทำนั้น

6) การป้องกันอาชญากรรมโดยการแก้แค้นและทดแทนและการป้องกันอาชญากรรม โดยการลงโทษมีความ แตกต่างกัน ถ้ารัฐไม่ลงโทษผู้กระทำผิด เอกชนจะแก้แค้นเอง

7) การลงโทษให้ผู้กระทำความผิดมีมลทินติดตัว (Stigmatization) บุคคลนั้นอาจถูก ตราหน้าว่าเป็นอาชญากร และอาจถูกสังคมประณาม ทำให้ผู้คนมีความเกรงกลัวการลงโทษ

8) การลงโทษทำให้บุคคลสร้างนิสัยในการเคารพกฎหมายโดยเฉพาะการบังคับใช้ กฎหมายอย่างเป็นระบบ

9) การลงโทษทำให้เกิดผลการยับยั้ง (Deterrence) หรือให้ผู้กระทำความผิดได้รับ บทเรียนหรือหลายจำ¹⁹

2.2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการบังคับโทษปรับ

โทษปรับเป็นโทษที่มุ่งเอาต่อทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเฉพาะตัวเงินเท่านั้น โดยผู้ ต้องโทษปรับต้องชำระเงินตามจำนวนที่กำหนดไว้ในคำพิพากษาต่อศาล โดยโทษปรับมีลักษณะ สำคัญ ดังนี้²⁰

1) โทษปรับเป็นโทษที่บังคับเอาแก่ทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด โดยทรัพย์สินที่จะ บังคับเอานั้น คือ เงิน หากเป็นการบังคับเอาจากทรัพย์สินอื่นๆ จึงมิเป็นการลงโทษปรับ แต่ถ้าทรัพย์สิน นั้น เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ก็ถือว่าเป็นโทษเกี่ยวกับการริบทรัพย์สิน อย่างไรก็ตามหาก ปรากฏว่า ผู้ต้องโทษปรับนั้น ไม่มีเงินเสียค่าปรับก็จะถูกดำเนินการบังคับคดีซึ่งกรณีนี้มีได้กระทำ ต่อทรัพย์สินอันเกี่ยวกับการกระทำความผิดการยึดทรัพย์สินจึงมิใช่การริบทรัพย์สิน เพราะมิได้กระทำ ต่อทรัพย์สินอันเกี่ยวกับการกระทำความผิด

¹⁹ สัญญาพงศ์ ลิ้มประเสริฐ สุธีราภรณ์ แสงจันทร์ศรี และอนิสา มานะทน. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 18. หน้า 1487.

²⁰ สุวรรณ ทองเนื้อแข็ง. (2532). *การบังคับโทษปรับ*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 13.

2) ค่าปรับต้องตกได้แก่แผ่นดิน แนวคิดนี้มาจากความคิดที่ว่า นิติรัฐ กล่าวคือ รัฐเป็นผู้เสียหายหรือรัฐเป็นผู้จัดการแทนผู้ซึ่งได้รับความเสียหาย ซึ่งแนวคิดเรื่องเงินค่าปรับในคดีอาญามีความแตกต่างจากแนวคิดเรื่องเงินค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่ง ดังนี้

ประการแรก ค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งนั้นเป็นการชดใช้ความเสียหายแก่เอกชนผู้ได้รับความเสียหาย แต่ค่าปรับในคดีอาญานั้นเป็นการปรับเพื่อเป็นการลงโทษผู้กระทำความผิด

ประการที่สอง ค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งนั้นคู่กรณีสามารถตกลงกันได้ แต่ค่าปรับในคดีอาญากฎหมายได้กำหนดไว้

ประการที่สาม ค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งจะบังคับให้ผู้ถูกปรับนั้นถูกกักขังแทนค่าปรับไม่ได้ แต่ค่าปรับในคดีอาญาบังคับให้ผู้ถูกปรับนั้นถูกกักขังแทนค่าปรับได้

ประการที่สี่ ค่าปรับในคดีอาญาเป็นการลงโทษ เมื่อเป็นโทษก็ย่อมเป็นการเสื่อมเสียเกียรติยศชื่อเสียงแก่ผู้ถูกปรับ แต่ค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งไม่ใช่เป็นการลงโทษจึงไม่เป็นการเสื่อมเสียเกียรติยศแก่ผู้ถูกปรับแต่อย่างใด

ประการที่ห้า เงินค่าปรับในคดีอาญาที่ผู้กระทำความผิดต้องชำระหนี้ตกเป็นของรัฐ ส่วนในคดีแพ่งในกรณีละเมิดนั้นมิวัตถุประสงค์เพื่อให้คู่กรณีผู้ได้รับความเสียหายได้กลับคืนสู่สถานะเดิมก่อนมีการกระทำความผิดอันเป็นการละเมิดให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ค่าเสียหายซึ่งมาจากทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดนั้นย่อมตกเป็นของผู้เสียหายมิได้ตกเป็นของรัฐ

3) โทษปรับเป็นโทษที่ไม่อาจใช้เป็นเอกเทศโดยไม่มีโทษอื่นหรืออาจใช้ควบคู่ไปกับโทษสถานอื่นก็ได้ ในต่างประเทศนิยมใช้โทษปรับสถานเดียวสำหรับความผิดเล็กน้อยในกฎหมายไทยใช้โทษปรับสถานเดียวสำหรับความผิดที่สมควรได้รับโทษเล็กน้อย หรือมักจะนิยมใช้กับความผิดอาญาที่กำหนดขึ้นใหม่ เช่น ในกรณีความผิดอาญาที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจ ความผิดเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค ความผิดเกี่ยวกับการค้าที่ไม่เป็นธรรม ความผิดของกรรมการในกรณีนิติบุคคลรับโทษทางอาญา แต่สำหรับโทษปรับ เมื่อมีการนำมาใช้กับความผิดอาญาที่กำหนดขึ้นใหม่เช่นนี้ มักมีการบัญญัติโทษปรับให้เป็นโทษที่รุนแรงโดยกำหนดค่าปรับให้มีปริมาณมาก เช่นว่าถ้าจะลงโทษจำคุกก็เห็นว่าอาจจะเป็นโทษที่หนักเกินไป จึงลงโทษปรับแทน แต่เมื่อมีการกำหนดโทษปรับแล้วก็กำหนดในอัตราที่สูงให้เหมาะสมกับที่ความผิดนั้นเป็นความผิดทางเศรษฐกิจเรียกได้ว่าเป็นการลงโทษทางเศรษฐกิจแก่ผู้กระทำความผิดก็ได้

ตามหลักการกำหนดโทษปรับนั้น การที่จะลงโทษปรับบุคคลใดได้นั้นจะต้องอยู่ภายใต้หลักการลงโทษทางอาญา โดยหลักการลงโทษทางอาญาที่เกี่ยวข้องกับโทษปรับมีดังนี้²¹

1) หลักความยุติธรรม

ตามปณิญาสาสกลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนข้อ 11 (2) กล่าวว่า จะถือว่าบุคคลใดมีความผิดทางอาญา เพราะเหตุการณ์กระทำหรืองดเว้นการกระทำใด อันมิได้ถือว่าเป็นความผิดอาญาตามกฎหมายแห่งชาติ หรือกฎหมายระหว่างประเทศในขณะกระทำนั้นหาได้ไม่ และจะลงโทษให้หนักไปกว่าโทษที่ใช้ในขณะกระทำความผิดหาได้ไม่ ประกอบกับกฎหมายอาญา คือ กฎหมายที่ระบุถึงความผิดอาญา โทษ วิธีการเพื่อความปลอดภัย และมาตรการบังคับทางอาญาอื่น และยังเป็นกฎหมายที่กำหนดให้ความผิดอาญาเป็นเงื่อนไขของการบังคับใช้ โทษ วิธีการเพื่อความปลอดภัย และมาตรการบังคับทางอาญาอื่น เมื่อการลงโทษเป็นกฎหมายอาญา จึงไม่สามารถกำหนดโทษปรับแก่บุคคลใดที่ขัดกับหลักปณิญาสาสกลดังกล่าวได้และจะต้องอยู่ภายใต้หลักประกันในกฎหมายอาญาทั้ง 4 ประการ คือ

ประการแรก การห้ามใช้กฎหมายจารีตประเพณีลงโทษทางอาญาแก่บุคคล

ประการที่สอง การห้ามใช้กฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งลงโทษทางอาญาแก่บุคคล

ประการที่สาม กฎหมายอาญาต้องบัญญัติให้ชัดเจนแน่นอน และ

ประการสุดท้าย กฎหมายอาญาไม่มีผลย้อนหลัง

จึงทำให้มีการออกกฎหมายที่มีโทษปรับย้อนหลังไม่ได้ และแสดงให้เห็นว่าโทษปรับจะต้องบังคับใช้แก่ผู้กระทำความผิด โดยองค์หรือกระบวนกรที่เป็นกลางและมีอำนาจหน้าที่ในการลงโทษปรับ เพื่อให้เกิดความยุติธรรมแก่ผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด ดังนั้น ในการลงโทษผู้กระทำความผิดกฎหมาย จึงต้องคำนึงถึงหลักความยุติธรรมไม่ว่าจะเป็นความยุติธรรมต่อผู้เสียหายหรือผู้กระทำความผิดก็ตาม

2) หลักมนุษยธรรม

โดยหลักมนุษยธรรมแล้วสิ่งที่สำคัญในการลงโทษ คือ โทษต้องไม่ทารุณโหดร้ายไม่ว่าจะเป็นประเภทของโทษหรืออัตราโทษ เนื่องจากการลงโทษที่ทารุณโหดร้ายถือเป็นโทษที่ไร้มนุษยธรรม การลงโทษทางอาญานอกจากจะต้องมีความยุติธรรมแล้วยังต้องอาศัยหลักมนุษยธรรมด้วย และแม้ว่าโทษปรับจะไม่ใช่โทษที่บังคับเอากับชีวิตอันจะมีลักษณะการลงโทษที่เป็นการทารุณโหดร้ายก็ตาม แต่หากการกำหนดโทษปรับให้สูงเกินสมควรหรือเกินกว่าความร้ายแรงของความผิดก็ย่อมเป็นการลงโทษที่ขัดต่อหลักมนุษยธรรมด้วยเช่นกัน

²¹ สกุลรัตน์ ทิพย์บุญทรัพย์. (2552). *การบังคับคดีอาญา: ศึกษาการบังคับโทษปรับ*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา. หน้า 28 – 31.

นอกจากนี้หลักมนุษยธรรมยังหมายความว่ารวมถึงการที่บุคคลไม่ควรถูกพิจารณาเพื่อลงโทษสองครั้งในการกระทำครั้งเดียว ซึ่งถือเป็นสภาพเด็ดขาดทางกฎหมาย กล่าวคือ เมื่อมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดแล้วจะรื้อฟื้นคดีขึ้นมาดำเนินการอีกไม่ได้ ถือเป็นห้ามในสองประการคือ ห้ามดำเนินคดีใหม่และห้ามพิพากษาใหม่ เนื่องจากโทษทางอาญาย่อมทำให้ผู้กระทำผิดได้รับทุกข์ทรมานแล้ว ฉะนั้น หากต้องฟ้องร้องขอให้ลงโทษก็ควรทำให้เสร็จเด็ดขาดไปในคราวเดียวกันไม่ว่าจะลงโทษสถานใดก็ตาม และจะนำความผิดนั้นมาฟ้องร้องเป็นคดีใหม่ไม่ได้ เช่น ถ้าศาลลงโทษจำคุกไปแล้วจะนำความผิดนั้นมาฟ้องร้องเพื่อขอให้ลงโทษปรับอีกไม่ได้ ถือว่าเป็นเรื่องของการฟ้องซ้ำในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (4) นั้นเอง

3) หลักความแน่นอนแต่ยืดหยุ่นของโทษ

ความแน่นอน คือ ความแน่ชัดที่นำไปสู่หลักเกณฑ์ที่ตายตัว ซึ่งหลักความแน่นอนและหลักความยืดหยุ่นหรือผ่อนปรนทั้งสองหลักนี้สามารถใช้ควบคู่กันได้เพราะความแน่นอนของโทษนั้นก็คือ ความชัดเจน กล่าวคือ เมื่อบุคคลใดกระทำความผิดก็ควรจะได้รับรู้ว่าตนจะต้องได้รับโทษอย่างไร ไม่ว่าจะเป็โทษประหารชีวิตหรือโทษจำคุก ประมวลกฎหมายอาญาของนานาประเทศจะบัญญัติไว้อย่างชัดเจนแต่ก็ไม่ได้หมายความว่าทุกคนที่กระทำความผิดอย่างเดียวกันจะต้องรับโทษเท่ากัน แต่หมายความว่าทุกคนที่กระทำความผิดอย่างเดียวกันนั้นจะต้องรับโทษภายในกรอบหรือระวางโทษในกฎหมายเหมือนกันไม่มากกว่าและ/หรือไม่น้อยกว่ากัน ส่วนบุคคลใดจะรับโทษจำคุกหรือโทษปรับมากน้อยเท่าใดภายในกรอบหรือระวางโทษนั้นก็ขึ้นอยู่กับปัจจัยอีกหลาย ๆ ประการ ซึ่งการคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้เองที่เรียกว่า ความยืดหยุ่น เช่น ในการลงโทษผู้กระทำความผิดที่กระทำความผิดโดยอุปนิสัยที่มีมาแต่กำเนิดกับผู้ที่ไม่เคยกระทำความผิดมาก่อนเลย ก็อาจได้รับการลงโทษไม่เหมือนกันได้แม้ว่าจะกระทำความผิดอย่างเดียวกันก็ตาม

4) หลักการกำหนดโทษให้สาสมกับผู้กระทำความผิด

การใช้ดุลพินิจในการลงโทษผู้กระทำความผิดให้มีความเหมาะสมกับความผิดที่ผู้กระทำความผิดได้ก่อขึ้นนั้น ไม่ว่าจะเป็นการลงโทษสถานใดก็ตาม ศาลจะต้องอาศัยปัจจัยต่าง ๆ มาเพื่อประกอบการใช้ดุลพินิจ ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความยุติธรรมทั้งผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด และในเรื่องของหลักการกำหนดโทษนี้มีศาสตราจารย์สรรเสริญ ไกรจิตติ ได้เสนอแนวทางเพื่อใช้ประกอบการดุลพินิจในการลงโทษไว้ดังนี้²²

(1) ลักษณะของผู้กระทำความผิด ได้แก่ การพิจารณาถึงความชั่วร้ายของผู้กระทำความผิด ภาวะจิตใจของผู้กระทำความผิด การมีเจตนาหรือความประมาท สภาพแวดล้อม และบุคลิกภาพของผู้กระทำความผิด

²² สรรเสริญ ไกรจิตติ. (2523). ดุลพินิจในการกำหนดโทษ. *ดุลพินิจ*, 27 (1). หน้า 28–33.

(2) ลักษณะของผู้ถูกทำร้ายหรือผู้เสียหาย ได้แก่ การพิจารณาว่าผู้ถูกทำร้ายหรือผู้เสียหายเป็นคนประเภทใด เป็นผู้หญิงหรือผู้ชาย เป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ มีความทุกข์ทรมาน หรือได้รับความเสียหายอย่างไร และเกิดผลกระทบในวงกว้างมากน้อยเพียงใด

(3) ประโยชน์ของรัฐหรือสาธารณชน ได้แก่ การพิจารณาว่าการลงโทษ ประเภทใดและอย่างไร จึงจะเป็นประโยชน์ต่อรัฐหรือสาธารณชน กล่าวคือ เมื่อพิจารณาจากปัจจัยข้างต้นแล้วมีแนวโน้มว่าผู้กระทำความผิดอาจจะกระทำความผิดซ้ำอีกในกรณีเช่นนี้สังคมจะไม่ได้ ได้รับความปลอดภัย โทษประหารชีวิตจึงอาจเป็นโทษที่เหมาะสม หรืออีกในกรณีที่ผู้กระทำความผิดได้กระทำไปด้วยความโลภ การลงโทษปรับในอัตราที่สูงอาจได้มีผลดีกว่าการนำตัวผู้กระทำความผิดนั้นไปปรับโทษจำคุก

นอกจากนี้ ศาลควรต้องพิจารณาถึงสถานที่ที่กระทำผิดร่วมด้วย เช่น ที่สาธารณะหรือที่รโหฐาน เวลาที่กระทำความผิด เช่น กลางวันหรือกลางคืน ผลของการกระทำความผิด เช่น มีความเสียหายเล็กน้อยหรือรุนแรง สภาพสังคมในขณะที่กระทำความผิด เช่น การกระทำความผิดในฐานนั้นๆ เกิดขึ้นบ่อยหรือนานๆ ครั้งจึงเกิดขึ้น และการกระทำความผิดกระทบกระเทือนต่อรัฐหรือผู้เสียหายเพียงใด

2.2.4 แนวคิดเกี่ยวกับระบบวันปรับ (Day-fine System)

แนวคิดเกี่ยวกับระบบวันปรับ (Day-fine System) ถูกนำมาใช้เนื่องจากปัญหาความไม่เสมอภาคของระบบค่าปรับแบบคงที่ที่ทำให้การลงโทษปรับขาดประสิทธิภาพในการยับยั้งป้องปรามการกระทำความผิด โดยเฉพาะกับผู้ที่มีสถานะทางเศรษฐกิจที่ดีกว่า จึงมีหลายประเทศเริ่มนำ “ระบบวันปรับ” มาใช้ตั้งแต่ในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 ถึงช่วงต้นศตวรรษที่ 20 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นประเทศในแถบทวีปยุโรป แลบละตินอเมริกา และบางมลรัฐในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้นำระบบดังกล่าวไปปรับใช้เรื่อยมาจนถึงในปัจจุบัน²³

ระบบวันปรับ Day-fine System คือ ระบบการกำหนดโทษปรับที่จะปรับจากผู้กระทำความผิด โดยจำนวนเงินปรับแปรผันตรงกับความหนักเบาของโทษที่ผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิด และแปรผันตรงกับรายได้หรือสถานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดในขณะที่ได้กระทำความผิด

จากหลักการดังกล่าว การกำหนดโทษปรับในระบบวันปรับสามารถกำหนดออกมาได้ดังต่อไปนี้ :

²³ สมยศ วงษ์ศรี. (2563). *การนำระบบโทษปรับโดยคำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดมาใช้กับกระบวนการยุติธรรมของไทย*. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารกระบวนการยุติธรรม, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 2-3.

แผนภาพที่ 1 การกำหนดโทษปรับในระบบวันปรับ

$$\text{จำนวนค่าปรับ} = \text{จำนวนวันปรับ} \times \text{รายได้วันปรับ}$$

“จำนวนวันปรับ” หมายถึง จำนวนหน่วยการลงโทษ ซึ่งเป็นค่าตัวแทนของความหนักเบาในการลงโทษที่พิจารณาโดยการใช้ดุลยพินิจของผู้พิพากษา ซึ่งควรต้องสอดคล้องกับระดับความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อตัว ‘ผู้เสียหาย’ ทั้งนี้ จะต้องมีการพิจารณาร่วมกับปัจจัยแวดล้อมอื่น ๆ ด้วย (ดังเช่นการใช้ดุลยพินิจเพื่อกำหนดโทษในระบบปัจจุบัน) โดยศาลมีอำนาจในการกำหนดโทษเท่าที่อยู่ภายในกรอบที่กฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งจะบัญญัติอัตราโทษปรับอย่างต่ำและอย่างสูงไว้เป็น ‘จำนวนวันปรับ’ แทนการบัญญัติไว้เป็น ‘จำนวนเงิน’ ในตัวบทกฎหมาย

“รายได้วันปรับ” หมายถึง จำนวนเงินรายได้ประเมินต่อหนึ่งวันปรับของผู้กระทำความผิด ในขณะที่ได้กระทำความผิด ซึ่งจะถูกนำไปคิดคำนวณปรับจำนวนค่าปรับที่ผู้กระทำความผิดจะต้องชำระ ซึ่งผู้พิพากษาจะไม่ได้เป็นผู้กำหนดจำนวนรายได้วันปรับโดยตรง แต่เป็นเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมอื่น ๆ เป็นผู้กำหนดและประเมิน ทั้งนี้ ผู้พิพากษาอาจเข้ามามีบทบาทในการพิจารณาเหตุในการลดหย่อนรายได้วันปรับ ตามเอกสารหลักฐานและคำร้องขอที่ได้รับร้องขอจากผู้กระทำความผิดได้

จะเห็นได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับการกำหนดโทษปรับแบบ “ระบบวันปรับ” ดังกล่าวนั้นเป็นระบบการลงโทษปรับที่ทำให้เกิดความเสมอภาคระหว่างคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจยากจนและคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจร่ำรวย โดยซึ่งจำนวนค่าปรับจะสอดคล้องกับทั้งสถานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิด และสอดคล้องกับความหนักเบาแห่งโทษของความผิดนั้น ทำให้ผู้กระทำความผิดที่ได้รับโทษปรับดังกล่าวรู้สึกถึงผลกระทบจากการลงโทษปรับที่ตนได้รับไม่ว่าผู้กระทำความผิดดังกล่าวจะมีฐานะทางเศรษฐกิจในระดับใดก็ตาม เพื่อเป็นการป้องปรามการกระทำความผิดและทำให้ผู้กระทำความผิดเกิดความเข็ดหลาบไม่กล้าทำกระทำความผิดซ้ำ ซึ่งเป็นไปตามเจตนารมณ์ของการลงโทษปรับอย่างแท้จริง ดังเช่นกรณีข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในประเทศฟินแลนด์ ที่มีมหาเศรษฐีชาวฟินแลนด์ถูกปรับเป็นเงินราวกว่า 6 ล้านบาท ด้วยสาเหตุเพียงเพราะขับรถเร็วเกินที่กฎหมายกำหนด ซึ่งแตกต่างจากกรณีของประเทศไทย ที่อัตราค่าปรับตาม พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ.2522 เป็นอัตราค่าปรับแบบคงที่ (Fixed-sum Fine) เมื่อมีการเปรียบเทียบปรับ พนักงานสอบสวนสามารถสั่งปรับด้วยอัตราค่าปรับสูงสุดได้ตามเท่าที่กฎหมายกำหนด ซึ่งโดยส่วนมากจะมี

อัตราค่าปรับสูงสุดอยู่ที่หลักร้อยหรือหลักพันบาท ทำให้ผู้กระทำความผิดที่มีฐานะร่ำรวยหรือผู้ที่มีสถานะทางเศรษฐกิจดีกว่า²⁴ ย่อมรู้สึกได้รับผลกระทบจากการถูกลงโทษโดยการปรับที่น้อยกว่าผู้กระทำความผิดที่มีฐานะยากจน การกำหนดค่าปรับแบบคงที่จึงยังขาดประสิทธิภาพและยังไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของโทษปรับแต่อย่างใด

ซึ่งนอกจากการนำ “ระบบวันปรับ” ไปใช้กับความผิดประเภท Mala Prohibita (ความผิดจากการกระทำฝ่าฝืนกฎที่กฎหมายห้ามไว้) ดังตัวอย่างการขับรถเร็วฝ่าฝืนกฎจราจรในข้างต้นแล้ว ในต่างประเทศยังมีการนำ “ระบบวันปรับ” ไปใช้กับความผิดประเภท Mala in Se (ความผิดที่มีความชั่วร้ายในตัวเอง) เฉพาะในส่วนที่เป็นความผิดไม่ร้ายแรง และมีความเหมาะสมต่อการใช้โทษปรับแทนโทษจำคุกระยะสั้นอีกด้วย ดังตัวอย่างที่เคยเกิดขึ้นในประเทศเยอรมนี ที่ศาลเคอพิทากษาลงโทษปรับแก่ชายคนหนึ่งในฐานะลักทรัพย์เป็นจำนวน 260 วันปรับ หรือคิดเป็นจำนวนเงินราว 7.6 ล้านบาท (208,000 ยูโร = น้ำหนักการลงโทษ 260 วันปรับ x รายได้วันปรับ 800 ยูโรต่อหนึ่งวันปรับ) จากการขโมยเนื้อสัตว์ ด้วยวิธีการแอบสลับกับถุงผลไม้ที่มีราคาสูงกว่า ซึ่งมีส่วนต่างมูลค่าเพียงราว ๆ 470 ถึง 1,730 บาทเท่านั้น²⁵

จากทั้ง 2 กรณีตัวอย่างที่เกิดขึ้นในต่างประเทศ จะเห็นได้ว่ามีการนำ “ระบบวันปรับ” ไปใช้แทนการจำคุกระยะสั้น ทั้งในส่วนของความผิดในกลุ่ม Mala Prohibita และ Mala in Se ทั้งสองส่วนนั่นเองและนอกจากคุณสมบัติในการยับยั้งป้องปรามที่ทำให้ “ระบบวันปรับ” มีความเหมาะสมกับการนำมาใช้แก้ไขปัญหา “อาญาเพื่อ” โดยการข่มขู่มิให้คนกล้ากระทำความผิดตั้งแต่ต้นอีกทั้ง ยังสามารถนำมาแก้ไขปัญหา “นักโทษสิ้นคุณ” โดยการนำมาใช้แทนโทษจำคุกระยะสั้นได้อีกด้วย

2.3 พัฒนาการของโทษปรับ

จากเดิมที่วัตถุประสงค์การลงโทษมิใช่เพื่อการแก้แค้นทดแทน (Retribution) ซึ่งเป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นตั้งแต่ในช่วงก่อนที่จะมีระบบกฎหมายแบบรัฐสมัยใหม่ ตามหลัก “กฎตาต่อตา” (An eye for an eye Principle) ที่มุ่งเน้นการลงโทษเพื่อให้เกิดผลกับตัวผู้กระทำความผิดที่ต่อมากถูกพัฒนากลายเป็นหลักการพื้นฐานของระบบกฎหมายในรัฐสมัยใหม่ ตาม “หลักความได้สัดส่วน” (Proportionality Principle) ที่มีแนวคิดให้รัฐเข้ามาทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการลงโทษผู้กระทำ

²⁴ คณะก้าวหน้า. (2566). *Day-fine ไม่ใช่แค่เรื่องของค่าปรับ*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://progressivemovement.in.th/article/common-school/6860/>. [2566, 18 กุมภาพันธ์].

²⁵ คณะก้าวหน้า. (2566). *Day-fine ไม่ใช่แค่เรื่องของค่าปรับ*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://progressivemovement.in.th/article/common-school/6860/>. [2566, 18 กุมภาพันธ์].

ความผิด เพราะหากปล่อยให้มีการแก้แค้นกันเองในหมู่ประชาชน ก็อาจเกิดความวุ่นวายได้ในสังคมซึ่ง “หลักความได้สัดส่วน” ดังกล่าว ได้วางกรอบเอาไว้ว่า การลงโทษอันมีวัตถุประสงค์เพื่อการแก้แค้นทดแทนจะต้องได้สัดส่วนและไม่เกินไปกว่าความเสียหายที่ “ผู้เสียหาย” ได้รับความเสียหาย

ต่อมาภายหลัง เมื่อรูปแบบของรัฐเปลี่ยนไป โดยเฉพาะเมื่อรัฐมีขนาดใหญ่ขึ้น ก็เริ่มมีวิวัฒนาการของแนวคิดที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาบทลงโทษในระบบกฎหมายขึ้นมาใหม่ นั่นก็คือ การมุ่งเน้นไปที่ผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นต่อสังคมโดยรวม (Social Benefits) ประกอบด้วย อาทิ การลงโทษโดยมีวัตถุประสงค์ในการข่มขู่ป้องปราม (Deterrence) เพื่อไม่ให้ตัวผู้กระทำความผิดกระทำผิดซ้ำ หรือเพื่อเป็นเยี่ยงอย่างไม่ให้คนอื่นทั่วไปกล้ากระทำความผิดตาม หรือการลงโทษเพื่อตัดความสามารถในการกระทำความผิด (Incapacitation) เช่น การนำตัวผู้กระทำความผิดไปจำคุก เพื่อแยกตัวผู้กระทำความผิดออกจากสังคม ฯลฯ ซึ่งเป็นทิศทางการพัฒนาวิธีการลงโทษในระบบกฎหมายแบบรัฐสมัยใหม่ ที่สอดคล้องกับพัฒนาการของหลักสิทธิมนุษยชนที่มีวิวัฒนาการขึ้นมาตามลำดับ เป็นต้น²⁶

ด้วยทิศทางแห่งวิวัฒนาการที่เดินมาในทิศทางนี้ ทำให้วัตถุประสงค์ของการนำโทษปรับมาใช้เริ่มเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่โทษปรับถูกใช้เพื่อการลงโทษแบบ ‘กฏตาต่อตา’ ก็ถูกเปลี่ยนไปใช้เพื่อการลงโทษเชิงอรรถประโยชน์มากขึ้น อาทิ การนำโทษปรับมาใช้ลงโทษแทนโทษจำคุกระยะสั้น ซึ่งใช้กับฐานความผิดที่ไม่ใช่ความผิดร้ายแรง เพราะนอกจากจะเป็นการประหยัดงบประมาณด้านเรือนจำให้แก่อำนาจรัฐแล้ว รัฐยังได้รับรายได้จากโทษปรับดังกล่าวอีกด้วย และนอกเหนือจากประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับรัฐแล้ว ยังมีประโยชน์ที่อาจเกิดขึ้นกับสังคมและตัวผู้กระทำความผิดโดยตรงอีกก็คือ เมื่อผู้กระทำความผิดได้ชำระค่าปรับแล้ว เขาก็สามารถกลับไปเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และกลับไปสร้างประโยชน์ อาทิ การเริ่มกลับไปทำงาน การกลับไปดูแลครอบครัว ฯลฯ ซึ่งเป็นการสร้างมูลค่าในระบบเศรษฐกิจให้กับสังคมได้ในทันที²⁷

สำหรับประเทศไทย โทษปรับได้มีการพัฒนาโดยเริ่มแรกมีการปรับเป็น “สินไหมพินัย” โดยหากปรับเป็น “สินไหม” ก็จะให้แก่ผู้เสียหาย และหากปรับเป็น “พินัย” ก็จะให้แก่หลวง ต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงโทษปรับอีก โดยถือว่าโทษปรับเป็นการชำระโทษให้แก่รัฐซึ่งต้องชำระต่อศาล สำหรับสินไหมนั้นกลายเป็นถ้อยคำที่ว่า ค่าสินไหมทดแทนในทางแพ่ง ซึ่งหากผู้เสียหายต้องการจะให้มีการชดเชยค่าเสียหายก็ต้องดำเนินการเรียกค่าสินไหมทดแทนในลักษณะละเมิดตามกฎหมายสมัยอยุธยา เริ่มการปรับตามศักดิ์นาแต่ถือว่าเป็นโทษสถานเบา จึงมักใช้กับการลงโทษอย่างอื่น ตัวอย่างเช่น กฎมณเฑียรบาลกำหนดว่า “ระหว่างเข้าเฝ้า ถ้าผู้ใดเจรจา กระซิบกัน ให้มีโทษ

²⁶ สมยศ วงษ์ดี. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 23. หน้า 10-12.

²⁷ สมยศ วงษ์ดี. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 23. หน้า 23.

ถึงตาย ถ้ามีผู้นำของขึ้นถวาย ผู้ใดบังอาจจึงทำให้ของแตกหัก สูญหายให้ลงโทษสามประการ ประการหนึ่ง ให้ตัดนิ้วมือเสียถึงหนึ่ง ประการหนึ่งให้ทวนด้วยลวดหนังกี่สิบที ประการหนึ่งให้ "ไหมทวิคุณ" ต่อมา มีกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 มีการนำโทษปรับมาใช้สำหรับผู้กระทำความผิดอย่างเป็นระบบมากขึ้น โดยยกเลิกการปรับตามศักดิ์นาอย่างเด็ดขาด มีการกำหนดวันชำระค่าปรับ มีการกำหนดให้มีการจำคุกแทนค่าปรับ ดังนั้น โทษปรับจึงมีลักษณะดังต่อไปนี้²⁸

1) เป็นโทษที่บังคับเอาแก่ทรัพย์สินของผู้กระทำผิด ซึ่งก็คือ เงิน การบังคับเอาแก่ทรัพย์สินอื่น เช่น สิ่งของ เครื่องประดับนั้นไม่ใช่โทษปรับ

2) เงินที่บังคับได้มาหรือค่าปรับ ต้องตกเป็นของแผ่นดินหรือตกเป็นของหลวง

3) โทษปรับเป็นโทษที่อาจใช้เป็นเอกเทศโดยไม่มีโทษอื่นด้วยก็ได้ หรืออาจใช้ควบคู่กับโทษอาญาสถานอื่นก็ได้

เมื่อมีการจัดทำกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 ที่ถือว่าเป็นประมวลกฎหมายอาญา ฉบับแรกของไทย ได้มีการนำโทษปรับมาใช้สำหรับผู้กระทำความผิด โดยจัดให้เป็นระบบมากขึ้น กล่าวคือ

1) ยกเลิกการปรับตามศักดิ์นาโดยเด็ดขาด

2) กำหนดวันชำระค่าปรับ

3) กำหนดให้มีการจำคุกแทนค่าปรับ

4) นำเอาความผิดตามหลักนานาอารยประเทศในเรื่องการปรับมาใช้มากยิ่งขึ้น ตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 ได้กำหนดโทษทางอาญาไว้ 6 สถาน ได้แก่

(1) ประหารชีวิต

(2) จำคุก

(3) ปรับ

(4) อยู่ในเขตอันมีกำหนด

(5) ริบทรัพย์สิน

(6) เรียกประกันทัณฑ์บน

สำหรับโทษปรับนั้นอยู่ในหมวดความผิดลหุโทษ คือ ปรับต่ำที่สุด 12 บาท ปรับสูงที่สุด 5,000 บาท โดยหลักแล้วโทษปรับจะใช้ควบคู่กับโทษจำคุก แต่หากปรากฏว่า ศาลพิพากษาลงโทษปรับจำเลย และจำเลยไม่นำค่าปรับไปส่งศาลภายในสิบห้าวัน ผู้พิพากษาอาจพิจารณาให้จำคุกแทนค่าปรับเป็นเงินหนึ่งบาทต่อวัน แต่ไม่เกินหนึ่งปี

²⁸ พิรุฬห์ โดสุกุลวรรณ. (2532). *การลงโทษปรับทางอาญา*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 17.

ต่อมาได้มีการจัดทำประมวลกฎหมายอาญาบับปัจจุบันก็ได้ปรับปรุงโทษปรับให้ทันสมัยมากขึ้น โดยประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 28 วางหลักเกณฑ์ไว้ว่า บุคคลใดถูกลงโทษปรับ ผู้นั้นจะต้องชำระเงิน ตามจำนวนที่กำหนดไว้ในคำพิพากษาต่อศาล อาจกล่าวได้ว่า “โทษปรับ” คือ โทษที่จำเลยซึ่งถูกพิพากษาจะต้องนำเงินมาชำระค่าปรับต่อศาลให้ครบถ้วน

2.4 ทฤษฎีเกี่ยวกับการลงโทษทางอาญา

การลงโทษทางอาญาต้องเป็นการลงโทษต่อตัวผู้กระทำความผิดโดยตรง ภายใต้กรอบของกฎหมาย กล่าวคือ การที่รัฐลงโทษบุคคลใด โทษนั้นต้องเป็นโทษที่กฎหมายบัญญัติและ การกระทำความผิดต้องเป็นการกระทำที่กฎหมายกำหนดไว้ว่าเป็นความผิด บนพื้นฐานของความเท่าเทียมที่ใช้บังคับกับทุกคนในสังคม โดยมีเจตนารมณ์เพื่อยับยั้ง ช่มชู้และป้องปรามมิให้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นในสังคม ซึ่งทฤษฎีเกี่ยวกับการลงโทษทางอาญาที่ถูกนำมาใช้ล้วนแล้วแต่มีเจตนารมณ์ที่แตกต่างกัน โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาถึงทฤษฎีที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

2.4.1 ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน (Retributive Theory)

มีพื้นฐานความคิดมาจากลัทธิเจตจำนงเสรีที่เรียกว่า Free Will ลัทธินี้มีความเชื่อเป็นพื้นฐานว่า คนทุกคนมีเหตุผล มีอิสระที่จะคิด มีเสรีภาพในการกระทำการใดๆ ภายใต้สิ่งนี้ก็เกิดความเชื่อ และการตัดสินใจของตนเอง อีกทั้งความสามารถของบุคคลในการใช้เหตุผล การกระทำสิ่งใดคนทุกคนย่อมมีเหตุผลเป็นของตนเอง ดังนั้น มนุษย์จึงต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเองที่ได้กระทำลงไป หากเป็นการกระทำที่ดี เขาย่อมได้รับผลตอบแทนที่ดี แต่หากเป็นการกระทำที่ไม่ดี หรือเป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนต่อกฎเกณฑ์ของสังคม เขาย่อมสมควรได้รับการตำหนิ หรือได้รับการลงโทษจากสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การที่สังคมลงโทษเขา เพราะเหตุผลที่มาจาก การกระทำของเขาเอง หาใช่สิ่งอื่นใดไม่ เมื่อเขากระทำเขาย่อมสมควรถูกลงโทษ การลงโทษจึงเป็นการทดแทนการกระทำผิดของเขานั้นเอง

ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน ได้รับอิทธิพลมาจากความเชื่อของสำนักอาชญาวิทยาสำนักคลาสสิก (Classical School) กล่าวคือ ผู้ที่กระทำความชั่วร้ายเป็นผู้ผิดศีลธรรม ไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ทางสังคม อันสมควรได้รับโทษ เพื่อตอบแทนความชั่วร้ายซึ่งตนลงมือกระทำนั้น

การลงโทษเป็นการทดแทนการกระทำผิดของเขา ในเรื่องวัตถุประสงค์ของการลงโทษ นักปราชญ์ได้อธิบายไว้ดังต่อไปนี้

แบรดลีย์ (Bradley)²⁹ นักปราชญ์ชาวอังกฤษกล่าวไว้ว่า “...ในความคิดของคนทั่วไป จะมีความรู้สึกว่าการกระทำความผิดและการลงโทษเป็นของคู่กัน การลงโทษ ก็คือการลงโทษด้วย เหตุที่ว่าเขาสวมควรที่จะได้รับอันเนื่องจากการกระทำของเขา ถ้าหากว่าการลงโทษมีประโยชน์หรือ ผลอะไรก็ตามมาก็ตาม เหล่านั้นเป็นเพียงเปลือกนอก แต่เนื้อแท้แล้วคือ การที่เขาสมควรจะได้รับ โทษเนื่องจากการกระทำความผิดของเขา...”

การลงโทษตามทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน มองย้อนไปในอดีตถึงการกระทำ ของบุคคลไม่ได้มองผลที่จะเกิดขึ้นในอนาคตว่า เมื่อเขาได้รับการลงโทษแล้วผลจะเป็นอย่างไร เขา จะกลับตัวเป็นคนดีได้หรือไม่

วัตถุประสงค์ของการลงโทษตามทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน มีดังนี้

- 1) เพื่อเป็นการตอบแทนการกระทำของผู้กระทำผิด เพราะเขาสมควรที่จะได้รับโทษ เนื่องจากการกระทำผิดของเขา
- 2) เพื่อแสดงความรับผิดชอบต่อการกระทำของเขาที่ได้กระทำลงไป
- 3) เพื่อขำรงความยุติธรรมในสังคม
- 4) เพื่อรักษากฎหมาย³⁰

จะเห็นได้ว่าวัตถุประสงค์ของการลงโทษตามทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน คือ เพื่อเป็นการทดแทนการกระทำผิดซึ่งผู้กระทำผิดความชั่วร้ายได้กระทำลงไป เพราะผู้กระทำผิดสมควร จะได้รับการลงโทษ อันเนื่องมาจากการกระทำผิดของเขานั่นเอง

2.4.2 ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู (Rehabilitative Theory)

ทฤษฎีนี้เกิดขึ้นในยุคที่วิทยาศาสตร์ต้นตัว โดยมีการค้นคว้าและศึกษาด้วยการอาศัย วิธีการทางวิทยาศาสตร์ ที่เรียกว่า ปฏิกฐานนิยม (Positivist) ใช้วิธีการศึกษาเชิงประจักษ์ (Empirical method) ซึ่งเป็นการทดลองโดยวิธีสังเกต การทดลอง นักอาชญาวิทยากลุ่มนี้ นำโดย ลอมโบรโซ (Lombroso) และ กาโรฟาโล (Garofalo) และเฟอรรี (Feri) นักอาชญาวิทยาชาวอิตาลี และ ในฐานะผู้นำของสำนักอิตาลี (Italian School) ที่เห็นว่าการศึกษารื่องอาชญากรรมและการกระทำผิด ควรใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในการศึกษา โดยมุ่งเน้นการศึกษาเป็นรายบุคคล

²⁹ สหชน รัตนาไพจิตร. (2527). *ความประสงค์ของการลงโทษอาญา: ศึกษาเฉพาะประเทศไทยสมัยใช้กฎหมาย ลักษณะอาญาและประมวลกฎหมายอาญา*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 33-34.

³⁰ ณัฐฐวัฒน์ สุทธิโยธิน. (2565). *ทฤษฎีการลงโทษ*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://grad.dpu.ac.th/>. [2565, 21 ธันวาคม].

เพื่อค้นหาสาเหตุแห่งอาชญากรรม และนำผลที่ได้มาใช้ในการแก้ไขการกระทำผิด รวมทั้งควรปรับปรุงวิธีการลงโทษให้เหมาะสมกับผู้กระทำผิด

ตามทฤษฎีนี้เชื่อว่า โทษที่ลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้น เชื่อว่าการลงโทษนั้นเป็นไปเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้ซึ่งกระทำความชั่วร้ายให้สามารถกลับกลายเป็นคนดีผู้สังคม เพื่อไม่ให้ผู้กระทำผิดกลับมกระทำความผิดซ้ำ รวมทั้งพยายามที่จะช่วยให้ผู้กระทำผิดกลับคืนสู่สังคมและสามารถใช้ชีวิตได้อย่างปกติ ดังนั้น จึงควรจัดให้มีการอบรม การศึกษา ให้กับผู้กระทำความชั่วเพื่อที่จะสามารถนำวิชาความรู้ไปประกอบอาชีพสุจริตในการดำเนินชีวิตได้ เช่น การฝึกอบรมอาชีพ ประกอบกับไม่ทำให้ผู้กระทำความชั่วร้ายรู้สึกว่ามีไรค่า มีปมด้อย เมื่อถูกพิพากษาลงโทษ

เคทเวย์ (George F. Kirchway) ให้ทัศนะว่า³¹ “...การลงโทษไม่สามารถยับยั้ง ผู้ซึ่งหย่อนความรับผิดชอบได้เพราะว่าเขาไม่รู้ถึงผลร้ายที่จะได้รับจากการกระทำผิดไม่สามารถที่จะยับยั้งบุคคลวิกลจริตได้ เพราะว่าเขาพยายามขัดแย้งกับบรรทัดฐานของสังคมอยู่แล้ว ไม่สามารถยับยั้งผู้ที่กระทำผิดด้วยความฉลาดได้ เพราะว่าเขาย่อมไม่คิดว่าจะถูกจับได้ ไม่สามารถยับยั้งผู้ซึ่งกระทำความผิดโดยกระทันหันได้ เพราะว่าแรงกระตุ้นให้กระทำความผิดมีเร็วกว่าที่จะคิดถึงเหตุผล ถ้าการลงโทษไม่สามารถยับยั้งบุคคลเหล่านี้ได้แล้ว แล้วใครกันที่การลงโทษจะยับยั้งได้ก็คงจะมีแต่บุคคลซึ่งมีมาตรฐานความประพฤติที่ดีและไม่ละเมิดกฎหมายอยู่แล้ว ซึ่งไม่จำเป็นต้องอาศัยการลงโทษเพื่อเป็นการยับยั้งมางูเลย...”

จะเห็นได้ว่า การลงโทษจึงควรมีไว้เพื่อการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดให้กลับคืนสู่สังคม และใช้ชีวิตด้วยความเป็นปกติสุข มากกว่าการลงโทษเพื่อข่มขู่ให้หวาดกลัว

ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูเป็นทฤษฎีที่มาพร้อมกับความเจริญก้าวหน้าของวิทยาศาสตร์ซึ่งมุ่งเน้นถึงความมีเหตุผล การศึกษาเชิงประจักษ์ มีการนำความรู้ทางด้านสังคมศาสตร์มาใช้ อีกทั้งนำวิธีการศึกษาแบบเชิงประจักษ์นิยม (Empirical Method) มาใช้ในวงการกฎหมายเพื่อศึกษาถึงต้นเหตุของการกระทำผิด ซึ่งได้ดำเนินการศึกษา วิเคราะห์ และเก็บข้อมูลด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ไม่เพียงแต่ใช้เหตุผลทางตรรกวิทยา (rational) อย่างเดียว

วัตถุประสงค์การลงโทษตามทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู มีดังนี้

1) มุ่งศึกษาและทำความเข้าใจสาเหตุแห่งการกระทำชั่ว ซึ่งเน้นที่บุคคลผู้กระทำชั่ว และสิ่งแวดล้อม

2) เพื่อที่จะหาทางแก้ไขผู้กระทำความชั่วมากกว่าให้ผู้กระทำชั่วรับโทษ

3) สามารถทำให้ผู้กระทำชั่วกลับคืนสู่สังคมได้ และสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้ตามปกติ

³¹ สหธน รัตนไพจิตร. (2524). ทฤษฎีการลงโทษ: การนิติบัญญัติ. *วารสารนิติศาสตร์*, 12, หน้า 59-60.

ทฤษฎีนี้จึงเรียกว่า “ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู” (Rehabilitative Theory)³²

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า วัตถุประสงค์การลงโทษตามทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู คือ เพื่อเป็นการแก้ไขฟื้นฟูตัวผู้กระทำความชั่วร้ายให้กลับตัวเป็นคนดี และมีให้กระทำผิดซ้ำ รวมทั้งการพยายามทำให้ผู้กระทำความผิดสามารถกลับเข้าสู่สังคมของตนเอง สามารถใช้ชีวิตร่วมกับบุคคลอื่น ๆ ในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข

2.4.3 การลงโทษเพื่อข่มขวัญยับยั้ง (Deterrence Theory)

แนวความคิดของวัตถุประสงค์ของการลงโทษแบบนี้ เป็นผลมาจากแนวความคิดของสำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิม (Classical School) ซึ่งเชื่อว่าการกระทำผิดเกิดขึ้นจากคนไม่เกรงกลัวกฎหมายหรือการบังคับใช้กฎหมายอ่อนแอ ทั้งนี้เพราะมนุษย์มีเหตุมีผล และมีเจตจำนงอิสระ (Free Will) ที่จะเลือกหรือไม่เลือกทำอะไรก็ได้ โดยเลือกทำในสิ่งที่จะทำให้ตนเองได้รับประโยชน์และพอใจ แต่ไม่เลือกทำสิ่งที่ทำให้เกิดความทุกข์และความเจ็บปวดมนุษย์จึงต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง การทำความผิดจึงเกิดจากการเลือกกระทำของตนเองเนื่องจากเห็นว่าได้ประโยชน์มากกว่าจึงกล้าเสี่ยงทำผิด การลงโทษจึงควรมีขึ้นเพื่อป้องกันการกระทำความผิด โดยการทำให้ผู้กระทำความผิดรู้สึกว่าการกระทำก่อให้เกิดความเจ็บปวดและไม่ก่อให้เกิดผลดีเลย เมื่อมนุษย์ได้รับความเจ็บปวดจากการกระทำความผิดมากกว่าได้รับความพอใจแล้วเขาก็จะหลีกเลี่ยงที่จะกระทำความผิด แนวความคิดของสำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิมนั้นการลงโทษเพื่อป้องกันอาชญากรรมหรือข่มขวัญยับยั้งไม่ให้เกิดการกระทำความผิดขึ้นอีกในอนาคต ซีซาร์ เบ็คคาเรีย กล่าวไว้อย่างชัดเจนว่า การลงโทษต้องมุ่งผลในการป้องกัน ซึ่งผลของการลงโทษก่อให้เกิดการข่มขวัญยับยั้ง 2 ลักษณะ คือ การข่มขวัญยับยั้งโดยทั่วไป (General Deterrence) และการข่มขวัญยับยั้งเฉพาะราย (Special Deterrence) การข่มขวัญยับยั้งโดยทั่วไปเป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดเพื่อข่มขวัญหรือป้องกันไม่ให้คนอื่นในสังคมกระทำความผิดแบบเดียวกัน เพราะเกรงกลัวต่อการลงโทษ เช่น การลงโทษจำคุกจะทำให้คนทั่วไปเห็นว่าทำผิดแล้วต้องติดคุกต้องลำบาก ทำให้เกิดความเกรงกลัวไม่กล้าทำผิดเพราะเห็นแบบอย่าง ส่วนการข่มขวัญยับยั้งเฉพาะรายเป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดเพื่อให้ผู้กระทำความผิดนั้นเข็ดกลัวต่อการลงโทษ และไม่กล้าทำผิดซ้ำขึ้นอีก เนื่องจากได้รู้รับรู้ความรู้สึกของความยากลำบากหรือความเจ็บปวดจากการถูกลงโทษ เป็นผลให้ต้องไตร่ตรองในการกระทำผิดว่าจะคุ้มค่าหรือไม่กับความเจ็บปวดที่เคยได้รับมา

³² ธีรวัจน์ สุทธิโยธิน. (2565). *ทฤษฎีการลงโทษ*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://grad.dpu.ac.th/>. [2565, 21 ธันวาคม].

แต่การที่จะทำให้การลงโทษมีผลในการข่มขวัญและยับยั้ง จะต้องทำให้การลงโทษนั้น เรย์ เจฟเฟอร์รี่ กล่าวไว้ว่า จะต้องมีความแน่นอน รวดเร็ว เสมอภาค และโทษที่เหมาะสม กล่าวคือมี ลักษณะ 4 ประการ³³

1) การลงโทษต้องมีความแน่นอนในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ กล่าวคือเมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้วจะต้องทำให้ผู้กระทำความผิดมีโอกาสหลุดรอดจากการถูกจับกุมลงโทษไปได้ยาก ซึ่งจะมีผลในการข่มขวัญและยับยั้งให้คนทั่วไปและผู้กระทำความผิดเกิดความเกรงกลัวไม่กล้าเสี่ยงกระทำความผิดขึ้นอีก เพราะทำผิดแล้วต้องถูกจับก็ไม่คุ้มค่า

2) การลงโทษจะต้องกระทำได้อย่างรวดเร็ว เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้วจะต้องสามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้อย่างรวดเร็วให้ “เห็นผลทันตา” จึงจะทำให้ผู้กระทำความผิดและคนทั่วไปเห็นเป็นตัวอย่างว่าเมื่อกระทำความผิดแล้วจะได้รับผลร้ายเช่นไร ในทางตรงกันข้ามหากมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้วอีก 3 ปีต่อมาจึงจะสามารถจับกุมตัวผู้กระทำความผิดได้ หรืออีก 5 ปีต่อมา กว่าศาลจะลงโทษผู้กระทำความผิด ก็จะทำให้คนทั่วไปลืมถึงเรื่องราวการกระทำความผิดที่เกิดขึ้น และทำให้การลงโทษไม่มีผลในการข่มขวัญยับยั้งเพราะไม่เห็นผลทันตา ดังนั้น หากเป็นกรณีการกระทำความผิดในคดีที่สะท้อนขวัญประชาชนหรือคดีที่ประชาชนให้ความสนใจ กระบวนการยุติธรรมโดยตำรวจ อัยการ ศาล อาจารย์ร่วมมือกันในการเร่งดำเนินคดี เพื่อให้ผู้ต้องหาได้รับการพิจารณาตัดสินโดยเร็ว ก็จะทำให้การลงโทษมีผลในการข่มขวัญยับยั้งมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม แม้หลักการของการลงโทษเพื่อเป็นการข่มขวัญยับยั้งจะมุ่งในการป้องกันอาชญากรรม แต่ก็ปรากฏว่าในประเทศที่มีการลงโทษอย่างเฉียบขาดและรุนแรงก็ยังมีอาชญากรรมเกิดขึ้นอยู่ทั่วไป ทำให้เกิดข้อสงสัยว่าการลงโทษจะมีผลในการข่มขวัญยับยั้งการกระทำความผิดได้จริงหรือและแค่ไหน เพียงไร นอกจากนี้ การลงโทษเพื่อมุ่งข่มขวัญยับยั้งนั้นยังไม่สามารถทำให้ผู้กระทำความผิดเกิดความสามารถที่จะยับยั้งได้ เพียงแต่ทำให้เกิดความเกรงกลัว อาจไม่เพียงพอที่จะทำให้เกิดการยับยั้งได้ เช่น กรณีผู้กระทำความผิดเพราะมีบุคลิกภาพบกพร่องหรือขาดความรู้ ทักษะในการประกอบอาชีพอันจะนำไปสู่การกระทำความผิด ดังนั้น ไม่ว่าจะลงโทษรุนแรงอย่างไรก็เพียงพอทำให้เกิดความเกรงกลัวแต่ไม่เกิดความสามารถที่จะยับยั้งนั้น คือ ไม่ได้ทำให้เหตุผลผลักดันไปสู่การกระทำความผิดหมดไป

ข้อจำกัดของวัตถุประสงค์ในการลงโทษเพื่อข่มขวัญยับยั้งอีกประการหนึ่งก็คือ การใช้โทษเป็นเครื่องมือในการยับยั้งนั้นเป็นการยับยั้งที่เกิดจากความเกรงกลัว การลงโทษไม่ได้เกิดจากจิตใจที่ติงามหรือการยับยั้งจากภายใน คือ เพราะการเป็นผู้มีวินัยหรือมีจิตใจที่ไม่คิดจะทำความผิดแม้

³³ นัทธี จิตสว่าง. (2565). *วัตถุประสงค์ในการลงโทษ*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://www.gotoknow.org/posts/454719>. [2565, 21 ธันวาคม].

มีโอกาส ซึ่งเป็นเรื่องของการขัดเกลาทางสังคมและเป็นปัจจัย ที่สำคัญในการที่จะป้องกันอาชญากรรม

3) การลงโทษต้องมีความเสมอภาค โดยผู้ที่กระทำผิดจะต้องถูกลงโทษ เท่าเทียมกัน ไม่มีการเลือกปฏิบัติ ซึ่งจะมีผลให้ผู้กระทำผิดหรือผู้ที่คิดจะทำผิดไม่มีโอกาสแก้ตัว หรือหาทางหลีกเลี่ยงหรือหาข้อยกเว้นจากการถูกลงโทษถ้าทำผิด การลงโทษจึงจะมีผลในการข่มขวัญยับยั้ง หากเมื่อมีการกระทำผิดแล้วบางคนได้รับโทษ บางคนมีข้อยกเว้น ก็จะทำให้การลงโทษไม่ศักดิ์สิทธิ์ ทำให้ต่างหาช่องทางที่จะหลบหลีกหรือหาข้อยกเว้นที่ไม่ต้องรับโทษทำให้ไม่มีความเกรงกลัวต่อโทษ

4) การลงโทษจะต้องมีบทลงโทษที่เหมาะสมและทัดเทียมกับความผิด หากบทลงโทษเบาเกินไปไม่ได้สัดส่วนกับการกระทำผิด ก็จะทำให้ผู้กระทำผิดและคนทั่วไป ไม่เกิดความเกรงกลัว และคุ่มค่าที่จะเลี่ยงกระทำผิด แต่หากบทลงโทษหนักเกินไป ก็จะทำให้ผู้กระทำผิดพยายามปกปิดการกระทำผิดของตนเอง โดยการทำร้ายเหยื่อหรือทำให้เหยื่อได้รับผลร้ายมากขึ้น เช่น หากใช้โทษประหารชีวิตกับการปล้นหรือข่มขืนจะกระตุ้นให้มีการปล้นแล้วฆ่าเจ้าทุกข์หรือข่มขืนแล้วฆ่ามากขึ้นเพื่อปกปิดการกระทำผิดของตนเองเพราะโทษเท่ากัน ในขณะที่เดียวกันกระบวนการยุติธรรมจะต้องทำงานหนักมากขึ้นในการนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ เพราะยังมีโทษหนักยิ่งต้องมีการพิสูจน์หรือมีพยานหลักฐานที่ชัดเจน ศาลจึงจะสั่งลงโทษ หากพยานหลักฐานหรือการฟ้องร้องดำเนินคดีไม่รัดกุมพอก็จะเป็นโอกาสให้ผู้กระทำผิดหลุดรอดจากการถูกลงโทษไปได้ ดังนั้น โทษจึงต้องมีความเหมาะสมและทัดเทียมกับการกระทำผิด จึงจะมีผลในการข่มขวัญยับยั้ง

2.4.4 การลงโทษเพื่อตัดโอกาสกระทำผิด (Incapacitation Theory)

การป้องกันสังคมหรือการตัดโอกาสกระทำผิดนี้ มีหลักการว่าอาชญากรรมย่อมไม่เกิดขึ้น ถ้าไม่มีอาชญากรหรืออาชญากรไม่มีโอกาสที่จะทำผิด การลงโทษเพื่อเป็นการตัดโอกาสกระทำผิด มีวัตถุประสงค์ที่คล้ายกับวัตถุประสงค์ของการลงโทษเพื่อข่มขวัญยับยั้ง คือ เพื่อการป้องกันอาชญากรรม แต่แตกต่างกันว่าตามหลักการของการลงโทษเพื่อการข่มขวัญยับยั้งมุ่งให้เกิดความเกรงกลัวไม่กระทำผิดขึ้นอีก ส่วนการลงโทษเพื่อตัดโอกาสมุ่งป้องกันการกระทำผิดซ้ำโดยการทำให้เขาหมดโอกาสที่จะกระทำผิดขึ้นได้ ซึ่งวิธีการที่จะจับผู้กระทำผิดอาจทำได้โดยการเนรเทศเพื่อป้องกันสังคมจากอาชญากร โดยการกักอาชญากร ไปอยู่ที่อื่นเพื่อให้สังคมปลอดภัย เช่น อังกฤษเคยส่งนักโทษไปไว้ที่ออสเตรเลีย หรือโดยการทำลายอวัยวะเพื่อตัดโอกาสผู้กระทำผิดในการประกอบอาชญากรรม เช่น ตัดมือพวกลักขโมย ทำให้หมดโอกาสลักขโมย หรือการประหารชีวิต³⁴

³⁴ นัทธี จิตสว่าง. (2565). *วัตถุประสงค์ในการลงโทษ*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://www.gotoknow.org/posts/454719>. [2565, 21 ธันวาคม].

สำหรับวิธีการลงโทษที่สนองต่อวัตถุประสงค์นี้ และใช้กันแพร่หลายในปัจจุบันก็คือ การจำคุกโดยการกันผู้กระทำผิดออกไปจากสังคมให้สังคมปลอดภัย แต่การจำคุกเป็นวิธีที่แยกผู้กระทำผิดออกจากสังคมเป็นการชั่วคราว เพราะการลงโทษจำคุกเพื่อสนองต่อวัตถุประสงค์นี้ ไม่ได้เป็นวิธีที่ดีที่สุด เนื่องจากผู้กระทำผิดยังคงต้องกลับมาอยู่ในสังคมในท้ายที่สุด แม้จะเป็นโทษจำคุกตลอดชีวิตซึ่งมักจะมีการลดโทษ และเมื่อกลับมาแล้วผู้กระทำผิดอาจมีความโกรธแค้นสังคมมากยิ่งขึ้น เป็นผลต่อเนื่องจากการลงโทษที่เขาได้รับ หรือปรับตัวเข้ากับสังคมยากขึ้น เพราะสังคมไม่ยอมรับเนื่องจากมีตราบาปเป็นคนที่คุก

บทที่ 3

กฎหมายของประเทศไทยเกี่ยวกับการบังคับโทษปรับในคดีอาญา และกฎหมายต่างประเทศเกี่ยวข้อง

การลงโทษทางอาญาเป็นมาตรการหนึ่งของกฎหมายที่ถูกใช้มาตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องปรามมิให้ผู้ใดกระทำความผิดทางอาญาที่มีผลกระทบต่อชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของบุคคลในสังคมนั้นๆ มาตรการลงโทษทางอาญาถูกนำไปใช้ในสังคมต่างๆ ทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทย ซึ่งโทษทางอาญานั้นมีอยู่หลายประเภทตั้งแต่โทษเบาไปหาโทษหนัก โดยมีวัตถุประสงค์ในการลงโทษที่แตกต่างกันไปตามความหนักเบาของพฤติกรรมและข้อหาของผู้กระทำความผิด โทษปรับเป็นโทษทางอาญาประเภทหนึ่งที่ใช้ลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดทางอาญาในข้อหาหรือฐานความผิดที่ไม่ร้ายแรงนัก เพื่อป้องปรามมิให้ผู้กระทำความผิดได้กลับมากระทำความผิดซ้ำและขณะเดียวกันก็เป็นการให้โอกาสแก่ผู้กระทำความผิดได้กลับตัวและใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างปกติไปด้วย แม้ว่าโทษปรับจะเป็นโทษทางอาญาที่ถูกนำมาใช้อย่างกว้างขวางทั่วโลก แต่บทลงโทษดังกล่าวก็ยังมีข้อบกพร่องที่ทำให้การบังคับใช้ยังไม่มีประสิทธิภาพและเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

ในประเทศไทยได้กำหนดให้โทษปรับเป็นโทษทางอาญาประเภทหนึ่ง โดยกฎหมายได้กำหนดอัตราค่าปรับไว้มากน้อยตามแต่พฤติกรรมและความหนักเบาของแต่ละข้อหา แต่เป็นการกำหนดอัตราค่าปรับไว้ในลักษณะให้เป็นดุลพินิจของศาลในการกำหนดค่าปรับแต่ไม่เกินที่กฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งการลงโทษปรับดังกล่าวย่อมมีผลกับผู้กระทำความผิดที่มีฐานะยากจนไปจนถึงผู้กระทำความผิดที่มีฐานะปานกลาง แต่สำหรับผู้กระทำความผิดที่มีฐานะร่ำรวยหรือมีสภาพคล่องทางเศรษฐกิจสูงจำนวนอัตราค่าปรับที่ถูกบัญญัติไว้ในกฎหมายย่อมไม่อาจใช้ป้องปรามผู้กระทำความผิดดังกล่าวได้ ซึ่งในการศึกษาถึงปัญหาการบังคับโทษปรับในคดีอาญาของประเทศไทยผู้วิจัยจึงเห็นว่ามีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาถึงกฎหมายของประเทศไทยและกฎหมายของต่างประเทศเกี่ยวกับการกำหนดโทษปรับ เพื่อใช้เป็นกรอบและแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวต่อไป

3.1 กฎหมายของประเทศไทยเกี่ยวกับการบังคับโทษปรับในคดีอาญา

ในประเทศไทยได้มีการนำโทษปรับมาใช้ในกฎหมายหลายฉบับ โดยมีลักษณะและวัตถุประสงค์ในการบังคับใช้ที่แตกต่างกันไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายนั้นๆ โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

3.1.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเป็นกฎหมายสูงสุดที่ใช้ในการปกครองประเทศ โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดกลไกด้านกฎหมายไว้ในมาตรา 77 บัญญัติว่า

“รัฐพึงจัดให้มีกฎหมายเพียงเท่าที่จำเป็น และยกเลิกหรือปรับปรุงกฎหมายที่หมดความจำเป็นหรือไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ หรือที่เป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตหรือการประกอบอาชีพโดยไม่ชักช้าเพื่อไม่ให้เป็นภาระแก่ประชาชน และดำเนินการให้ประชาชนเข้าถึงตัวบทกฎหมายต่างๆ ได้โดยสะดวกและสามารถเข้าใจกฎหมายได้ง่ายเพื่อปฏิบัติตามกฎหมายได้อย่างถูกต้อง

ก่อนการตรากฎหมายทุกฉบับ รัฐพึงจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายอย่างรอบด้านและเป็นระบบ รวมทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็น และนำมาวิเคราะห์เพื่อประกอบการพิจารณาในกระบวนการตรากฎหมายทุกขั้นตอน เมื่อกฎหมายมีผลใช้บังคับแล้ว รัฐพึงจัดให้มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายตามกรอบเวลาที่กำหนดโดยรับฟังความคิดเห็นของผู้มีประสบการณ์หรือผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วย เพื่อพัฒนากฎหมายทุกฉบับให้สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป

รัฐพึงใช้ระบบอนุญาติและระบบคณะกรรมการในกฎหมายเฉพาะกรณีที่เป็น พึงกำหนดหลักเกณฑ์การใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐและระยะเวลาในการดำเนินการตามขั้นตอนต่างๆ ที่บัญญัติไว้ในกฎหมายให้ชัดเจน และพึงกำหนดโทษอาญาเฉพาะความผิดร้ายแรง”

โดยบทบัญญัติดังกล่าวแบ่งออกเป็น 4 มาตรการ ดังนี้¹

¹ อานันท์ เกียรติสารพิภพ. (2565). การดำเนินการตามมาตรา 77 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: https://library2.parliament.go.th/giventake/content_royrueng/2561/rr2561-apr5.pdf. [2565, 20 ธันวาคม]. หน้า 1-2.

1) มาตรการทั่วไป กล่าวคือ รัฐพึงมีกฎหมายเท่าที่จำเป็น ยกเลิกหรือปรับปรุงกฎหมายที่หมดความจำเป็นหรือไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ดำเนินการให้ประชาชนเข้าถึงตัวบทกฎหมายต่างๆได้โดยสะดวกและสามารถเข้าใจได้ง่าย

2) มาตรการก่อนตรากฎหมาย กล่าวคือ รัฐพึงรับฟังความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากกฎหมาย รวมทั้งเปิดเผยผลการรับฟังความคิดเห็นและผลการวิเคราะห์ดังกล่าวต่อประชาชน และนำมาพิจารณาประกอบในกระบวนการตรากฎหมายทุกขั้นตอน

3) มาตรการภายหลังการตรากฎหมาย กล่าวคือ รัฐพึงจัดให้มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายในรอบระยะเวลาที่กำหนด โดยรับฟังความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย

4) มาตรการควบคุมเนื้อหาของกฎหมาย กล่าวคือ รัฐพึงใช้ระบบอนุญาตและระบบคณะกรรมการในกฎหมายเฉพาะเท่าที่จำเป็น กำหนดหลักเกณฑ์การใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่รัฐ และระยะเวลาในการดำเนินการตามขั้นตอนต่างๆ ที่บัญญัติไว้ในกฎหมายให้ชัดเจน และกำหนดโทษอาญาเฉพาะความผิดร้ายแรง

โดยที่มาตรา 77 วรรคสาม ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 บัญญัติให้รัฐจึงกำหนดโทษอาญาเฉพาะความผิดร้ายแรง ซึ่งหลักการดังกล่าวนี้เป็นการสะท้อนสภาพปัญหาของการมีกฎหมายอาญาเพื่อและไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบหลายประการ เช่น ทำให้เกิดกฎหมายอาญาขาดประสิทธิภาพในการบังคับใช้กับพฤติกรรมที่เป็นภัยคุกคามอย่างแท้จริง ปัญหาการบริหารงานยุติธรรมทางอาญาซึ่งต้องมีขนาดค่อนข้างใหญ่เพื่อรองรับปริมาณคดีจำนวนมาก และทำให้มีค่าใช้จ่ายสูงมาก ทำให้เกิดปัญหาคดีล้นศาลและนักโทษล้นเรือนจำ รวมไปถึงการรับผิดทางอาญาที่ไม่เหมาะสม ทำให้ผู้กระทำความผิดที่รับโทษอาญาโดยที่ไม่สมควรได้รับจะได้รับผลกระทบไปถึงการประกอบอาชีพหรือการดำรงชีพในหลายเรื่องเนื่องจากมีประวัติอาชญากรติดตัว (criminal record)²

แม้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 จะได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการบัญญัติกฎหมายให้มีความชัดเจน ยกเลิกกฎหมายที่ไม่จำเป็นและกำหนดถึงการเข้าถึงกฎหมายของประชาชนไว้เพื่อให้ปฏิบัติตาม แต่ในส่วนของบทลงโทษทางอาญานั้น บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญดังกล่าวมิได้กำหนดลักษณะของความผิดทางอาญาไว้ว่ากรณีหรือลักษณะใดที่ถือเป็นการกระทำความผิดทางอาญาร้ายแรง สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา³ จึงได้จัดทำข้อเสนอ

² อภิวัฒน์ สุดสาว. (2561). การกำหนดโทษอาญาตามบทบัญญัติมาตรา 77 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. *อุทธรณ์*. หน้า 121.

³ คณะอนุกรรมการดำเนินการศึกษาและปรับปรุงกฎหมายเพื่อป้องกันมิให้มีการใช้ประโยชน์จากโทษทางอาญาตามกฎหมายที่ไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย ซึ่งเป็นคณะกรรมการฯ ภายใต้คณะกรรมการ

หลักเกณฑ์การกำหนดโทษอาญาในการตรากฎหมายและแนวทางดำเนินการกับกฎหมายที่มีโทษทางอาญาที่ไม่ได้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวเสนอต่อคณะรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบหลักเกณฑ์ดังกล่าว โดยหลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษอาญาสำหรับกฎหมายที่จะตราขึ้นในอนาคต มีสาระสำคัญ 3 ประการ ได้แก่⁴

ประการแรก เป็นการกระทำที่กระทบต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนอย่างร้ายแรงและมีผลกระทบต่อส่วนรวม กล่าวคือ โทษทางอาญาควรนำมาใช้สำหรับการกระทำที่รบกวนความสงบสุขของผู้คนในสังคมและเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีเท่านั้น หากการกระทำใดที่ไม่เป็นการรบกวนความสงบสุขของผู้คนในสังคมหรือไม่กระทบต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีแล้วการกระทำนั้นก็ไม่ควรที่นำโทษทางอาญามาใช้ ซึ่งหลักเกณฑ์ดังกล่าวนี้มีความละเอียดมากกว่าหลักสากลในการกำหนดโทษทางอาญา กล่าวคือ การกระทำที่กระทบต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนและมีผลกระทบต่อส่วนรวมจะต้องมีลักษณะที่เป็นการกระทำที่มีลักษณะร้ายแรงด้วย

ประการที่สอง เป็นกรณีที่ไม่สามารถใช้มาตรการอื่นใดเพื่อบังคับใช้กฎหมายอย่างได้ผลหรือมีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะทำให้ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมายได้ และ

ประการที่สาม ความผิดอาญาที่มีโทษปรับสถานเดียวหรือที่มีโทษจำคุกและเปรียบเทียบปรับทำให้คดีอาญาระงับได้หากโดยสภาพแล้วไม่ใช่ความผิดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนอย่างกว้างขวางสมควรใช้โทษปรับทางปกครองแทนหรือวิธีการอื่นแทนการปรับ

จากหลักเกณฑ์การกำหนดโทษดังกล่าว โดยพิจารณาลักษณะและผลกระทบของการกระทำที่เกิดขึ้นแล้ว ยังต้องเป็นกรณีที่ไม่สามารถใช้มาตรการอื่นใดเพื่อบังคับได้ อีกทั้งหากโดยสภาพแล้วไม่ใช่ความผิดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนอย่างกว้างขวางก็สมควรใช้โทษปรับทางปกครองแทน เพื่อให้การกำหนดบทลงโทษทางอาญานั้นมีความเหมาะสมกับการกระทำของผู้กระทำความผิด และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการลงโทษอย่างแท้จริง

แม้ว่ารัฐธรรมนูญจะได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์การลงโทษทางอาญาในกรณีที่เป็นความผิดร้ายแรง แต่ก็มิได้มีการกำหนดให้คำนิยามของการกระทำความผิดอย่างร้ายแรงไว้ การขยาย

กฎหมาย ของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา จึงได้จัดทำข้อเสนอหลักเกณฑ์การกำหนดโทษอาญาในการตรากฎหมายและแนวทางดำเนินการกับกฎหมายที่มีโทษทางอาญาที่ไม่ได้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวเสนอต่อคณะรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบหลักเกณฑ์ดังกล่าวไปเมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2561

⁴ ปราโมทย์ เสริมศีลธรรม. (2564). *หลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษทางอาญา* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า. หน้า 34.

นิยามความหมายของการกระทำความผิดอย่างร้ายแรงเพื่อกำหนดโทษทางอาญาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยอาศัยอำนาจตามความใน มาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 คณะกรรมการพัฒนากฎหมาย โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี จึงออกคำแนะนำเกี่ยวกับการกำหนดโทษอาญาในกฎหมายสำหรับการกระทำความผิดใดจะต้องยึดหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้⁵

1) การกระทำที่เป็นความผิดร้ายแรงนั้นเป็นการกระทำที่กระทบต่อความมั่นคงของรัฐ หรือความปลอดภัยของประเทศ ความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือกระทบต่อศีลธรรมอันดีของประชาชนอย่างร้ายแรง หรือมีผลกระทบต่อส่วนรวมในวงกว้าง

หน่วยงานของรัฐต้องพิจารณาวัตถุประสงค์ของการตรากฎหมาย หากเป็นไปได้เพื่อคุ้มครองสิ่งต่อไปนี้ อาจกำหนดเป็นโทษอาญาได้

(1) เป็นการกระทำที่กระทบต่อความมั่นคงของรัฐหรือความปลอดภัยของประเทศ ได้แก่ การกระทำที่อาจทำให้เกิดความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม หรือการเมืองการปกครอง หรือเป็นการกระทำที่อาจทำให้เกิดความไม่ปลอดภัยของประเทศหรือประชาชน อาจกำหนดเป็นความผิดอาญาได้ ตามความร้ายแรงของการกระทำนั้นๆ

(2) เป็นการกระทำที่กระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน (public order) หรือ กระทบต่อศีลธรรมอันดีของประชาชนอย่างร้ายแรง (good morals) หรือมีผลกระทบต่อส่วนรวมในวงกว้าง ซึ่งต้องคำนึงถึงสภาพสังคมและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป

ในการพิจารณาดังกล่าวให้ถือหลัก ดังต่อไปนี้

ความสงบเรียบร้อยของประชาชน (public order) คือ กฎเกณฑ์เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย มุ่งคุ้มครองการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมหรือในประเทศชาติ เพื่อให้เกิดความมั่นคง (security) ความสงบสุข (tranquility) สันติภาพ (peace) และสุขภาพ (public health) ร่วมกันของคนในสังคม การกระทำใดที่ทำให้เกิดความไม่มั่นคง ความไม่สงบสุข ความวุ่นวายหรือบ่อนทำลายสุขภาพอันจะมีผลต่อการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม การกระทำที่กระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนนั้นย่อมกำหนดเป็นความผิดอาญาได้ตามความร้ายแรงแห่งการกระทำและเจตนา

ศีลธรรมอันดีของประชาชน (good morals) คือ กฎเกณฑ์ที่คนในสังคมส่วนใหญ่ถือปฏิบัติ ตามความเชื่อ ตามประเพณี หรือศาสนา และถือว่าเป็นเครื่องวินิจฉัยความประพฤติว่าถูกต้องหรือไม่ ปกติการกระทำที่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชนย่อมทำให้นิติกรรมเสียไป แต่การ

⁵ ราชกิจจานุเบกษา. (2562). *คำแนะนำของคณะกรรมการพัฒนากฎหมาย เรื่อง การกำหนดโทษอาญาในกฎหมาย*. เล่ม 136 ตอนที่ 132 ก. หน้า 18-20.

กระทำที่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชนจะเป็นความผิดอาญาก็ต่อเมื่อการกระทำนั้นเป็นเรื่องร้ายแรงและกระทบต่อการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมอันอาจทำให้เกิดความไม่มั่นคง ความไม่สงบสุข ความวุ่นวายในสังคมได้ ศีลธรรมอันดีของประชาชนนี้อาจมีวิวัฒนาการได้ตามยุคสมัยและตามพื้นที่ การกระทำที่กระทบต่อศีลธรรมอันดีของประชาชนอย่างร้ายแรงย่อมกำหนดเป็นความผิดอาญาได้ตามยุคสมัย

การกระทำที่มีผลกระทบต่อส่วนรวม คือ การกระทำที่ส่งผลร้ายต่อประชาชนในวงกว้าง ในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง หรือสิ่งแวดล้อม หรือผลกระทบที่เป็นผลร้ายอื่นที่ไม่เพียงแต่เป็นการกระทบต่อปัจเจกบุคคลเป็นการส่วนตัว

ทั้งนี้ ในการพิจารณาหลักเกณฑ์ตาม 1) และ 2) หน่วยงานของรัฐต้องตระหนักว่าเกณฑ์ดังกล่าวมีลักษณะเป็นพลวัตจึงต้องพิจารณาให้สอดคล้องกับยุคสมัย สภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง วัฒนธรรม และประเพณีที่เปลี่ยนแปลงไป รวมตลอดถึงความก้าวหน้าของเทคโนโลยี และปัจจัยอื่น ๆ

2) เป็นกรณีที่ไม่สามารถใช้มาตรการอื่นใดเพื่อบังคับใช้กฎหมายอย่างได้ผลและมีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะทำให้ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมายได้

การกำหนดให้การกระทำใดเป็นความผิดและโทษอาญาเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ ของบุคคลอย่างยิ่ง จึงต้องใช้ในกรณีที่ไม่มีมาตรการอื่นเพื่อให้ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมายได้ หรือการลงโทษอย่างอื่นที่ไม่ใช่โทษอาญาไม่ทำให้ผู้กระทำความผิดเกรงกลัวเพราะได้รับประโยชน์ ทางเศรษฐกิจคุ้มค่ากว่าโทษที่ได้รับ หากมีมาตรการอื่นที่ทำให้ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมายได้ เช่น มาตรการจูงใจเพื่อให้ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมาย หรือการอำนวยความสะดวกให้การที่รัฐ อยากรให้กระทำ การกำหนดมาตรการบังคับทางปกครอง การกำหนดสภาพบังคับทางเศรษฐกิจ เช่น การกำหนดโทษปรับเป็นพินัย หรือการกำหนดให้เอกชนฟ้องร้องดำเนินคดีได้เอง เห็นสมควรใช้มาตรการดังกล่าว แต่ถ้ามาตรการดังกล่าวไม่อาจทำให้ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมายอย่างได้ผลหรือมีประสิทธิภาพเพียงพอ กรณีนี้จึงกำหนดให้การฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายดังกล่าวเป็นความผิด และมีโทษอาญา

3) ความผิดที่บัญญัติไว้แล้วในประมวลกฎหมายอาญา ภาควิชาความผิด หากบทบัญญัติความผิดที่มีโทษอาญาในพระราชบัญญัติใดมีองค์ประกอบความผิดเหมือนหรือคล้ายคลึงกับความผิดที่กำหนดในภาควิชาความผิดของประมวลกฎหมายอาญา มิให้กำหนดโทษอาญาในร่างกฎหมายนั้น เว้นแต่ จะมีเหตุผลความจำเป็นพิเศษว่าเป็นกฎหมายเฉพาะจำเป็นต้องมีโทษสูงกว่า หรือมีโทษอุปสรรค เช่น เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งหรือสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง

อย่างไรก็ดี ในกรณีที่ประสงค์จะกำหนดโทษอาญาที่มีโทษน้อยกว่าโดยมิให้นำประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับจะต้องระบุในกฎหมายเฉพาะนั้นให้ชัดเจนว่า มิให้นำโทษสำหรับความผิด ตามประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับสำหรับการกระทำความผิดตามกฎหมายเฉพาะนั้น

4) ในกรณีที่มิมีพันธกรณีระหว่างประเทศที่มีผลผูกพันประเทศไทย เช่น สนธิสัญญา หรือความตกลงระหว่างประเทศที่ประเทศไทยเป็นภาคี กำหนดพันธกรณีให้ประเทศไทยต้องตรากฎหมาย ที่มีโทษอาญาตามที่กำหนดไว้ในพันธกรณีนั้น ให้กำหนดโทษอาญาได้ตามความจำเป็นและเหมาะสม และมีเพดานโทษ (threshold) ที่ชัดเจนด้วย ทั้งนี้ ในการตรากฎหมายที่กำหนดโทษอาญา ตามพันธกรณีระหว่างประเทศนั้นจะต้องอ้างข้อความในพันธกรณีที่ระบุให้กำหนดโทษอาญาให้ชัดเจนด้วยมิใช่แค่เป็นข้อเสนอแนะตามพันธกรณีว่าอาจกำหนดเป็นโทษอาญาเท่านั้น

5) การกระทำใดที่เป็นกรรมเดียวและมีโทษอาญาอยู่แล้ว จะกำหนดให้การกระทำกรรมเดียวกันนั้นมีโทษอย่างอื่นด้วย เพื่อจูงใจให้ยอมรับโทษอย่างอื่นนั้นเพื่อระงับคดียอมกระทำมิได้

บทบัญญัติแห่งกฎหมายทั้งหลายที่กำหนด “มาตรการลงโทษทางแพ่ง” เช่น กฎหมายว่าด้วย หลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ต้องเปลี่ยนบทบัญญัติเป็นสภาพบังคับอื่นที่เหมาะสม เช่น โทษปรับทางปกครอง หรือโทษปรับเป็นพินัย เว้นแต่โดยสภาพของความผิดสมควรมีโทษอาญา เพราะเรื่องทางแพ่งในระบบประมวลกฎหมาย หมายถึง เรื่องระหว่างเอกชนกับเอกชนเท่านั้น แต่การละเมิดกฎหมายดังกล่าวข้างต้นไม่ใช่เรื่องระหว่างเอกชนกับเอกชน หากแต่เป็นเรื่องระหว่างรัฐหรือหน่วยงานของรัฐ ซึ่งต้องรักษาความสงบเรียบร้อยให้กับบุคคล จึงไม่ใช่เรื่องทางแพ่งและการเปลี่ยนโทษทางแพ่งมาเป็นโทษปรับเป็นพินัยย่อมคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกลงโทษมากกว่า

3.1.2 ประมวลกฎหมายอาญา

ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 18 ได้กำหนดโทษสำหรับลงแก่ผู้กระทำความผิดมีดังนี้

- (1) ประหารชีวิต
- (2) จำคุก
- (3) กักขัง
- (4) ปรับ
- (5) ริบทรัพย์สิน

สำหรับโทษปรับนั้นเป็นโทษที่มุ่งเอาแก่ทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดและเป็นโทษที่นำมาใช้กับความผิดที่ไม่ร้ายแรงและเป็นภัยต่อสังคมมากนัก เพื่อเป็นการป้องปรามมิให้ผู้กระทำความผิดกลับมาก่อทำความผิดซ้ำ ซึ่งโทษปรับแบ่งออกได้ ดังนี้⁶

1) การชำระเงินค่าปรับ

การชำระเงินค่าปรับนั้นมีทั้งกรณีที่ชำระค่าปรับก่อนที่จะมีการฟ้องผู้กระทำความผิดต่อศาล และหลังจากที่ศาลได้มีคำพิพากษาแล้ว ซึ่งการชำระค่าปรับก่อนที่จะมีการฟ้องผู้กระทำความผิด ต่อศาลนั้น จะเป็นการชำระค่าปรับตามที่เจ้าพนักงานกำหนด หรือตามที่คณะกรรมการเปรียบเทียบปรับ กำหนด ซึ่งจะปรากฏอยู่ในกฎหมายหลายฉบับด้วยกัน เช่น พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ.2522 หรือพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 เป็นต้น ส่วนการชำระค่าปรับหลังจากที่ศาลได้มีคำพิพากษาแล้ว จะเป็นการชำระค่าปรับตามอัตราโทษที่ผู้กระทำความผิดถูกฟ้องต่อศาล ตามที่กฎหมายต่างๆ บัญญัติไว้ เช่น กฎหมายกำหนดให้ผู้กระทำผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินจำนวนเท่าใดไว้ ศาลจะใช้ดุลพินิจในการกำหนดจำนวนค่าปรับตามความร้ายแรงของการกระทำความผิดนั้นๆ

(1) การชำระค่าปรับก่อนฟ้อง

การชำระค่าปรับก่อนฟ้องผู้กระทำความผิดต่อศาลในการชำระค่าปรับก่อนที่จะมีการฟ้องผู้กระทำความผิดต่อศาลไม่ว่าจะเกิดจากการเปรียบเทียบปรับของเจ้าพนักงานหรือคณะกรรมการเปรียบเทียบปรับตามกำหนดระยะเวลาอันนั้น ผลของการชำระค่าปรับทำให้คดีอาญาลดลงและทำให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับไปด้วย⁷ ยกตัวอย่างเช่น ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 37 (1) ซึ่งได้กำหนดหลักเกณฑ์ว่า ในกรณีเป็นคดีที่มีโทษปรับสถานเดียว ผู้กระทำความผิดได้แสดงความยินยอมต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งมีอำนาจหน้าที่นั้นว่า ตนยินยอมเสียค่าปรับในอัตราที่สูงภายในระยะเวลาที่พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งมีอำนาจหน้าที่นั้นกำหนดหรือก่อนที่ผู้พิพากษาจะนำคดีขึ้นพิจารณา อันเป็นการแสดงให้เห็นถึงเจตนารมณ์ภายในของผู้กระทำความผิดว่า ผู้กระทำความผิดได้สำนึกในความผิดซึ่งได้กระทำลงไปและในขณะที่เดียวกันผู้กระทำความผิดก็ยอมรับโทษเต็มตามที่กฎหมายกำหนดไว้ จึงส่งผลให้คดีอาญาลดลงตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 37 (1) เนื่องจากคดีดังกล่าวไม่มีความจำเป็นที่ต้องดำเนินกันอีกต่อไป⁸

(2) การชำระค่าปรับหลังจากศาลมีคำพิพากษาแล้ว

⁶ ศิริ โฉม พรหมโฉม, (2559). การบังคับโทษปรับทางอาญา. *จุลนิติ*. หน้า 164-165.

⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. มาตรา 37(1) และมาตรา 39(3).

⁸ วิเศษ อ่อนดา. (2556). *คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 1 เหมาะสำหรับการใช้ในการศึกษาระดับปริญญาตรี เนติ สอบอัยการผู้ช่วย และผู้ช่วยผู้พิพากษา*. กรุงเทพฯ: ร้านสวัสดิการหนังสือกฎหมาย “ปณรัชช”. หน้า 128.

เมื่อได้ฟ้องผู้กระทำความผิดซึ่งมิใช่นิติบุคคลต่อศาลและศาลได้พิพากษาลงโทษปรับแก่ผู้ใดแล้ว ผู้นั้นจะต้องชำระค่าปรับเป็นเงินตามจำนวนที่กำหนดไว้ในคำพิพากษากภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา หากผู้ต้องโทษปรับไม่ชำระค่าปรับภายในระยะเวลาดังกล่าว ผู้ต้องโทษปรับอาจถูกดำเนินการบังคับคดี โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อนำเงินมาชำระค่าปรับ หรืออาจถูกศาลมีคำสั่งให้ดำเนินการกักขังจำเลยแทนค่าปรับก็ได้ แต่ถ้าศาลเห็นเหตุอันควรสงสัยว่าผู้ต้องโทษนั้นจะหลบหนีไม่ชำระค่าปรับ ศาลอาจสั่งให้ผู้ต้องโทษนั้นทำสัญญาประกันหรือจะสั่งให้กักขังผู้นั้นแทนค่าปรับไปพลางก่อนก็ได้ และเมื่อผู้ต้องโทษปรับถูกกักขังแทนค่าปรับครบกำหนดแล้ว ให้ปล่อยตัวในวันถัดจากวันที่ครบกำหนด ถ้านำเงินค่าปรับมาชำระครบแล้วให้ปล่อยตัวไปทันที⁹

2) การกักขังแทนค่าปรับ

“กักขัง” คือ การลงโทษทางอาญาที่มุ่งบังคับเอากับเสรีภาพของผู้กระทำความผิด โดยการกักตัวผู้กระทำความผิดไว้ในสถานที่กักขังซึ่งกำหนดไว้อันมิใช่เรือนจำ สถานีตำรวจ หรือสถานที่ควบคุม อย่างไรก็ตามหากผู้กระทำความผิดถูกศาลพิพากษาให้ลงโทษปรับผู้ต้องหาของพนักงานสอบสวน¹⁰ แม้เป็นโทษที่มุ่งเอากับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดก็ตาม หากไม่ชำระค่าปรับภายในกำหนดเวลาก็อาจถูกกักขังแทนค่าปรับได้เช่นกัน ทั้งนี้ โดยถืออัตราห้าร้อยบาทต่อหนึ่งวัน¹¹ ซึ่งในการกักขังแทนค่าปรับนั้น ห้ามมิให้มีการกักขังเกินกำหนดหนึ่งปี เว้นแต่กรณีที่ศาลมีคำพิพากษาลงโทษปรับจำเลยตั้งแต่สองแสนบาทขึ้นไป ศาลสามารถสั่งกักขังแทนค่าปรับเกินกว่าหนึ่งปี แต่ไม่เกินสองปีได้โดยในการคำนวณระยะเวลาในการกักขังแทนค่าปรับ กฎหมายบัญญัติให้รวมวันที่เริ่มต้นกักขังแทนค่าปรับด้วยและให้นับเป็นหนึ่งวันเต็ม และหากผู้ต้องโทษนั้นถูกคุมขังมาก่อนที่ศาลได้มีคำพิพากษา จึงให้หักจำนวนวันที่ถูกคุมขังนั้นออกจากจำนวนเงินค่าปรับในอัตราวันละห้าร้อยบาทด้วยเช่นเดียวกัน และเมื่อมีการกักขังแทนค่าปรับครบกำหนดแล้ว ก็ให้ปล่อยตัวผู้นั้นในวันรุ่งขึ้นของวันที่ครบกำหนด

3) การทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ

(1) กรณีศาลมีคำพิพากษาแล้ว

ในกรณีที่ศาลพิพากษาลงโทษปรับ ผู้ต้องโทษปรับที่เป็นบุคคลธรรมดาและไม่มีเงินชำระค่าปรับ สามารถยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้นที่พิพากษาคดีเพื่อขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับได้

⁹ ประมวลกฎหมายอาญา, มาตรา 28 และมาตรา 29.

¹⁰ ประมวลกฎหมายอาญา, มาตรา 24.

¹¹ ประมวลกฎหมายอาญา, มาตรา 30.

(2) กรณีปรากฏแก่ศาลขณะพิพากษาคดี

ถ้าความปรากฏแก่ศาลขณะพิพากษาคดีว่าผู้ต้องโทษปรับที่เป็นบุคคลธรรมดา รายใดอยู่ในเกณฑ์ที่จะทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์ได้ และผู้ต้องโทษปรับ ยินยอม ศาลสามารถสั่งให้ผู้นั้นทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับได้

(3) การพิจารณาคำร้องขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์

ในการพิจารณาคำร้องขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับศาลจะพิจารณาถึงฐานะการเงิน ประวัติ และสภาพความผิดของผู้ต้องโทษปรับ ซึ่งในการทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์จะต้องอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของพนักงานคุมประพฤติ เจ้าหน้าที่ของรัฐ หน่วยงานของรัฐ หรือองค์การที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการบริการสังคม การกุศลสาธารณะหรือสาธารณประโยชน์ที่ยินยอมรับดูแล โดยศาลสามารถกำหนดลักษณะและประเภทของงานหรือเงื่อนไข อย่างหนึ่งอย่างใดด้วยก็ได้¹² โดยระยะเวลาการนับชั่วโมงในการทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับต่อมาได้มีระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยการกำหนดจำนวนชั่วโมงที่ถือเป็นการทำงานหนึ่งวัน และแนวปฏิบัติในการให้ทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับและการเปลี่ยนสถานที่กักขัง (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2565 ข้อ 3 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ว่า ลักษณะหรือประเภทของงานที่ศาลอาจมีคำสั่งตามมาตรา 30/1 ... โดยเมื่อผู้ต้องโทษนั้นได้ทำงานครบครบ 2 ชั่วโมง ให้ถือเป็นการทำงานหนึ่งวัน¹³

(4) การยกเลิกคำสั่งให้ทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์

หลังจากศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แล้ว ถ้าความปรากฏแก่ศาลหรือตามคำแถลงของโจทก์หรือเจ้าพนักงานว่าผู้ต้องโทษปรับมีเงินพอที่จะชำระค่าปรับหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งหรือเงื่อนไขที่ศาลกำหนด ศาลสามารถเพิกถอนคำสั่งให้ทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์ได้ และปรับผู้ต้องโทษปรับนั้น หรือกักขังแทนค่าปรับ โดยหักจำนวนวันที่ทำงานมาแล้วออกจากจำนวนเงินค่าปรับ หรือกรณีผู้ต้องโทษปรับไม่ประสงค์ที่จะทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์ต่อไป ก็สามารถขอเปลี่ยนเป็นโทษปรับ หรือกักขังแทนค่าปรับได้เช่นเดียวกัน¹⁴

¹² ประมวลกฎหมายอาญา. มาตรา 30/1.

¹³ สำนักประธานศาลฎีกา. (2565). ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยการกำหนดจำนวนชั่วโมงที่ถือเป็นการทำงานหนึ่งวัน และแนวปฏิบัติในการให้ทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับและการเปลี่ยนสถานที่กักขัง (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2565.

¹⁴ ประมวลกฎหมายอาญา. มาตรา 30/2.

กล่าวโดยสรุป จะเห็นได้ว่า โทษปรับเป็นโทษทางอาญาสถานหนึ่งที่มีมุ่งเอาแก่ทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเพื่อให้ผู้กระทำความผิดเข็ดหลาบไม่กลับไปกระทำความผิดซ้ำ ซึ่งหากผู้กระทำความผิดไม่ชำระค่าปรับตามที่กฎหมายกำหนดประมวลกฎหมายอาญาก็ได้บัญญัติถึงทางแก้ไขได้กำหนดโทษสถานอื่นให้แก่ผู้กระทำความผิด แต่ทั้งนี้ การกำหนดโทษฐานอื่นที่มีมุ่งต่อเสรีภาพของตัวผู้กระทำความผิดแล้วก็จะอาจขัดต่อเจตนารมณ์ของกฎหมายที่กำหนดโทษปรับได้

3.1.3 พระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565

พระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ.2565 เป็นกฎหมายใหม่ที่ได้มีการประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2565 ซึ่งกำหนดให้มีผลใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดสองร้อยสี่สิบวันนับแต่วันประกาศ ในราชกิจจานุเบกษา¹⁵ โดยอาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 77 วรรคสาม¹⁶ และมาตรา 258 ค. ด้านกฎหมาย (1)¹⁷ โดยมีเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 77 วรรคสาม ได้บัญญัติให้รัฐจึงกำหนดโทษอาญาเฉพาะความผิดร้ายแรง ประกอบกับแผนปฏิรูปประเทศด้านกฎหมายได้กำหนดให้มีการปรับปรุงกฎหมายในกำหนดโทษทางอาญาให้เหมาะสมกับสภาพความผิดหรือกำหนดมาตรการลงโทษให้เหมาะสมกับการกระทำความผิด และฐานะของผู้กระทำความผิดเพื่อมิให้บุคคลต้องรับโทษหนักเกินสมควร หรือต้องรับภาระในการรับโทษที่แตกต่างกัน อันเนื่องมาจาก ฐานะทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน เนื่องจากกรณีกฎหมายกำหนดโทษปรับผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจดีย่อมสามารถชำระค่าปรับได้ แต่ผู้มีฐานะยากจนและไม่อยู่ในฐานะที่จะชำระค่าปรับได้ก็จะถูกกักขังแทนค่าปรับอันเป็นการกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างรุนแรง นอกจากนี้ เมื่อคำนึงถึงข้อห้าม หรือข้อบังคับที่กฎหมายกำหนดให้ประชาชนต้องปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติแล้ว จะเห็นว่าข้อห้ามหรือข้อบังคับจำนวนมากได้รุกร้า หรือ

¹⁵ พระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ.2565.

¹⁶ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. มาตรา 77 วรรคสาม “...รัฐพึงใช้ระบบอนุญาตและระบบคณะกรรมการในกฎหมายเฉพาะกรณีที่เป็น พึงกำหนดหลักเกณฑ์การใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐและระยะเวลาในการดำเนินการตามขั้นตอนต่างๆ ที่บัญญัติไว้ในกฎหมายให้ชัดเจน และพึงกำหนดโทษอาญาเฉพาะความผิดร้ายแรง”.

¹⁷ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. มาตรา 258 ค. ด้านกฎหมาย (1) มีกลไกให้ดำเนินการปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับต่างๆ ที่ใช้บังคับอยู่ก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ให้สอดคล้องกับหลักการตามมาตรา 77 และพัฒนาให้สอดคล้องกับหลักสากล โดยให้มีการใช้ระบบอนุญาตและระบบการดำเนินการโดยคณะกรรมการเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อให้การทำงานเกิดความคล่องตัว โดยมีผู้รับผิดชอบที่ชัดเจนและไม่สร้างภาระแก่ประชาชนเกินความจำเป็น เพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศ และป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ

กระทบต่อสิทธิขั้นพื้นฐาน หรือสร้างภาระอันเกินสมควรแก่ประชาชน และนับวันจะมีกฎหมายตรา ออกมากำหนดการกระทำให้เป็นความผิดมากขึ้น หลายกรณีทำให้ประชาชนกลายเป็นผู้กระทำความผิดเพราะรู้เท่าไม่ถึงการณ์ บางกรณีกระทำไปเพราะความยากจนข้นแค้น และเมื่อได้กระทำความผิดแล้วก็ต้องถูกนำตัวเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา มีประวัติอาชญากรติดตัวไปตลอด ไม่ว่าผู้นั้นจะกระทำความผิดหรือไม่ก็ตาม กระบวนการดังกล่าวนี้ย่อมสร้างมลทินหรือรอยด่างพร้อยให้เกิดแก่ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น ถ้ามีทางใดที่จะป้องกันมิให้ประชาชนต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมนั้น ได้ก็น่าจะเป็นประโยชน์แก่ประชาชน ทั้งยังเป็นการขจัดความเหลื่อมล้ำในสังคมได้ตามสมควร แม้ว่าการกำหนดมาตรการอันเป็นโทษที่ผู้กระทำการอันเป็นการฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายจะต้องได้รับเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องมิเพื่อให้กฎหมายมีสภาพบังคับ แต่โทษนั้นไม่จำเป็นต้องใช้โทษทางอาญาเสมอไป นานาประเทศได้เริ่มปรับเปลี่ยนบทลงโทษจากความผิดอาญาเป็นมาตรการอื่นที่มีใช้โทษทางอาญามากขึ้น ดังนั้น จึงสมควรที่ประเทศไทยจะได้พัฒนาแนวทางกฎหมายของไทยให้สอดคล้องกับนานาประเทศ และเกิดประโยชน์แก่ประชาชนยิ่งขึ้น โดยปรับเปลี่ยนโทษอาญา ดังนั้น จึงสมควรที่ประเทศไทยจะได้พัฒนาแนวทางกฎหมายของไทยให้สอดคล้องกับนานาประเทศ และเกิดประโยชน์แก่ประชาชนยิ่งขึ้น โดยปรับเปลี่ยนโทษอาญาบางประการที่มุ่งต่อการปรับเป็นเงิน เป็นมาตรการปรับเป็นพินัย เพื่อไม่ให้มีสภาพเป็นโทษทางอาญา ในขณะเดียวกันก็เปิดช่องทางให้ศาลใช้ดุลพินิจกำหนดค่าปรับที่ต้องชำระให้เหมาะสมกับสภาพความร้ายแรงแห่งการกระทำ และฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำให้สอดคล้องกัน โดยในกรณีที่ผู้กระทำความผิดไม่มีเงินชำระค่าปรับอาจขอทำงานบริการสังคม หรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนการชำระค่าปรับได้โดยไม่มีภารกิจกักขังแทนค่าปรับดังเช่นในคดีอาญา ดังนั้น การเปลี่ยนสภาพบังคับไม่ให้เป็นโทษทางอาญาโดยกำหนดวิธีการดำเนินการขึ้นใหม่เป็นการเฉพาะย่อมจะช่วยทำให้ประชาชนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดไม่ต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา และไม่มีประวัติอาชญากรติดตัวอีกต่อไป¹⁸

จะเห็นได้ว่า การประกาศใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ.2565 เป็นมาตรการทางกฎหมายที่ออกมาเพื่อรองรับและให้มีความสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ตามมาตรา 77 และมาตรา 258 ค. ด้านกฎหมาย (1) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 เพื่อแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมของบุคคลที่ต้องโทษปรับ และเพื่อความเป็นธรรมในสังคมให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 โดยพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ.2565 อาจแบ่งการพิจารณาออกได้ดังนี้

¹⁸ อริยพร โปธิโส. (2564). โทษปรับเป็นพินัย: มาตรการใหม่แทนการลงโทษทางอาญา. *จุลนิติ*. หน้า 125-126.

1) การกระทำความคิดทางพินัย

(1) ความหมายของความคิดทางพินัย

“ความคิดทางพินัย” คือ การกระทำหรืองดเว้นการกระทำอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย และกฎหมายนั้นบัญญัติให้ต้องชำระค่าปรับเป็นพินัย “ปรับเป็นพินัย” คือ การสั่งให้ผู้ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย ต้องชำระเงินจำนวนหนึ่งไม่เกินที่กฎหมายกำหนด ซึ่งไม่ใช่โทษทางอาญา ดังนั้น ค่าปรับเป็นพินัยก็คือเงินค่าปรับที่ต้องชำระให้แก่รัฐ ซึ่งเป็นมาตรการทางกฎหมายที่จะนำมาใช้แทนโทษอาญาสำหรับผู้กระทำความผิด ไม่ร้ายแรงและไม่กระทบโดยตรงต่อความสงบเรียบร้อยหรือความปลอดภัยของประชาชน ผลของการกระทำความคิดทางพินัยนั้นมีเพียงต้องชำระเงินค่าปรับเท่านั้น ไม่มีการจำคุกหรือกักขังแทนค่าปรับ และไม่มีการบันทึกลงในประวัติอาชญากรรมหรือทะเบียนประวัติอาชญากร ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องและได้สัดส่วนกับการกระทำความผิดที่ไม่ร้ายแรง

(2) หลักเกณฑ์ในการลงโทษปรับเป็นพินัย

ในการกำหนดค่าปรับเป็นพินัยนั้น พระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ.2565 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาให้เหมาะสมกับสภาพความผิดและกำหนดค่าปรับให้เหมาะสมกับฐานะของผู้กระทำความผิด โดยให้พิจารณาจากระดับความรุนแรงของผลกระทบต่อชุมชนหรือสังคม ผลประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิด หรือบุคคลอื่นได้รับจากการกระทำความผิดทางพินัย และสถานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิด ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดไม่อยู่ในฐานะที่จะชำระค่าปรับได้ ศาลมีอำนาจที่จะสั่งให้ทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับได้ ถ้าผู้นั้นยินยอม และในกรณีที่บุคคลใดได้กระทำความผิดเพราะเหตุแห่งความยากจนขั้นแค้นหรือเพราะความจำเป็นอย่างแสนสาหัสในการดำรงชีวิต ศาลจะกำหนดค่าปรับเป็นพินัยต่ำกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้เพียงใดหรือจะว่ากล่าวตักเตือน โดยไม่ปรับเป็นพินัยก็ได้ อันเป็นกลไกทางกฎหมายเพื่อสร้างความเป็นธรรมและขจัดความเหลื่อมล้ำทางสังคม โดยให้เป็นอำนาจศาลที่จะใช้ดุลพินิจได้

ทั้งนี้ พระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ.2565 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ ในการลงโทษปรับเป็นพินัยไว้ในมาตรา 6 ว่า “ผู้ใดกระทำความผิดทางพินัย ต้องชำระค่าปรับเป็นพินัยตามจำนวนเงินที่เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือศาลกำหนดตามวิธีการที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งต้องไม่เกินจำนวนสูงสุดที่กฎหมายซึ่งบัญญัติเป็นความคิดทางพินัยนั้นบัญญัติไว้เว้นแต่พระราชบัญญัตินี้จะ ได้บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น” โดยในการกำหนดค่าปรับเป็นพินัยนั้นให้พิจารณาให้เหมาะสมกับข้อเท็จจริง ดังต่อไปนี้

(1) ระดับความรุนแรงของผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชุมชนหรือสังคมจากการกระทำ ความผิดทางพินัย และพฤติกรรมอื่นอันเกี่ยวกับสภาพความผิดทางพินัย

(2) ความรู้ผิดชอบ อายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษา อบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ สิ่งแวดล้อม และสิ่งอื่นที่เกี่ยวเนื่องกับผู้กระทำความผิดทางพินัย

(3) ผลประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิดทางพินัยหรือบุคคลอื่นได้รับจากการกระทำ ความผิดทางพินัย

(4) สถานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดทางพินัย ในกรณีที่บุคคลใดได้ กระทำความผิดทางพินัย เพราะเหตุแห่งความยากจนข้นแค้น หรือเพราะความจำเป็นอย่างแสน สิ้นในการดำรงชีวิต จะกำหนดค่าปรับเป็นพินัยต่ำกว่าที่กฎหมายบัญญัติไว้เพียงใดหรือจะว่า กล่าวตักเตือน โดยไม่ปรับเป็นพินัยก็ได้ เมื่อพิจารณาสถานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิด ทางพินัยแล้วจะให้ผ่อนชำระก็ได้ และในกรณีที่มีการผ่อนชำระค่าปรับเป็นพินัย หากผู้กระทำความผิด ทางพินัยผิดนัดงดงวดใดงวดหนึ่งโดยไม่มีเหตุอันสมควรให้การผ่อนชำระเป็นอันยกเลิก

ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดทางพินัยเป็นบุคคลธรรมดา และไม่มีเงินชำระค่าปรับเป็น พินัย ผู้นั้นอาจยื่นคำร้องเพื่อขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับเป็น พินัยได้ การยื่นคำร้องให้ยื่นต่อศาลที่พิจารณาคดีนั้น ในกรณีที่ไม่มีคำร้องดังกล่าว หาก ปรากฏต่อศาลในขณะที่พิพากษาว่าผู้กระทำความผิดทางพินัยอยู่ในเกณฑ์ที่จะทำงานบริการสังคม หรือทำงาน สาธารณประโยชน์ได้ และผู้นั้นยินยอมศาลจะสั่งให้ผู้นั้นทำงานบริการสังคมหรือ ทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับเป็นพินัยก็ได้ แต่หากผู้กระทำความผิดทาง พินัยฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งหรือเงื่อนไขที่ศาลกำหนด ศาลจะเพิกถอนคำสั่ง และออกหมายบังคับคดี เพื่อยึดทรัพย์สินและอายัดสิทธิเรียกร้องในทรัพย์สินของผู้นั้นเพื่อใช้ค่าปรับเป็นพินัยก็ได้ โดยให้ หักจำนวนวันที่ทำงานมาแล้วออกจากค่าปรับเป็นพินัย¹⁹

2) กระบวนการปรับเป็นพินัยในชั้นศาล

ในชั้นศาล กำหนดให้ศาลจังหวัดเป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีความผิดทาง พินัย เว้นแต่ในเขต กรุงเทพมหานคร ให้เป็นอำนาจของศาลอาญา และกำหนดให้วิธีพิจารณาคดี เป็นไปตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกา โดยความเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา โดย กำหนดให้การออกข้อบังคับ ต้องคำนึงถึงความสะดวก รวดเร็ว เป็นธรรม และไม่เป็นการแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง จนเกินสมควร และกำหนดให้ผู้กระทำความผิดมีสิทธิอุทธรณ์คำพิพากษาได้เฉพาะ ปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น และคำพิพากษาของศาลชั้นอุทธรณ์ถือเป็นที่สุด ทั้งนี้ เพื่อลดขั้นตอนและ ความยุ่งยากในกระบวนการพิจารณาคดีความผิดทางพินัย เพื่อให้การพิจารณาคดีสิ้นสุดได้รวดเร็วและ

¹⁹ อริยพร โปธิโส, อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 18, หน้า 127-129.

ไม่เป็นภาระงบประมาณของประเทศจนเกินสมควร เนื่องจากเป็นเพียงความผิดไม่ร้ายแรงและมีเพียงการปรับเป็นเงินเท่านั้น ไม่มีโทษจำคุก

เมื่อศาลมีคำพิพากษาให้ชำระค่าปรับเป็นพินัย หากผู้กระทำความผิดไม่ชำระค่าปรับภายในเวลาที่ศาลกำหนด ศาลมีอำนาจออกหมายบังคับคดีเพื่อยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องในทรัพย์สินของผู้ต้องคำพิพากษาเพื่อใช้ค่าปรับเป็นพินัย โดยจะไม่มีกักขังแทนค่าปรับดังเช่นในคดีอาญา และก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษาเป็นที่สุดไม่ว่ากระบวนการพิจารณาอยู่ในชั้นของพนักงานอัยการหรือชั้นศาล หากผู้กระทำความผิดชำระค่าปรับเป็นพินัยครบตามจำนวนที่เจ้าหน้าที่ของรัฐกำหนดคดีความผิดทางพินัยเป็นอันยุติ ทั้งนี้ ห้ามมิให้หน่วยงานของรัฐบันทึกการกระทำความผิดทางพินัยของบุคคลใดรวมไว้ในบันทึกประวัติอาชญากรรมหรือในฐานะเป็นประวัติอาชญากรรม²⁰

กล่าวโดยสรุป จะเห็นได้ว่า พระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ.2565 เป็นกฎหมายที่มีเจตนารมณ์เพื่อแก้ไขโทษปรับให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 เพื่อมิให้การบังคับใช้โทษปรับก่อให้เกิดความเลื่อมล้ำในสังคมและเพื่อความเป็นธรรมของการลงโทษปรับให้มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งประมวลกฎหมายอาญาได้มีการนำโทษกักขังมาใช้ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดไม่สามารถชำระค่าปรับได้ ซึ่งขัดต่อเจตนารมณ์ของการกำหนดโทษปรับ กล่าวคือ โทษปรับเป็นโทษที่มุ่งต่อทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด แต่หากผู้กระทำความผิดไม่สามารถชำระค่าปรับได้ ประมวลกฎหมายอาญาจึงให้นำโทษกักขังมาใช้แทนโทษปรับ ส่งผลให้การลงโทษดังกล่าวกระทบต่อเสรีภาพของบุคคลเกินสมควร และทำให้ผู้กระทำความผิดต้องมีประวัติต้องโทษติดตัว แต่พระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ.2565 เป็นกฎหมายที่กำหนดให้นำมาตรการอื่นๆ เช่น การผ่อนจ่าย หรือการบำเพ็ญประโยชน์สาธารณะมาใช้ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดไม่สามารถชำระค่าปรับได้ ซึ่งเป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และทำให้กฎหมายมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

3.2 กฎหมายต่างประเทศเกี่ยวกับการบังคับโทษปรับในคดีอาญา

โทษปรับเป็นโทษทางอาญาที่นานาอารยประเทศนำไปใช้ในการลงโทษผู้กระทำความผิดที่ไม่ร้ายแรงและไม่ส่งผลกระทบต่อสังคมมากนัก โดยหลักการลงโทษปรับของแต่ละประเทศย่อมมีความแตกต่างกันตามความเหมาะสมสภาพสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งใน

²⁰ อริยพร โปธิโส, อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 18, หน้า 130.

การศึกษาถึงปัญหาการบังคับโทษปรับในคดีอาญาของประเทศไทย ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาถึงกฎหมายของต่างประเทศเกี่ยวกับกรณีดังกล่าว ดังนี้

3.2.1 ประเทศสวีเดน (Kingdom of Sweden)

แนวความคิดเกี่ยวกับการคิดค่าปรับตามวันและรายได้ หรือที่เรียกว่า “ค่าปรับรายวัน (Day Fine System)” เริ่มต้นแถบประเทศในสแกนดิเนเวีย กล่าวคือ เมื่อปี ค.ศ.1900 Carl Torp นักทฤษฎีทนายชาวเดนมาร์ก ซึ่งต่อมาได้รับการยกย่องให้เป็นบิดาของกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ (Day Fine System) ได้แต่งหนังสือชื่อ Transactions of the Danish Society of Criminologists โดยเห็นว่า การลงโทษปรับมีความสอดคล้องกับทฤษฎีป้องปราม (Deterrence) เนื่องจากเป็นการลงโทษผู้กระทำความผิด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อไม่ให้ผู้กระทำความผิดกลับมากระทำความผิดอีก ซึ่งนำร่องสถานะทางการเงินของผู้กระทำความผิดมาพิจารณาในการลงโทษเป็นสิ่งสำคัญ โดยเมื่อนำฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดมาพิจารณาประกอบการกำหนดโทษปรับแล้ว ย่อมจะก่อให้เกิดความเป็นธรรมระหว่างผู้กระทำความผิดกับคนที่มีฐานะแตกต่างกันมากกว่าการลงโทษปรับแบบตายตัว และต่อมา Johan Thyren ชาวสวีเดนได้แต่งหนังสือ The Principles for Reform of the Penal Code สนับสนุน แนวความคิดดังกล่าวเช่นกัน โดยประเทศสวีเดนได้นำแนวความคิดเกี่ยวกับการคิดค่าปรับรายวัน (Day Fine System) มาใช้ในการลงโทษผู้กระทำความผิดในปี ค.ศ. 1931²¹ ประเทศสวีเดนจึงเป็นประเทศที่ใช้ระบบค่าปรับแบบแปรผันเป็นระบบที่แตกต่างไปจากระบบมาตรฐานค่าปรับ เนื่องจากมิได้มีการกำหนดจำนวนค่าปรับไว้ชัดเจนดังเช่นในระบบมาตรฐานค่าปรับหากแต่ใช้วิธีการกำหนดโทษเป็นหน่วยความผิด และนำรายได้ของผู้กระทำความผิดมาใช้คำนวณค่าปรับควบคู่ไปด้วย การนำรายได้ต่อวันของผู้กระทำความผิดมาใช้ในการคำนวณนี้ทำให้ระบบค่าปรับแบบแปรผันรู้จักกันโดยทั่วไปในชื่อ “ค่าปรับรายวัน (Day Fine System)”²² โดยระบบโทษปรับดังกล่าวได้มีการนำมาใช้กับความผิดซึ่งกำหนดอัตราโทษปรับหรือใช้ทดแทนการลงโทษจำคุกระยะสั้นหรือใช้กับการลงโทษในความผิดที่ไม่ร้ายแรง เช่น ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ ความผิดฐานหมิ่นประมาท ความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ตลอดจนความผิดฐานข่มขู่ เป็นต้น²³

²¹ ภัทรพร ระดมสุทธิศาล. (2556.) *ปัญหาในการนำโทษปรับมาใช้บังคับในคดีสิ่งแวดล้อม: ศึกษากรณีโทษปรับตามวันและรายได้*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 66.

²² อิศร์กุล อุณหเขต. (2556). *ระบบค่าปรับทางอาญา*. กรุงเทพฯ: เชนไทย. หน้า 30.

²³ กฤตยา อารีรักษ์. (2560). *ความเหมาะสมในการนำ day fine มาใช้กับประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์ มหาวิทาลัยธุรกิจบัณฑิต. หน้า 104.

ประมวลกฎหมายอาญาสวีเดน ตอนที่ 3 เกี่ยวกับการกำหนดโทษปรับว่าด้วยการลงโทษ บทที่ 25 กำหนดไว้ดังนี้²⁴

มาตรา 1 บัญญัติว่า “การลงโทษปรับสำหรับการกระทำความผิดที่ไม่ได้กำหนดรูปแบบการปรับไว้โดยเฉพาะ ค่าปรับจะถูกกำหนดเป็นระบบวันปรับตามรายได้ หากการกระทำความผิดนั้นมีอัตราโทษปรับน้อยกว่า 30 หน่วยปรับ ก็ให้ใช้วิธีการลงโทษปรับแบบตายตัวแทนการลงโทษปรับตามรายได้”²⁵

มาตรา 2 บัญญัติว่า “การกำหนดจำนวนหน่วยปรับ โดยมีจำนวนขั้นต่ำสุดอยู่ที่ 30 หน่วยปรับ และขั้นสูงสุดไม่เกิน 150 หน่วยปรับ และมูลค่าของหน่วยปรับแต่ละหน่วยกำหนดเป็นจำนวนคงที่ตั้งแต่ 30 โครเนอร์ ถึง 1,000 โครเนอร์ การกำหนดมูลค่าของหน่วยปรับ ต้องคำนึงถึงความสมเหตุสมผลโดยประเมินจากบัญชีรายได้ ทรัพย์สิน ผู้อยู่ในอุปการะของผู้กระทำความผิด และสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิด ซึ่งหากมีเหตุผลพิเศษอื่นๆ ให้ปรับเปลี่ยนมูลค่าของหน่วยปรับได้ โดยให้มีจำนวนเงินค่าปรับขั้นต่ำในการลงโทษปรับตามรายได้ เป็นจำนวน 450 โครเนอร์”²⁶

มาตรา 3 บัญญัติว่า “การกำหนดจำนวนเงินค่าปรับขั้นต่ำสุดอยู่ที่ 100 โครเนอร์ และขั้นสูงสุดอยู่ที่ 2,000 โครเนอร์”²⁷

²⁴ The Swedish Penal Code, The translation by The Ministry of Justice publishes, PART THREE On Sanctions, Chapter 25 On Fines, etc.

²⁵ Section 1 “Fines shall be imposed according to the provisions laid down for the crime in question as day-fines, summary fines or standardised fines. If a particular form of fine is not prescribed for the crime, fines shall be imposed as day-fines or, if the crime is punishable with less than thirty day-fines, as summary fines.” (Law 1993:201)

²⁶ Section 2 “Day-fines shall be determined in number to at least thirty and at most one hundred and fifty.

Each day-fine shall be imposed as a fixed amount from thirty up to and including one thousand Swedish crowns, having regard to what is judged to be reasonable with account taken of the income, wealth, obligations to dependants and other economic circumstances of the accused. If special reasons exist, the amount of the day-fine may be adjusted.

The lowest amount for a day-fine is four hundred and fifty Swedish crowns. Law 1991:240)

²⁷ Section 3 “Summary fines shall be imposed to an amount of at least one hundred Swedish crowns and at most two thousand Swedish crowns. However, if a lower maximum amount is specially provided for, it shall be applicable.” (Law 1991:240)

มาตรา 6 บัญญัติว่า “ถ้าผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดหลายข้อหา และการกระทำความผิดใดที่สามารถลงโทษปรับตามรายได้ ก็ให้ลงโทษปรับตามรายได้ โดยนำจำนวนหน่วยปรับของทุกข้อหามารวมกัน แต่จำนวนหน่วยปรับเมื่อรวมแล้วต้องไม่เกิน 200 หน่วยปรับ”²⁸

จากบทบัญญัติของประมวลกฎหมายอาญาสวีเดนข้างต้นทำให้เข้าใจหลักเกณฑ์การลงโทษปรับผู้กระทำความผิดได้ว่า ในกรณีที่ความผิดไม่ได้กำหนดรูปแบบค่าปรับไว้โดยเฉพาะ กฎหมายกำหนดให้ใช้วิธีการลงโทษปรับตามวันและรายได้ของผู้กระทำความผิด (Day-fine System) แต่ถ้าเป็นกรณีที่การกระทำความผิดซึ่งกำหนดโทษปรับน้อยกว่า 30 วันปรับ และเป็นการกระทำความผิดกรรมเดียว กฎหมายกำหนดให้ใช้วิธีการลงโทษปรับแบบตายตัวอันมีอัตราค่าปรับขั้นต่ำ 100 โครเนอร์ และขั้นสูงไม่เกิน 2,000 โครเนอร์ ในการกำหนดค่าปรับรายวัน (Day Fine System) นั้น ผู้พิพากษาและพนักงานอัยการจะทำหน้าที่กำหนดค่าปรับ โดยพิจารณาจากจำนวนวันปรับและรายได้ต่อวันของผู้กระทำผิด ผู้พิพากษาและพนักงานอัยการได้พิจารณาจำนวนวันปรับให้เหมาะสมกับความผิดของผู้กระทำผิด ซึ่งมีจำนวนวันปรับขั้นต่ำที่ 30 วันปรับ และขั้นสูงไม่เกิน 150 วันปรับ แต่ถ้าปรากฏว่าผู้กระทำมีการกระทำความผิดหลายกรรม และมีการกระทำบางกรรมนั้นสามารถลงโทษปรับโดยพิจารณาถึงฐานะของผู้กระทำความผิดนั้นก็สามารทำได้ กล่าวคือ กฎหมายกำหนดให้นำจำนวนวันปรับของการกระทำความผิดทุกกรรมมารวมกัน โดยกำหนดจำนวนวันปรับรวมแล้วไม่เกิน 200 วันปรับ ทั้งนี้ การพิจารณามูลค่าของปริมาณของค่าปรับให้นำรายได้ ภาระหนี้สิน สภาพแวดล้อม ฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดมาพิจารณา แต่หากปรากฏว่าผู้นั้นมีเหตุผลอันสมควรยังจะกำหนดจำนวนเงินค่าปรับขั้นต่ำที่ 450 โครเนอร์ก็ได้ ทั้งนี้ยังมีข้อที่น่าพิจารณาว่าในส่วนของรายได้ของผู้กระทำความผิดจะพิจารณาจากหลักเกณฑ์ใด ในความเป็นจริงการพิจารณาค่าปรับของประเทศสวีเดนนั้น ศาลจะนำรายได้ทุกชนิดของผู้กระทำความผิดมาเป็นตัวกำหนดและหารด้วย 1,000 โดยเศษหนึ่งส่วนพันของรายได้ต่อปี คือ ปริมาณที่จะปรับในแต่ละวัน เหตุผลของการนำจำนวน 1,000 เป็นตัวหาร แทนที่จะกำหนดจำนวนวัน 365 วัน เพราะศาลได้คำนึงถึงการให้ผู้ต้องโทษปรับมีเงินเหลือสำหรับการดำรงชีพในชีวิตประจำวัน ประกอบกับประเทศสวีเดนได้จัดเก็บภาษีเงินได้แบบอัตราก้าวหน้า (progressive direct tax) ในจำนวนที่สูง

²⁸ Section 6 “Fines as a consolidated punishment for several crimes are imposed as day-fines, if any one of the crimes is punishable with a day-fine.

Day-fines as a consolidated punishment may be imposed up to a number of at most two hundred, and summary fines up to an amount of at most five thousand Swedish crowns.

If a certain minimum fine is prescribed for any one the crimes a lesser fine may not be imposed.”

(Law 1993:201)

จึงทำให้การพิจารณาอัตราค่าปรับต้องนำภาษีที่จะต้องเสียมาหักออกด้วย ยกตัวอย่างเช่น กรณีที่ผู้ต้องโทษปรับมีรายได้เฉลี่ยของผู้ใช้แรงงาน 35,000 โครเนอร์ต่อปี จะถูกจัดเก็บภาษีเงินได้แบบก้าวหน้า ในอัตราร้อยละ 40 % จากรายได้ ซึ่งต้องเสียเป็นภาษีสำหรับประชาชน ภาษีท้องถิ่นสำหรับนักธุรกิจที่มีรายได้ 80,000 โครเนอร์ต่อปี ต้องเสียภาษีกว่า 50% สำหรับภาษีเงินได้ แต่อย่างไรก็ตามประเทศสวีเดนก็ยังไม่มีความแน่นอน กล่าวคือ ศาลแต่ละแห่งของประเทศสวีเดนมีการพิจารณาค่าปรับแบบรายวันที่แตกต่างกันซึ่งสามารถแบ่งได้ 2 ประเภท

ประเภทแรก คือ การคิดค่าปรับแบบ “net method” คือ การที่ศาลได้พิจารณาค่าปรับโดยการหักภาษีของผู้ต้องโทษปรับก่อน และเมื่อได้จำนวนรายได้สุทธิของผู้ต้องโทษปรับแล้วจึงจะคำนวณอัตราค่าปรับจากเงินได้สุทธิต่อปี

ประเภทสอง คือ การคิดค่าปรับแบบ “gross method” คือ การที่ศาลได้พิจารณาค่าปรับโดยศาลพิจารณารายได้ทั้งหมดก่อนหักภาษี ซึ่งนำมาค่าใช้จ่ายอันจำเป็นของผู้ต้องโทษปรับ เช่น ค่าลดหย่อนตามที่กฎหมายกำหนด ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน หรือค่าใช้จ่ายอื่นๆ โดยค่าลดหย่อนต่างๆ ต้องกำหนดอัตราที่แน่นอนไว้ นอกจากนี้ผู้ต้องโทษอาจร้องขอต่อศาลหรือพนักงานอัยการลดค่าปรับในกรณีเหล่านี้ก็ทำได้ การลดค่าปรับนั้นเป็นดุลพินิจของศาลหรือพนักงานอัยการในการพิจารณาลดค่าปรับให้แก่ผู้ต้องโทษปรับ เมื่อศาลได้พิจารณารายได้ก่อนหักภาษี และหักรายจ่ายทั้งหมดของผู้ต้องโทษแล้ว จึงจะนำเอาจำนวน 1,000 หารรายได้ต่อปีของผู้กระทำความผิดแต่ละคน ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น²⁹ โดยการพิจารณาฐานะเศรษฐกิจของผู้ต้องโทษปรับนั้น และประเทศสวีเดนมีการกำหนดรูปแบบเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพิจารณาโทษปรับแก่ผู้กระต้องโทษปรับอันได้แก่ รายได้ ทรัพย์สิน ภาระหนี้ บุคคลที่ต้องพึ่งพาผู้ต้องโทษ สภาพแวดล้อม เป็นต้น ซึ่งข้อมูลดังกล่าวนี้ผู้ต้องโทษสามารถกรอกข้อมูลด้วยตนเองก่อนศาลมีคำพิพากษา หรืออาจได้ข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิด สภาพแวดล้อมการเป็นอยู่ของผู้กระทำความผิด หรือบุคคลที่ผู้กระทำความผิดต้องอุปการะเลี้ยงดูมาจากพนักงานสอบสวน ตำรวจ พนักงานอัยการเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตลอดจนศาลสามารถสอบถามข้อมูลจากผู้กระทำความผิดเพิ่มเติมก็ได้

ในการนำรายได้ซึ่งเป็นทรัพย์สินของผู้ต้องโทษปรับเพื่อรวมพิจารณาค่าปรับเป็นมูลค่าของวันปรับโดยการพิจารณาเฉพาะทรัพย์สินที่เป็นส่วนตัวของผู้ต้องโทษปรับ ซึ่งหากพบว่าผู้นั้นมีทรัพย์สินรวมแล้วต่ำกว่า 1,500,000 โครเนอร์ จึงไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงมูลค่าวันปรับ หากปรากฏ

²⁹ พิษยนต์ นิพาสพงษ์. (2561). *ปัญหาการบังคับโทษปรับเพื่อให้เกิดความเหมาะสมและเป็นธรรม: ศึกษากรณีโทษปรับตามกฎหมายไทยเปรียบเทียบกับโทษปรับตามกฎหมายต่างประเทศกลุ่มประเทศแถบสแกนดิเนเวีย*. หลักสูตร ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล รุ่น 17 สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม. หน้า 11-12.

ว่าผู้นั้นมีทรัพย์สินรวมแล้วมีจำนวนตั้งแต่ 1,500,000 โครเนอร์ขึ้นไป อาจต้องเปลี่ยนแปลงมูลค่าวันปรับให้มีมูลค่าแต่ละหน่วยเพิ่มขึ้น 50 โครเนอร์ และทุกจำนวนทรัพย์สิน 500,000 โครเนอร์ ให้เปลี่ยนแปลงมูลค่าวันปรับเพิ่มอีก 50 โครเนอร์³⁰

การหักรายจ่ายและค่าลดหย่อนของผู้ต้องโทษปรับในประเทศสวีเดนมีหลักเกณฑ์โดยพิจารณาหักภาษีก่อน และจึงพิจารณาหักรายจ่ายและค่าลดหย่อนดังนี้ ในกรณีที่ผู้ต้องโทษปรับมีคู่สมรส ให้พิจารณาหักค่าลดหย่อนคู่สมรสและหนี้สินอันเกิดแก่ผู้อื่น บุตร บุคคลซึ่งพึ่งพาผู้ต้องโทษปรับ ซึ่งผู้พิพากษาสามารถพิจารณาลดหย่อนมูลค่าโทษปรับแต่ละหน่วยลง 20% สำหรับคู่สมรสที่ไม่ได้ประกอบอาชีพหรือมีรายได้เพียงเล็กน้อย และหักลดหย่อน 10% สำหรับบุตรแต่ละคนที่ผู้ต้องโทษปรับยังคงต้องอุปการะ³¹ และยังสามารถหักค่าใช้จ่ายอื่นๆ เช่น การผ่อนชำระการซื้ออสังหาริมทรัพย์ การชำระหนี้กู้ยืม การชำระดอกเบี้ยเงินกู้ การผ่อนชำระการซื้ออสังหาริมทรัพย์ โดยผู้ต้องโทษนั้นอาจยื่นคำร้องขอต่อผู้พิพากษาหรือพนักงานอัยการเพื่อพิจารณาลดค่าปรับได้อีก โดยศาลต้องพิจารณารายจ่ายและค่าลดหย่อนข้างต้นก่อนที่จะหารรายได้ต่อไปด้วย 1,000 นั้น³²

นอกจากนี้ ในประเทศสวีเดนมีหลักเกณฑ์ของการจำคุกแทนค่าปรับได้นั้น พนักงานอัยการต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นชัดว่าจำเลยมีพฤติกรรมหลักเล็งไม่ยอมชำระค่าปรับทั้งที่ชำระได้ หรือแม้จำเลยไม่มีเงินชำระค่าปรับแต่ก็ได้กระทำความผิดซ้ำซากจนหากไม่ลงโทษเสียและจะทำให้เสื่อมความยุติธรรมอย่างรุนแรง นอกจากนี้กฎหมายของประเทศสวีเดนยังให้อำนาจศาลพิจารณาการงดการบังคับค่าปรับได้ชั่วคราว หากเห็นว่าการบังคับค่าปรับต่อไปมีแนวโน้มจะเสียเปล่าหรือไม่คุ้มกับเงินค่าปรับที่ยังค้างชำระ และยังสามารถยกเลิกการบังคับได้เมื่อเห็นว่าการบังคับค่าปรับต่อไปจะก่อให้เกิดความเดือดร้อนอย่างยิ่งแก่จำเลยหรือบุคคลที่จำเลยต้องอุปการะเลี้ยงดู ทั้งนี้ การงดหรือยกเลิกค่าปรับต้องไม่ขัดต่อประโยชน์สาธารณะ³³

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า ประเทศสวีเดนเป็นประเทศที่ใช้ระบบการลงโทษปรับสองระบบ และยังเป็นต้นแบบของการกำหนดอัตราโทษตามฐานะของผู้กระทำความผิดและความ

³⁰ สมยศ วงษ์ดี. (2563). *การนำระบบโทษปรับโดยคำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดมาใช้กับกระบวนการยุติธรรมของไทย*. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารกระบวนการยุติธรรม, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 83-84.

³¹ Michael Tonry and Richard S. Frase. (2001). *Sentencing and Sanctions in Western Countries*. New York: Oxford University Press. p.312.

³² สมยศ วงษ์ดี. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 30. หน้า 85.

³³ ชาญญาณุช ตันติกุล. (2566). ค่าปรับในคดีอาญาเป็นหนี้หรือเป็นโทษ: ความกำกวมในสถานะของค่าปรับและความสับสนในการบังคับโทษ. *ดุลพາห*. หน้า 16.

ร้ายแรงของความผิด โดยค่าปรับแบบรายวันนี้ศาล พนักงานอัยการ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐได้พิจารณาจากข้อมูลที่ได้มาจากการคิดคำนวณตามระบบวันปรับตั้งที่กล่าวมาข้างต้น ทั้งนี้ เพื่อให้การลงโทษปรับผู้กระทำความผิดไม่เกิดความเหลื่อมล้ำในการกำหนดโทษ ประเทศสวีเดนจึงพยายามที่จะกำหนดอัตราค่าปรับให้เหมาะสมกับฐานะของผู้กระทำความผิดในแต่ละคนและไม่ทำให้บุคคลในครอบครัวของผู้กระทำความผิดต้องได้รับผลกระทบจากการต้องโทษปรับดังกล่าวด้วย ขณะเดียวกันผู้กระทำความผิดที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่สูงกว่าก็มีความรู้สึกขุ่นข้องใจในการกระทำความผิด เพราะอัตราค่าปรับที่สูงตามรายได้ของตนและความร้ายแรงของความผิดที่ตนกระทำ

3.2.2 ประเทศสหรัฐอเมริกา (United States of America : USA)

ในประเทศสหรัฐอเมริกามีการบังคับใช้โทษปรับในคดีซึ่งอยู่ในการพิจารณาของศาลและนอกศาล โดยเริ่มแรกสหรัฐอเมริกาได้กำหนดโทษปรับแบบตายตัว (fixed fine) กล่าวคือ เป็นการกำหนดค่าปรับโดยพิจารณาจากความร้ายแรงของการกระทำความผิดสอดคล้องกับโทษปรับตามที่กฎหมายกำหนดไว้ในกฎหมายของประเทศ คือ ประมวลกฎหมายอาญา US Code Title 18 ที่กำหนดให้ศาลที่มีอำนาจในการกำหนดโทษปรับ ในกรณีบุคคลซึ่งถูกตัดสินว่ากระทำความผิดอาจถูกศาลลงโทษให้ชำระค่าปรับได้ไม่เกินจำนวนดังต่อไปนี้³⁴

- 1) ไม่เกินจำนวนที่ระบุไว้ในกฎหมายสำหรับความผิดนั้น
- 2) ไม่เกินจำนวนที่กำหนดไว้สำหรับการปรับแบบทางเลือก
- 3) กรณีความผิดอาญาที่มีโทษรุนแรงมาก ไม่เกิน 250,000 ดอลลาร์สหรัฐ
- 4) กรณีความผิดอาญาที่มีโทษรุนแรงปานกลางที่ก่อให้เกิดการเสียชีวิต ไม่เกิน 100,000 ดอลลาร์สหรัฐ
- 5) กรณีความผิดอาญาที่มีโทษรุนแรงปานกลาง ระดับ A ที่ไม่ก่อให้เกิดการเสียชีวิต ไม่เกินกว่า 100,000 ดอลลาร์สหรัฐ

³⁴ 18 U.S. Code chapter 227 § 3571 (b) Fines for Individuals. - Except as provided in subsection (e) of this section, an individual who has been found guilty of an offense may be fined not more than the greatest of -

- (1) the amount specified in the law setting forth the offense;
- (2) the applicable amount under subsection (d) of this section;
- (3) for a felony, not more than \$250,000;
- (4) for a misdemeanor resulting in death, not more than \$250,000;
- (5) for a Class A misdemeanor that does not result in death, not more than \$100,000;
- (6) for a Class B or C misdemeanor that does not result in death, not more Than \$5,000; or
- (7) for an infraction, not more than \$5,000.

6) กรณีความผิดอาญาที่มีโทษรุนแรงปานกลาง ระดับ B หรือ C ที่ไม่ก่อให้เกิดการเสียชีวิต ไม่เกิน 5,000 ดอลลาร์สหรัฐ

7) กรณีความผิดอันเกิดจากการละเมิด ไม่เกินกว่า 5,000 ดอลลาร์สหรัฐ

กรณีความผิดที่มีโทษรุนแรงปานกลาง ระดับ A เช่น การพกพาอาวุธปืนไปในที่สาธารณะ การมีเครื่อง Slot machine ไว้ในครอบครอง การขับรถโดยผู้ขับขี่ได้เสพสุราหรือขับรถ ในขณะที่มึนเมา การขโมยของในร้านขายของ เป็นต้น

กรณีความผิดที่มีโทษรุนแรงปานกลาง ระดับ B เช่น การขับรถด้วยความเร็วเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด การขายสุราหรือขายบุหรี่ให้แก่เด็ก การล่าสัตว์โดยไม่มีใบอนุญาต เป็นต้น

กรณีความผิดที่มีโทษรุนแรงปานกลาง ระดับ C เช่น การไม่ปฏิบัติตามคำสั่งเจ้าพนักงานตำรวจ การไม่จ่ายเงินค่าผ่านทางด่วน เป็นต้น³⁵

การกำหนดอัตราค่าปรับข้างต้นจะมีลักษณะเป็นการกำหนดโทษปรับแบบตายตัว (Fixed Sum System) ซึ่งศาลจะลงโทษผู้กระทำความผิดในลักษณะเดียวกันด้วยระบบพิกัดอัตรา และศาลจะเป็นผู้พิจารณาค่าปรับ ระยะเวลาการชำระ และวิธีการชำระให้กับจำเลยหรือผู้กระทำความผิด ซึ่งจากการกำหนดอัตราค่าปรับแบบตายตัวนี้ทำให้เกิดปรากฏการณ์ในการบังคับโทษปรับที่ไม่เหมาะสมระหว่างบุคคลซึ่งมีฐานะทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน ตั้งแต่ละมลรัฐก็ได้กำหนดบทลงโทษปรับไม่เท่ากันในความผิดอย่างเดียวกัน อีกทั้งศาลไม่นิยมบังคับใช้โทษปรับกับผู้กระทำความผิดที่มีฐานะยากจนเนื่องจากศาลคิดว่าการลงโทษนั้นไม่เกิดความเท่าเทียมระหว่างบุคคล ด้วยข้อจำกัดนี้จึงส่งผลให้มีการนำแนวคิดระบบการลงโทษปรับตามฐานะของผู้กระทำความผิดและความร้ายแรงของความผิด หรือที่เรียกว่า ค่าปรับรายวัน (Day Fine System) มาใช้แทนระบบการลงโทษปรับแบบเดิม โดยได้นำระบบดังกล่าวมาทดลองใช้ในบางมลรัฐ เนื่องจากการลงโทษปรับตามฐานะของผู้กระทำความผิดและความร้ายแรงของความผิดเป็นที่ยอมรับในแถบประเทศสแกนดิเนเวีย และประสบผลสำเร็จในการบังคับใช้โทษปรับเป็นอย่างมาก อันทำให้การบังคับโทษปรับเกิดประสิทธิภาพทั้งต่อคดี ผู้เสียหาย ผู้กระทำความผิด ตลอดจนบุคคลในครอบครัวซึ่งอยู่ในความดูแลของผู้กระทำความผิด สหรัฐอเมริการจึงได้นำระบบดังกล่าวมาเริ่มทดลองใช้ครั้งแรกที่ศาลอาญา Richmond ในเกาะสเตเทน (Staten Island) รัฐนิวยอร์ก (New York) เมื่อวันที่ 12 สิงหาคม ค.ศ. 1988 เนื่องจากเกาะสเตเทนเป็นเมืองขนาดกลาง ซึ่งปรากฏว่าศาลได้ทดลองใช้โทษปรับแบบตายตัว (fixed fines) กับความผิดลหุโทษ และนำระบบการคิดค่าปรับจากรายได้ของผู้กระทำ

³⁵ วีระพงษ์ บุญญูภาสและคณะ. (2551). *การพัฒนามาตรการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับและมาตรการกักขังแทนค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญา*. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม. หน้า 60.

ความผิดและความร้ายแรงของความผิด หรือที่เรียกว่า ค่าปรับรายวัน (Day Fine System) มาใช้กับโทษปรับในคดีอาญาที่หลากหลาย โดยหลักเกณฑ์ของการลงโทษปรับตามระบบรายได้ของผู้กระทำ ความผิดในสหรัฐอเมริกา รัฐนิวยอร์กนั้น มีหลักเกณฑ์พิจารณา 2 ประการ

ประการแรก การที่ศาลกำหนดจำนวนวันปรับของผู้กระทำความผิดนั้น ศาลต้องพิจารณาถึงประวัติอาชญากรรมของผู้กระทำความผิดมาประกอบด้วย

ประการสอง การที่ศาลกำหนดรายได้ซึ่งหักค่าลดหย่อน ค่าใช้จ่ายของผู้กระทำความผิด ภาระค่าใช้จ่ายของผู้กระทำความผิดและผู้พึ่งพาผู้กระทำความผิด นอกจากนี้ยังสามารถนำเงินที่ผู้กระทำความผิดได้เสียเป็นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา รวมคำนวณด้วย³⁶

เมื่อศาลพิจารณาหลักเกณฑ์ของการลงโทษปรับตามระบบรายได้ของผู้กระทำความผิดทั้งสองประการข้างต้นแล้ว จึงจะสามารถคิดค่าปรับแก่ผู้กระทำความผิดนั้นได้ โดยมีวิธีการคำนวณวันปรับจะได้สูตรดังนี้

แผนภาพที่ 2 คิดค่าปรับแก่ผู้กระทำความผิด วิธีการคำนวณวันปรับ

$$\text{จำนวนค่าปรับ} = \text{จำนวนวันปรับ} \times \text{รายได้สุทธิต่อวัน}$$

นอกจากนี้ศาลยังได้กำหนดการคิดค่าปรับรายวันแก่ผู้กระทำความผิดที่มีฐานะยากจนขึ้น แค้นหรือผู้ที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ เช่น แม่บ้าน พ่อบ้าน ผู้ซึ่งตกงาน เป็นต้น กรณีนี้ศาลจะนำรายได้ของคู่สมรสของผู้กระทำความผิดมาประกอบการพิจารณาเพื่อกำหนดจำนวนค่าปรับผู้กระทำความผิด ส่วนกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นเยาวชนหรือกำลังศึกษาเล่าเรียน หรือมีสภาพร่างกายไม่ปกติศาลจะนำรายได้ของครอบครัวผู้กระทำความผิดมาประกอบการพิจารณาเพื่อกำหนดจำนวนค่าปรับผู้กระทำความผิดในกลุ่มนี้³⁷

กรณีที่ปรากฏว่าผู้ต้องโทษปรับนั้นไม่อาจชำระค่าปรับได้ในคราวเดียว ในสหรัฐอเมริกาได้กำหนดให้มีการผ่อนชำระค่าปรับ โดยกฎหมายกำหนดให้ผู้ต้องโทษปรับแถลงต่อศาลถึงเหตุที่ไม่อาจชำระค่าปรับ หรือเหตุจำเป็นอื่นอันอาจเกี่ยวกับสถานะทางการเงินของผู้ต้องโทษปรับใน

³⁶ สมยศ วงษ์ดี. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 30. หน้า 94-96.

³⁷ Gis N.E. (1996). *How to Use Structured Fines (Day Fines) as an Intermediate Sanction*. Washington: Vera Institute of Justice. P.19

ขณะนั้น เพื่อให้ศาลพิจารณาปรับเปลี่ยนการผ่อนชำระค่าปรับให้เหมาะสมกับผู้ต้องโทษปรับในขณะนั้น ซึ่งในระบบการควบคุมการผ่อนจ่ายค่าปรับด้วยระบบคอมพิวเตอร์เพื่อบันทึกข้อมูลของผู้ต้องโทษปรับ อันประกอบด้วย ค่าปรับ รายได้ วิธีการชำระค่าปรับสามารถทำได้หลายวิธี เช่น ชำระค่าเป็นด้วยเงินสด บัตรเครดิต แกดเซียร์เช็ค³⁸

นอกจากนี้ ประมวลกฎหมายอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกายังได้มีการกำหนดระยะเวลาและวิธีชำระค่าปรับ โดยได้กำหนดให้ผู้ซึ่งต้องโทษปรับนั้นต้องจ่ายค่าปรับทันทีแก่ศาล เว้นแต่ปรากฏเหตุอันสมควรศาลจะพิจารณาให้ผู้ซึ่งผ่อนจ่ายค่าปรับตามที่กำหนดวันไว้หรืออาจให้ผู้ซึ่งผ่อนจ่ายค่าปรับ โดยศาลเป็นผู้กำหนดจำนวนเงินที่ผ่อนจ่ายและระยะเวลาที่ใช้ผ่อนจ่ายค่าปรับ หรือเว้นแต่ศาลจะเห็นเป็นอย่างอื่น ทั้งนี้ในการผ่อนจ่ายนั้นผู้ต้องโทษปรับมีหน้าที่ต้องแจ้งสถานะทางเศรษฐกิจปัจจุบันของตนให้ศาลทราบเพื่อประกอบการพิจารณาให้ผู้ซึ่งผ่อนจ่ายค่าปรับต่อศาล³⁹ แม้ภายหลังที่ศาลได้มีการพิจารณาให้ผู้ซึ่งผ่อนจ่ายค่าปรับแล้ว หากปรากฏว่าผู้ผ่อนจ่ายค่าปรับนั้นมีสถานะทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่ศาลได้อนุญาตให้ผ่อนจ่ายค่าปรับแล้ว ผู้ผ่อนจ่ายค่าปรับก็ยังสามารถที่จะร้องขอต่อศาลถึงเหตุแห่งการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของตนเพื่อให้ศาลพิจารณาเปลี่ยนแปลงการผ่อนจ่ายค่าปรับได้อีก⁴⁰

วิธีการหักค่าใช้จ่ายและค่าลดหย่อนของผู้ต้องโทษปรับ มี 2 กรณีดังนี้

กรณีแรก เป็นการหักค่าใช้จ่ายเพื่อการดำเนินชีวิตตามปกติของผู้ต้องโทษและครอบครัว ประกอบด้วย

³⁸ Gali A. Caputo. (2004). Op,cit.p.131

³⁹ 18 U.S. Code chapter 227 § 3572 (d) Time, Method of Payment, and Related Items.

(1) A person sentenced to pay a fine or other monetary penalty, including restitution, shall make such payment immediately, unless, in the interest of justice, the court provides for payment on a date certain or in installments. If the court provides for payment in installments, the installments shall be in equal monthly payments over the period provided by the court, unless the court establishes another schedule.

(2) If the judgment, or, in the case of a restitution order, the order, permits other than immediate payment, the length of time over which scheduled payments will be made shall be set by the court, but shall be the shortest time in which full payment can reasonably be made.

(3) A judgment for a fine which permits payments in installments shall include a requirement that the defendant will notify the court of any material change in the defendant's economic circumstances that might affect the defendant's ability to pay the fine. Upon receipt of such notice the court may, on its own motion or the motion of any party, adjust the payment schedule, or require immediate payment in full, as the interests of justice require.

⁴⁰ กฤตยา อารีรักษ์. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 23. หน้า 167.

- ค่าใช้จ่ายในดำเนินชีวิตสำหรับตนเอง หัก 15% ของรายได้ของผู้ต้องโทษ
- ค่าใช้จ่ายในดำเนินชีวิตสำหรับครอบครัว หัก 15% ของรายได้ของผู้ต้องโทษ
- ค่าใช้จ่ายสำหรับอุปการะบุตรคนแรก หัก 15% ของรายได้ของผู้ต้องโทษ
- ค่าใช้จ่ายสำหรับอุปการะบุตรคนที่ 2-3 หักคนละ 10% ของรายได้ของผู้ต้องโทษ
- ค่าใช้จ่ายสำหรับอุปการะบุตรตั้งแต่คนที่ 4 เป็นต้นไป หักคนละ 5% ของรายได้

ของผู้ต้องโทษ

- ค่าใช้จ่ายอื่นๆ เช่น ผ่อนอสังหาริมทรัพย์ ผ่อนสังหาริมทรัพย์

กรณีที่สอง เป็นการหักค่าใช้จ่ายตามสถานะทางการเงินของผู้ต้องโทษ กล่าวคือ กฎหมายกำหนดให้หักค่าใช้จ่ายของผู้ต้องโทษที่มีสถานะทางการเงินอยู่เหนือเส้นความยากจน โดยให้หัก ½ ของรายได้ทั้งหมด ส่วนผู้ต้องโทษที่มีสถานะทางการเงินอยู่ใต้เส้นความยากจน โดยให้หัก 1/3 ของรายได้ทั้งหมด⁴¹

ตัวอย่างผู้กระทำความผิดที่ได้รับโทษปรับตามระบบค่าปรับรายวัน (Day Fine System) ในรัฐนิวยอร์ก (New York) มีดังนี้

คดีนายริชาร์ด สมิทท์

นายริชาร์ด สมิทท์ ถูกฟ้องร้องในกรณีข่มขู่เจ้าพนักงานตำรวจและขัดขืนการจับกุมขณะถูกสั่งให้หยุดรถเพราะละเมิดกฎจราจร เขาขู่เจ้าหน้าที่ตำรวจว่ารู้ที่อยู่ของเจ้าหน้าที่และครอบครัวและขู่จะแก้แค้น ขณะถูกจับกุมเขาไม่ยอมใส่กุญแจมือ เขาได้รับหมายเรียกกรณีขัดขืนการจับกุม (คดีลหุโทษ) กรณีข่มขู่ (คดีละเมิด) และกระทำความผิดกฎจราจร (คดีละเมิด) พิพากษาแล้ว เขามีความผิดกฎจราจรมายสมิทท์ อายุ 20 ปี ยังเป็นโสดและอาศัยอยู่กับมารดา เขาทำงานที่กรมการขนส่ง แห่งเมือง Richmond มีรายได้ 800 ดอลลาร์สหรัฐต่อสองสัปดาห์ เขาอยู่โดยพึ่งตนเองและไม่ได้แจ้งว่าต้องอุปการะบุคคลอื่น เขาถูกพิพากษาปรับ 5 หน่วยโทษปรับรายวัน มูลค่าหน่วยโทษปรับ คือ 32 ดอลลาร์สหรัฐ รวมแล้วต้องชำระค่าปรับ 160 ดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งเขาได้ชำระเต็มจำนวนหลังการพิจารณา

คดีนายลูอิส มาร์ตินี่

นายลูอิส มาร์ตินี่ ถูกจับข้อหาแจ้งความเท็จ เรื่องรถถูกโจรกรรมเพื่อหวังเงินประกัน จากบริษัทประกันภัย เขาได้รับหมายเรียกในข้อหาหลอกลวงบริษัทประกันภัย (คดีฉ้อฉลระดับ E) และถูกพิพากษาว่ามีความผิดฐานสร้างเอกสารปลอม (คดีลหุโทษระดับ A) นายมาร์ตินี่ อายุ 30 ปี แต่งงานแล้วและอาศัยอยู่กับภรรยาและบุตรสามคนในบ้านของเขาเอง ขณะถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด เขาว่างงาน แต่เขามีทัศนคติความส่วนตัวเป็นตัวแทนในการต่อสู้คดี จึง

⁴¹ สมยศ วงษ์ดี. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 30. หน้า 101.

เห็นได้ว่า เขามีได้ยากจนและยังมีทรัพย์สินมีค่าอีกด้วย ผู้พิพากษาสั่งให้เขานำบันทึกการชำระภาษีมาแสดง เพื่อจะได้ประเมินมูลค่าหน่วยโทษปรับรายวันที่ยุติธรรมสำหรับคดีของเขา และเขาถูกพิพากษาให้ชำระค่าปรับ 40 หน่วยโทษปรับรายวัน จากบันทึกการชำระภาษีของเขา ซึ่งระบุว่ารายได้ต่อปีของเขาอยู่ที่ประมาณ 35,000 ดอลลาร์สหรัฐ ศาลประมาณมูลค่าของหน่วยโทษปรับที่ 23.10 ดอลลาร์สหรัฐ รวมแล้วเขาต้องชำระค่าปรับ 924 ดอลลาร์สหรัฐ ถึงแม้ว่าเขายืนยันว่าเขาว่างงาน เขาได้ชำระค่าปรับเต็มจำนวนในวันตัดสินคดี

จากตัวอย่างผู้กระทำความผิดจะเห็นได้ว่า แนวความคิดการลงโทษปรับโดยกำหนดตามฐานะของผู้กระทำความผิดและความร้ายแรงของความผิดได้มีการถูกนำมาใช้กันแพร่หลายมากขึ้น ไม่ว่าจะในประเทศแถบยุโรปหรือประเทศสหรัฐอเมริกา โดยเชื่อว่าสามารถนำมาลงโทษผู้กระทำความผิดได้มีประสิทธิภาพมากกว่า ไม่ว่าผู้กระทำความผิดนั้นจะมีฐานะที่แตกต่างกัน อีกทั้งไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อบุคคลซึ่งอยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูของผู้กระทำความผิด⁴²

ซึ่งนอกจากการกำหนดโทษปรับแบบ day -fine แล้ว กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาก็ยังได้กำหนดให้ผู้ต้องโทษหรือจำเลยที่ไม่สามารถชำระค่าปรับให้แก่ศาลในคราวเดียวได้สามารถผ่อนชำระค่าปรับได้อีกด้วย เช่น คดีนายโจเซฟ เบิร์ก

นายโจเซฟ เบิร์ก ถูกจับข้อหาขโมยรถยนต์ เขาได้รับหมายเรียกในข้อหาลักทรัพย์ (คดีอุกฉกรรจ์ ระดับ E) ข้อหาครอบครองทรัพย์สินที่ถูกขโมยมา (คดีอุกฉกรรจ์ ระดับ E) และข้อหาใช้รถยนต์โดยที่ตนมิได้มีอำนาจครอบครอง (คดีลหุโทษระดับ A) พิพากษาแล้ว เขามีความผิดฐานพยายามใช้รถยนต์ที่ตนมิได้มีอำนาจครอบครอง (คดีลหุโทษระดับ B) นายเบิร์ก อายุ 21 ปี ยังโสด และอาศัยอยู่กับมารดาที่อยู่ในความอุปการะของเขา เขาทำงานที่ภัตตาคารแห่งหนึ่ง มีรายได้ 180 ดอลลาร์สหรัฐต่อสัปดาห์ เขาถูกพิพากษาให้ชำระค่าปรับจำนวน 10 หน่วยโทษปรับรายวัน มูลค่าหน่วยโทษปรับคือ 11-78 ดอลลาร์สหรัฐ รวมแล้วต้องชำระค่าปรับ 115 ดอลลาร์สหรัฐ เขาได้รับการผ่อนผันให้ผ่อนชำระค่าปรับเป็นงวดและเขาได้ชำระค่าปรับทั้งหมด 5 งวดภายในสามเดือน⁴³

จะเห็นได้ว่า เมื่อศาลพิพากษาโทษปรับแล้ว จำเลยจะต้องนำค่าปรับมาชำระให้แก่ศาลที่ตัดสินคดีนั้น โดยต้องชำระเต็มจำนวนภายในคราวเดียว หรือหากจำเลยไม่สามารถชำระค่าปรับได้ภายในคราวเดียว ศาลอาจอนุญาตให้จำเลยผ่อนชำระค่าปรับเป็นงวดๆ โดยกำหนดวันสิ้นสุดของการชำระค่าปรับไว้ในชัดเจน ดังเช่นกรณีของคดีคดียนายโจเซฟ เบิร์กดังกล่าว

จากการที่เกาะสเตเทนมีการนำระบบปรับตามฐานะของผู้กระทำความผิดและความร้ายแรงของความผิด หรือระบบค่าปรับรายวัน (Day Fine System) มาใช้ปรากฏว่า การจัดเก็บ

⁴² พิษยนต์ นิพาสพงษ์. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 29. หน้า 12-14.

⁴³ พิษยนต์ นิพาสพงษ์. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 29. หน้า 13.

ค่าปรับของผู้กระทำความผิดนั้นมีประสิทธิภาพกว่าระบบค่าปรับแบบตายตัว เนื่องจากศาลได้พิจารณาค่าปรับของผู้กระทำความผิดให้เป็นไปตามที่ผู้กระทำความผิดสามารถชำระค่าปรับได้⁴⁴

โดยสรุป การกำหนดค่าปรับในระบบค่าปรับรายวัน (Day Fine System) ประกอบด้วยสองขั้นตอน ในขั้นแรกศาลต้องตัดสินระดับความรุนแรงของความผิดและกำหนดจำนวนวันที่จะต้องจ่ายค่าปรับ ยิ่งอาชญากรรมมีความรุนแรงเท่าใด จำนวนวันที่จ่ายค่าปรับก็จะยิ่งเพิ่มมากขึ้นตาม ในขั้นตอนที่สอง ศาลจะต้องประเมินสถานะทางการเงินของผู้กระทำความผิดและกำหนดเงินค่าปรับในแต่ละวันจำนวนจากรายได้ หรือฐานะของผู้กระทำความผิดโดยค่าปรับทั้งหมดที่ผู้กระทำความผิดจะต้องจ่ายจะมีค่าเท่ากับจำนวนวัน (ซึ่งจะมีจำนวน เท่ากันหมดสำหรับผู้กระทำความผิดเดียวกัน) คูณกับจำนวนเงินค่าปรับรายวัน (ซึ่งจะแตกต่างกันไปขึ้นกับรายได้ของแต่ละคน) ดังนั้น แม้ว่าผู้กระทำความผิดจะต้องจ่ายค่าปรับจำนวนแตกต่างกัน แต่ระดับภาระหรือผลกระทบที่เกิดขึ้นจากโทษปรับนั้นไม่ต่างกัน ระบบการลงโทษลักษณะนี้เกิดขึ้นเพื่อป้องกันมิให้คนรวยสามารถ “ซื้อสิทธิ์” ในการกระทำความผิด โดยยอมจ่ายค่าปรับเล็กน้อยตามพยานที่กฎหมายกำหนดในเชิงกฎหมายและเศรษฐกิจ โทษปรับจัดเป็นรูปแบบการลงโทษที่สำคัญรูปแบบหนึ่งและมักถูกมองว่าดีกว่าโทษจำคุก เนื่องจากโทษปรับมีต้นทุนบังคับใช้ต่ำและเงินค่าปรับยังสามารถถูกนำกลับมาใช้เป็นประโยชน์ต่อสังคมได้ ในทางกลับกัน โทษจำคุกต้องการต้นทุนที่สูงทั้งจากผู้กระทำความผิดเอง

---

⁴⁴ Intermedia Sanction in Corrections. p.135

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหาการบังคับโทษปรับในคดีอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29/1: ศึกษากรณีคดีที่ศาลมีคำพิพากษาลงโทษจำคุกไม่เกินสามปีและปรับ

โทษทางอาญาเป็นมาตรการทางกฎหมายประการหนึ่งที่ใช้ลงโทษบุคคลที่กระทำความผิดตามกฎหมายอาญา โทษทางอาญาของประเทศไทยแบ่งออกเป็น 5 สถาน คือ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ริบทรัพย์สิน และปรับ ซึ่งการจะนำโทษสถานใดมาปรับใช้แก่บุคคลได้นั้น ต่อเมื่อมีการกระทำความผิด และการกระทำที่จะเป็นความผิดนั้นต้องมีกฎหมายบัญญัติไว้ว่าเป็นความผิดและต้องมิบทกำหนดโทษไว้ด้วย และนอกจากนี้ในกรณีที่กฎหมายได้กำหนดอัตราโทษของการกระทำความผิดสถานใดไว้มากกว่าหนึ่งสถาน การจะพิจารณาว่าผู้กระทำความผิดสมควรต้องรับโทษสถานใดก็ต้องพิจารณาถึงความรุนแรงและผลกระทบของการกระทำความผิดทางอาญานั้นๆ ด้วย โดยมีวัตถุประสงค์ของการลงโทษแต่ละสถานที่แตกต่างกันออกไป กล่าวคือ 1) การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน เพื่อให้สาสมกับความผิดที่ผู้กระทำความผิดได้กระทำลงไป 2) การลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง เป็นการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้งตัวผู้กระทำความผิดที่ได้รับโทษให้เกิดความเกรงกลัวจนไม่กล้าที่จะกระทำความผิดอีกและเพื่อยับยั้งบุคคลอื่นมิให้กระทำความผิด เนื่องจากได้เห็นผลร้ายของการกระทำความผิดและการได้รับโทษนั้น และ 3) การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู เป็นการลงโทษเพื่อตัดเตือนให้ผู้กระทำความผิดได้แก้ไขฟื้นฟูกลับตัวเป็นคนดี และเพื่อมิให้ผู้กระทำความผิดกลับมากระทำความผิดซ้ำ รวมทั้งยังเป็นการช่วยให้ผู้กระทำความผิดสามารถกลับคืนสู่สังคมได้ตามปกติ ซึ่งการจะนำหลักการลงโทษทางอาญากรณีใดมาลงโทษผู้กระทำความผิดก็ย่อมต้องเป็นไปตามพฤติการณ์แห่งการกระทำความผิดที่ได้ก่อขึ้นด้วย

โทษปรับ เป็นโทษทางอาญาประเภทหนึ่งที่ได้ถือว่าเป็นโทษสถานเบาที่นำมาใช้ควบคู่กับโทษสถานอื่น ซึ่งการจะนำโทษปรับมาใช้เพียงสถานเดียวนั้นต้องเป็นการนำมาใช้กับการกระทำความผิดที่ไม่รุนแรงและไม่มีผลจากการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นมากนัก โดยโทษปรับเป็นโทษที่บังคับเอาจากผู้กระทำความผิดเป็นจำนวนเงิน ซึ่งเมื่อมีการลงโทษปรับแก่ผู้กระทำความผิดแล้ว หากผู้กระทำความผิดไม่สามารถชำระค่าปรับได้ จะต้องนำมาตรการใดมาปรับใช้เพื่อให้เกิดความเหมาะสมและเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาถึงปัญหาการบังคับโทษปรับในคดีอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา

29/1: ศึกษากรณีคดีที่ศาลมีคำพิพากษาลงโทษจำคุกไม่เกินสามปีและปรับ โดยแบ่งประเด็นการวิเคราะห์และพิจารณาออกได้ดังต่อไปนี้

4.1 ปัญหาในการกำหนดอัตราโทษปรับที่มีอัตราค่าปรับแบบตายตัว

โทษปรับเป็นโทษทางอาญาสถานหนึ่งที่ตั้งว่าเป็นโทษสถานเบาที่นำมาบังคับใช้กับการกระทำความผิดเล็กน้อยที่ไม่รุนแรงและส่งผลกระทบต่อสังคมมากนัก โดยโทษปรับเป็นมาตรการลงโทษที่ได้รับการยอมรับและถูกนำมาใช้เป็นบทลงโทษทางอาญาในหลายๆ ประเทศทั่วโลก ซึ่งโทษปรับมีแนวคิดมาจากทฤษฎีการลงโทษเพื่อฟื้นฟูแก้ไข เพื่อมุ่งที่จะดำเนินการศึกษาพร้อมทั้งทำความเข้าใจถึงต้นเหตุของการกระทำชั่วร้าย ซึ่งมุ่งหมายยังตัวผู้ซึ่งได้กระทำความชั่วร้ายและบรรยากาศโดยรอบของผู้กระทำความชั่วร้ายนั้น เพื่อที่จะแก้ไขผู้กระทำชั่วนั้นให้กลับคืนสู่สังคม อันเป็นการช่วยให้ผู้กระทำชั่วสามารถที่จะใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้ปกติ และสังคมเกิดความสงบสุข อีกทั้งเป็นการลดการลงโทษทางอาญาแก่ผู้กระทำชั่วลง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า โทษปรับที่จะลงแก่ผู้กระทำชั่วนั้นเป็นการลงโทษสำหรับความผิดสถานเบา เพื่อเป็นการตัดเตือนผู้กระทำความผิดมิให้กลับมาก่อทำความผิดอีก

ในประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทยก็ได้มีการบัญญัติโทษปรับไว้ในมาตรา 18 ซึ่งถือเป็นโทษสถานเบาสำหรับการกระทำความผิดทางอาญา แต่ทั้งนี้ การบังคับใช้โทษปรับตามกฎหมายในกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยนั้นมิได้มีผลเป็นมาตรการทางเลือกเพื่อทดแทนการใช้โทษจำคุก แต่อย่างใด ทั้งนี้โทษปรับกลับมีบทบาทเป็นมาตรการเพื่อมาใช้เสริมการลงโทษหรือใช้ควบคู่กับโทษจำคุก โดยมีแนวคิดที่ว่าโทษปรับเป็นโทษสถานเบาและหากใช้โทษปรับสถานเดียวก็จะไม่มีประสิทธิภาพอย่างเพียงพอในการป้องกันหรือยังยั้งการกระทำความผิด ซึ่งจะเห็นได้จากประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทยที่ได้บัญญัติอัตราโทษสำหรับผู้กระทำความผิดในลักษณะ 12 ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ หมวด 1 ความผิดฐานลักทรัพย์และวิ่งราวทรัพย์¹ และ หมวด 2 ความผิดฐานกรรโชกรีดเอาทรัพย์ ชิงทรัพย์และปล้นทรัพย์² โดยกฎหมายได้บัญญัติถึงอัตราโทษของการกระทำความผิดในหมวดดังกล่าวสำหรับผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกและปรับ เป็นต้น จะเห็นได้ว่า การบังคับใช้โทษปรับในประมวลกฎหมายอาญาดังกล่าวมิใช่การนำโทษปรับมาใช้อย่างเป็นทางการแต่เป็นการนำโทษปรับมาใช้ควบคู่กับโทษจำคุก ซึ่งแม้ว่าในประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทยในภาค 3 ระบุโทษนั้นจะมีบางมาตราที่ได้กำหนดโทษปรับไว้อย่าง

¹ ประมวลกฎหมายอาญา. มาตรา 334, 335, 335 ทวิ, 336, 336 ทวิ.

² ประมวลกฎหมายอาญา. มาตรา 337, 338, 339, 339 ทวิ, 340, 340 ทวิ, 340 ตริ.

อย่างเดียวกันแต่ก็เป็นส่วนน้อยเท่านั้นเมื่อเทียบกับบทบัญญัติของประมวลกฎหมายอาญาที่ใช้ทั้งโทษจำคุกและโทษปรับควบคู่กัน

การกำหนดโทษปรับตามประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทยนั้นเป็นการกำหนดโทษปรับตามจำนวนที่กฎหมายกำหนดหรือเป็นการกำหนดโทษปรับแบบตายตัว ซึ่งระบบดังกล่าวได้ให้อำนาจศาลในการใช้ดุลพินิจกำหนดช่วงของค่าปรับ กล่าวคือ ศาลจะปรับได้ไม่ต่ำกว่าที่กฎหมายกำหนดและจะต้องไม่เกินอัตราที่กฎหมายกำหนดด้วยเช่นกัน และศาลจะต้องกำหนดอัตราค่าปรับให้เหมาะสมและได้สัดส่วนกับผู้กระทำความผิดแต่ละราย โดยศาลจะต้องพิจารณาถึงฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดตลอดจนความเป็นอยู่มาประกอบในการกำหนดโทษปรับ รวมทั้งศาลต้องพิจารณาการกำหนดโทษปรับภายใต้หลักการลงโทษปรับ ดังนี้

1) หลักความยุติธรรม ศาลจะลงโทษให้หนักไปกว่าโทษที่ใช้ในขณะกระทำความผิดหาได้ไม่ โทษปรับจะต้องบังคับใช้แก่ผู้กระทำความผิด เพื่อให้เกิดความยุติธรรมแก่ผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด ดังนั้น ในการลงโทษผู้กระทำความผิดกฎหมายจึงต้องคำนึงถึงหลักความยุติธรรมไม่ว่าจะเป็นความยุติธรรมต่อผู้เสียหายหรือผู้กระทำความผิดก็ตาม

2) หลักมนุษยธรรม แม้ว่าโทษปรับจะไม่ใช้โทษที่บังคับเอากับชีวิตอันจะมีลักษณะการลงโทษที่เป็นการทารุณโหดร้ายก็ตาม แต่หากการกำหนดโทษปรับให้สูงเกินสมควรหรือเกินกว่าความร้ายแรงของความผิด ก็ย่อมเป็นการลงโทษที่ขัดต่อหลักมนุษยธรรมด้วยเช่นกัน

3) หลักความแน่นอนแต่ยืดหยุ่นของโทษ ความแน่ชัดที่นำไปสู่หลักเกณฑ์ที่ตายตัวซึ่งหลักความแน่นอน และหลักความยืดหยุ่นหรือผ่อนปรนทั้งสองหลักนี้สามารถใช้ควบคู่กันได้ เพราะความแน่นอนของโทษนั้นก็คือ ความชัดเจน กล่าวคือ เมื่อบุคคลใดกระทำความผิดก็ควรจะได้รับรู้ว่าตนจะต้องได้รับโทษอย่างไร ประมวลกฎหมายอาญาของนานาประเทศจะบัญญัติไว้อย่างชัดเจนแต่ก็ไม่ได้หมายความว่าทุกคนที่กระทำความผิดอย่างเดียวกัน จะต้องรับโทษเท่ากัน แต่หมายความว่าทุกคนที่กระทำความผิดอย่างเดียวกันนั้นจะต้องรับโทษภายในกรอบหรือระหว่างโทษในกฎหมายเหมือนกันไม่มากกว่าและ/หรือไม่น้อยกว่าไปกว่ากัน ส่วนบุคคลใดจะรับโทษจำคุกหรือโทษปรับมากน้อยเท่าใดภายในกรอบหรือระหว่างโทษนั้นก็ขึ้นอยู่กับปัจจัย อื่นหลาย ๆ ประการ ซึ่งการคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้เองที่เรียกว่า ความยืดหยุ่น เช่น ในการลงโทษผู้กระทำความผิดที่กระทำความผิดโดยอุปนิสัยที่มีมาแต่กำเนิดกับผู้ที่ไม่เคยกระทำความผิดมาก่อนเลย ก็อาจได้รับการลงโทษไม่เหมือนกันได้ แม้ว่าจะกระทำความผิดอย่างเดียวกันก็ตาม

4) หลักการกำหนดโทษให้สาสมกับผู้กระทำความผิด การใช้ดุลพินิจในการลงโทษผู้กระทำความผิดให้มีความเหมาะสมกับความผิดที่ผู้กระทำความผิดได้ก่อขึ้นนั้น

ซึ่งไม่ว่าจะเป็นการลงโทษสถานใดก็ตาม ศาลจะต้องอาศัยปัจจัยต่างๆ มาเพื่อประกอบการใช้ดุลพินิจ ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความยุติธรรมทั้งผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด เช่น ในข้อหาฐานลักทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 334 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ว่า บุคคลใดเอาทรัพย์ของบุคคลอื่น หรือเป็นกรณีที่บุคคลอื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วยไปโดยทุจริต ผู้กระทำความผิดนั้นต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี และปรับไม่เกิน 60,000 บาท ยกตัวอย่างคดีเช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 413/2552 จำเลยยังมีได้พาเตอบไฟฟ้าของผู้เสียหาย 1 เครื่อง ราคา 2,690 บาท ออกไปพ้นนอกห้างสรรพสินค้าของผู้เสียหาย แต่ก็ได้เคลื่อนย้ายเตอบไฟฟ้าออกจากจุดที่ผู้เสียหายเก็บหรือวางทรัพย์นั้นไว้ ทั้งยังผ่านจุดที่ลูกค้าจะต้องชำระค่าสินค้าแก่พนักงานเก็บเงินไปแล้ว จึงถือได้ว่าจำเลยพาทรัพย์ของผู้เสียหายเคลื่อนที่ไปแล้วโดยมีเจตนาทุจริต การกระทำของจำเลยจึงเป็นความผิดสำเร็จ ซึ่งคดีนี้ศาลฎีกาพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 335 (11) วรรคแรก จำคุก 8 เดือน โดยให้ปรับจำเลย 3,000 บาท อีกสถานหนึ่ง และให้รอการลงโทษจำคุกไว้มีกำหนด 2 ปี ไม่ชำระค่าปรับให้จัดการตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29, 30³

คดีอาญาของศาลแขวงพระนครเหนือ หมายเลขดำที่ ว.1010/2553 ระหว่าง พนักงานอัยการฝ่ายคดีพิเศษศาลแขวง 1 เป็น โจทก์ฟ้อง ม. จำเลยได้ลักทรัพย์ ผ้าอ้อมเด็ก ชุดนอนสตรี กางเกงชั้นใน เสื้อชั้นใน เสื้อสายเดี่ยว กางเกงขาสั้น และกระติกน้ำเด็ก รวมมูลค่า 1,951 บาท จากห้างสรรพสินค้า ท.จำเลยให้การรับสารภาพ ศาลจึงได้มีคำพิพากษาว่า จำเลยกระทำผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 334 ฐานลักทรัพย์ ลงโทษจำคุกเป็นเวลา 2 เดือน ปรับ 4,000 บาท จำเลยให้การรับสารภาพลดโทษให้กึ่งหนึ่ง เหลือจำคุกเป็นเวลา 1 เดือน ปรับ 2,000 บาท โทษจำคุกให้รอการลงโทษ 2 ปี⁴

จากกรณีในความผิดฐานลักทรัพย์ที่ยกมาข้างต้นและบทบัญญัติความผิดฐานลักทรัพย์นั้น เป็นบทบัญญัติที่กฎหมายมิได้กำหนดอัตราค่าปรับขั้นต่ำไว้ การกำหนดอัตราค่าปรับตามมาตราดังกล่าวแก่ผู้กระทำความผิดศาลสามารถใช้ดุลพินิจในการกำหนดค่าปรับได้โดยไม่มีอัตราขั้นต่ำ โดยพิจารณาจากสภาพฐานะของผู้กระทำความผิดและผลกระทบจากการกระทำความผิด รวมถึงหลักการลงโทษปรับ แต่วิธีการลงโทษปรับดังกล่าวนี้ไม่ใช่การลงโทษปรับแบบตามวันและรายได้ กล่าวคือ เมื่อเจตนารมณ์ของการลงโทษปรับ คือ มุ่งเอาต่อทรัพย์ของผู้กระทำความผิดในลักษณะของทฤษฎีการลงโทษแบบแก้ไขฟื้นฟูเพื่อให้ผู้กระทำความผิดสำนึกตนและไม่กระทำ

³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 413/2552.

⁴ ทีมข่าวอาชญากรรม MGR ONLINE. (2566). *ศาลปรานี! ถูก 1 เดือนรอลงอาญาแม่อุ้มลูกน้อยลักผ้าอ้อมโลตัส*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://mgronline.com/crime/detail/9530000013588>. [2566, 1 มิถุนายน].

ความผิดอีก แต่เมื่อพิจารณาถึงหลักเกณฑ์การลงโทษปรับของประเทศไทยที่มีลักษณะแบบตายตัว แล้วการลงโทษดังกล่าวเมื่อเอามาบังคับใช้กับผู้กระทำความผิดที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำหรือยากจน แม้จะกำหนดโทษปรับในอัตราค่าที่สุทธก็ย่อมสามารถนำมาบังคับใช้ได้โดยมีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย แต่หากนำโทษปรับดังกล่าวมาปรับใช้กับผู้กระทำความผิดที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีแล้วแม้จะกำหนดอัตราค่าปรับเป็นจำนวนสูงสุดตามที่กฎหมายกำหนด จำนวนค่าปรับตามบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวย่อมไม่อาจทำให้ผู้กระทำความผิดหลบจำ หรือสำนึกในการกระทำความผิดของตนได้ ทำให้การบังคับใช้โทษปรับในกรณีดังกล่าวนี้ยังไม่มีประสิทธิภาพและยังไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายอย่างแท้จริง

นอกจากนี้ หลักเกณฑ์การลงโทษปรับตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 28 บัญญัติว่า “ผู้ใดต้องโทษปรับ ผู้นั้นจะต้องชำระเงินตามจำนวนที่กำหนดไว้ในคำพิพากษาต่อศาล”

มาตรา 29 วรรคแรก บัญญัติว่า “ผู้ใดต้องโทษปรับและไม่ชำระค่าปรับภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่ศาลพิพากษา ผู้นั้นจะต้องถูกยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องในทรัพย์สินเพื่อใช้ค่าปรับหรือมิฉะนั้นจะต้องถูกกักขังแทนค่าปรับ แต่ถ้าศาลเห็นเหตุอันควรสงสัยว่าผู้นั้นจะหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าปรับ ศาลจะสั่งเรียกประกันหรือจะสั่งให้กักขังผู้นั้นแทนค่าปรับไปพลางก่อนก็ได้...”

มาตรา 29/1 บัญญัติว่า “ในกรณีที่ผู้ต้องโทษปรับไม่ชำระค่าปรับภายในกำหนดเวลาตาม มาตรา 29 วรรคหนึ่ง ให้ศาลมีอำนาจออกหมายบังคับคดีเพื่อยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องในทรัพย์สินของผู้นั้นเพื่อใช้ค่าปรับ

การบังคับคดีตามวรรคหนึ่ง ให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม โดยให้เจ้าพนักงานศาลที่ได้รับแต่งตั้งและพนักงานอัยการเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการบังคับคดีและให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจหน้าที่ยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องในทรัพย์สินของผู้ต้องโทษปรับและขายทอดตลาดตามที่ได้รับแจ้งจากศาลหรือพนักงานอัยการ ทั้งนี้ มิให้หน่วยงานของรัฐเรียกค่าฤชาธรรมเนียมหรือค่าใช้จ่ายจากผู้ดำเนินการบังคับคดี

การตรวจสอบหาทรัพย์สินของผู้ต้องโทษปรับโดยพนักงานอัยการเพื่อการบังคับคดีตามวรรคสอง ให้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในข้อบังคับของอัยการสูงสุด

บทบัญญัติมาตรานี้ไม่กระทบต่อการที่ศาลจะมีคำสั่งตามมาตรา 29 วรรคหนึ่ง”

จากบทบัญญัติเกี่ยวกับการบังคับใช้โทษปรับตามประมวลกฎหมายอาญาข้างต้นดังกล่าว จะเห็นได้ว่า การกำหนดโทษปรับของประเทศไทยเป็นการกำหนดโทษปรับที่มีลักษณะตายตัว โดยให้ดุลพินิจศาลสามารถกำหนดอัตราโทษปรับ ไม่ต่ำหรือไม่สูงกว่าที่กฎหมายบัญญัติไว้ การกำหนดโทษปรับที่ไม่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม โดยไม่คำนึงถึงความสามารถในการชำระ

ค่าปรับของผู้กระทำความผิด ส่งผลให้ผู้กระทำความผิดที่ต้องโทษปรับนั้นไม่สามารถชำระค่าปรับได้ และหากผู้กระทำความผิดไม่สามารถชำระค่าปรับได้นั้น ซึ่งเมื่อศาลมีคำสั่งหรือคำพิพากษาให้ผู้กระทำความผิดชำระค่าปรับไม่ว่าจำนวนเท่าใดก็ตามผู้กระทำความผิดต้องชำระค่าปรับนั้นภายในสามสิบวันนับแต่ที่ศาลได้มีคำสั่งหรือคำพิพากษา โดยหากผู้กระทำความผิดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งหรือคำพิพากษาดังกล่าวประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29 วรรคแรก บัญญัติให้ศาลมีอำนาจในการออกหมายบังคับคดีเพื่อยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องในทรัพย์สินของผู้นั้นเพื่อใช้ค่าปรับ โดยหากผู้กระทำความผิดไม่มีทรัพย์สินที่อาจถูกยึดหรืออายัดเพื่อชำระค่าปรับได้ก็อาจต้องถูกกักขังแทนค่าปรับได้ โดยประมวลกฎหมายอาญาได้กำหนดหลักเกณฑ์การกักขังแทนค่าปรับว่าในการกักขังแทนค่าปรับ ให้ถืออัตราห้าร้อยบาทต่อหนึ่งวัน และไม่ว่ากรณีจะเป็นความผิดกระทงเดียวหรือหลายกระทง ห้ามกักขังเกินกำหนดหนึ่งปี เว้นแต่ศาลได้มีคำพิพากษาให้ปรับตั้งแต่สองแสนบาทขึ้นไป ศาลจะสั่งให้กักขังแทนค่าปรับเป็นระยะเวลาเกินกว่าหนึ่งปีแต่ไม่เกินสองปีก็ได้⁵ ซึ่งจะเห็นได้ว่า โทษปรับนั้นเป็นโทษที่มุ่งเอาต่อทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเป็นหลัก ซึ่งโทษปรับถือเป็นโทษสถานเบา การที่กฎหมายได้บัญญัติถึงวิธีการให้กักขังอันเป็นโทษที่กระทบต่อเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของผู้กระทำความผิดโดยตรงแทนค่าปรับนั้นย่อมไม่เกินไปตามเจตนารมณ์ของการใช้โทษปรับที่มุ่งต่อทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเป็นหลัก อีกทั้งการที่กฎหมายให้ถือว่าการกักขังให้คิดแทนค่าปรับได้วันละห้าร้อยบาทตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 30 ก็ยังไม่มีความเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบันอีกด้วย

นอกจากนี้ แม้ว่าประมวลกฎหมายอาญาจะได้มีบทบัญญัติเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว โดยได้กำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขให้แก่ผู้กระทำความผิดที่ไม่ยินยอมให้กักขังแทนค่าปรับนั้น โดยได้กำหนดหลักการและเงื่อนไขใน มาตรา 30/1 บัญญัติว่า “ในกรณีที่ศาลพิพากษาปรับผู้ต้องโทษปรับซึ่งมิใช่ชนิดบุคคลและไม่มีเงินชำระค่าปรับอาจยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้นที่พิพากษาคดีเพื่อขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ หรือถ้าความปรากฏแก่ศาลในขณะที่พิพากษาคดีว่าผู้ต้องโทษปรับรายใดอยู่ในเกณฑ์ที่จะทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์ตามมาตรานี้ได้และถ้าผู้ต้องโทษปรับยินยอมศาลจะมีคำสั่งให้ผู้นั้นทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับก็ได้”

การพิจารณาคำร้องตามวรรคแรก เมื่อศาลได้พิจารณาถึงฐานะการเงิน ประวัติและสภาพความผิดของผู้ต้องโทษปรับแล้ว เห็นเป็นการสมควร ศาลจะมีคำสั่งให้ผู้นั้นทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับก็ได้ ทั้งนี้ ภายใต้การดูแลของพนักงานคุมประพฤติ

⁵ ประมวลกฎหมายอาญา. มาตรา 30.

เจ้าหน้าที่ของรัฐ หน่วยงานของรัฐ หรือองค์การซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อการบริการ สังคม การกุศล สาธารณะหรือสาธารณประโยชน์ที่ยินยอมรับดูแล

กรณีศาลมีคำสั่งให้ผู้ต้องโทษปรับทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์ แทนค่าปรับ ให้ศาลกำหนดลักษณะหรือประเภทของงาน ผู้ดูแลการทำงาน วันเริ่มทำงาน ระยะเวลาทำงาน และจำนวนชั่วโมงที่ถือเป็นการทำงานหนึ่งวัน ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงเพศ อายุ ประวัติ การนับถือศาสนา ความประพฤติ สถิติปัญหา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ สิ่งแวดล้อม หรือสภาพความคิดของผู้ต้องโทษปรับประกอบด้วย และศาลจะกำหนดเงื่อนไขอย่างหนึ่งอย่างใด ให้ผู้ต้องโทษปรับปฏิบัติเพื่อแก้ไขฟื้นฟูหรือป้องกันมิให้ผู้นั้นกระทำความผิดซ้ำอีกก็ได้

ถ้าภายหลังความปรากฏแก่ศาลว่าพฤติการณ์เกี่ยวกับการทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์ของผู้ต้องโทษปรับได้เปลี่ยนแปลงไป ศาลอาจแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำสั่งที่กำหนดไว้ นั่นก็ได้ตามที่เห็นสมควร

ในการกำหนดระยะเวลาทำงานแทนค่าปรับตามวรรคสาม ให้นำบทบัญญัติมาตรา 30 มาใช้บังคับโดยอนุโลม และในกรณีที่ศาลมิได้กำหนดให้ผู้ต้องโทษปรับทำงานติดต่อกันไป การทำงานดังกล่าวต้องอยู่ภายในกำหนดระยะเวลาสองปีนับแต่วันเริ่มทำงานตามที่ศาลกำหนด

เพื่อประโยชน์ในการกำหนดจำนวนชั่วโมงทำงานตามวรรคสาม ให้ประธานศาลฎีกามีอำนาจออกระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมกำหนดจำนวนชั่วโมงที่ถือเป็นการทำงานหนึ่งวัน สำหรับงานบริการสังคมหรืองานสาธารณประโยชน์แต่ละประเภทได้ตามที่เห็นสมควร”

แต่บทบัญญัติของประมวลกฎหมายอาญามาตรา 30/1 ซึ่งเป็นบทบัญญัติให้ทางเลือกแก่ผู้กระทำความผิดที่ไม่มีความสามารถในการชำระค่าปรับตามคำสั่งหรือคำพิพากษาของศาล ไม่มีทรัพย์สินใดให้ยึดหรืออายัด และไม่ประสงค์ที่จะรับโทษกักขังแทนค่าปรับให้สามารถยื่นคำร้องขอต่อศาลเพื่อทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ แต่การทำงานบริการสังคมหรือประโยชน์สาธารณะก็ยังคงเป็นการกระทำที่มิได้มุ่งโดยตรงต่อทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดตามเจตนารมณ์ของการลงโทษปรับตามกฎหมายแต่อย่างใด

จากปัญหาและความเหมาะสมของการกำหนดโทษปรับแบบตายตัวของประเทศไทยและวิธีการแทนค่าปรับดังกล่าวที่ขัดต่อเจตนารมณ์ของการลงโทษปรับ ทำให้แนวคิดเกี่ยวกับการกำหนดโทษปรับแบบระบบค่าปรับรายวัน (Day Fine System) ได้รับความสนใจในการแก้ปัญหาดังกล่าว เพื่อให้โทษปรับถูกบังคับใช้ให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ที่แท้จริง แนวคิดเกี่ยวกับระบบค่าปรับรายวัน (Day Fine System) ถูกนำมาใช้เนื่องจากปัญหาความไม่เสมอภาคของระบบค่าปรับแบบคงที่หรือแบบตายตัว ที่ทำให้การลงโทษปรับขาดประสิทธิภาพในการยับยั้งป้องปรามการกระทำความผิด โดยเฉพาะกับผู้ที่มีสถานะทางเศรษฐกิจดีกว่า จึงมีหลายประเทศเริ่มนำ “ระบบ

ค่าปรับรายวัน (Day Fine System)” มาใช้ ระบบค่าปรับรายวัน (Day Fine System) คือ ระบบการกำหนดโทษปรับที่จะปรับจากผู้กระทำความผิด โดยจำนวนเงินปรับ แปรผันตรงกับความหนักเบาของโทษที่ผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิด และแปรผันตรงกับรายได้หรือสถานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดในขณะที่ได้กระทำความผิด ซึ่งการกำหนดโทษปรับในระบบวันปรับสามารถกำหนดออกมาได้ดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ 3 การกำหนดโทษปรับในระบบวันปรับ

$$\text{จำนวนค่าปรับ} = \text{จำนวนวันปรับ} \times \text{รายได้วันปรับ}$$

“จำนวนวันปรับ” หมายถึง จำนวนหน่วยการลงโทษ ซึ่งเป็นค่าตัวแทนของความหนักเบาในการลงโทษ ที่พิจารณาโดยการใช้ดุลยพินิจของผู้พิพากษา ซึ่งควรต้องสอดคล้องกับระดับความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อตัวผู้เสียหาย ทั้งนี้ จะต้องมีการพิจารณาร่วมกับปัจจัยแวดล้อมอื่นๆ ด้วย (ดังเช่นการใช้ดุลยพินิจเพื่อกำหนดโทษในระบบปัจจุบัน) โดยศาลมีอำนาจในการกำหนดโทษเท่าที่อยู่ในกรอบที่กฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งจะบัญญัติอัตราโทษปรับอย่างต่ำและอย่างสูงไว้เป็นจำนวนวันปรับแทนการบัญญัติไว้เป็นจำนวนเงินในบทบัญญัติของกฎหมาย

“รายได้วันปรับ” หมายถึง จำนวนเงินรายได้ประเมินต่อหนึ่งวันปรับของผู้กระทำความผิดในขณะที่ได้กระทำความผิด ซึ่งจะถูกนำไปคิดคำนวณปรับจำนวนค่าปรับที่ผู้กระทำความผิดจะต้องชำระ ซึ่งผู้พิพากษาจะไม่ได้เป็นผู้กำหนดจำนวนรายได้วันปรับโดยตรง แต่เป็นเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมอื่น ๆ เป็นผู้กำหนดและประเมิน ทั้งนี้ ผู้พิพากษาอาจเข้ามามีบทบาทในการพิจารณาเหตุในการลดหย่อนรายได้วันปรับ ตามเอกสารหลักฐานและคำร้องขอที่ได้รับร้องขอจากผู้กระทำความผิดได้

การกำหนดโทษปรับแบบระบบวันปรับดังกล่าวข้างต้นนั้นเป็นการกำหนดโทษปรับแบบนำรายได้ต่อวันของผู้กระทำความผิดมาคำนวณกับจำนวนวันที่ได้บัญญัติไว้ในกฎหมายของแต่ละฐานความผิด เพื่อเป็นการลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดที่มีฐานะแตกต่างกันไป อันมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้กระทำความผิดเข็ดหลาบและไม่กล้ากระทำความผิดซ้ำอีก รวมถึงเป็นการให้ผู้กระทำความผิดสามารถกลับตัวกลับใจและสามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างปกติ อีกทั้งยังเป็นการลงโทษปรับที่มุ่งต่อตัวทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเป็นการเฉพาะ ซึ่งเป็นการบังคับใช้โทษปรับที่เป็นไปตามเจตนารมณ์อย่างแท้จริงนอกจากแนวคิดเกี่ยวกับการกำหนดโทษปรับแบบระบบค่าปรับ

รายวันดังกล่าวแล้ว แนวคิดเกี่ยวกับการผ่อนชำระค่าปรับภายหลังจากที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งลงโทษปรับจำเลยแล้วก็นับว่าเป็นแนวคิดที่มีความสำคัญและได้รับความสนใจ เนื่องจากแม้ว่าการกำหนดค่าปรับแบบระบบค่าปรับรายวันจะเป็นการมุ่งเอาต่อทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดอันเป็นเจตนารมณ์ของโทษปรับ แต่หากผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลที่เป็นเสาหลักของครอบครัวแล้ว และปรากฏเหตุการณ์หลังจากที่ศาลได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งลงโทษปรับจำเลยแล้ว พบว่าจำเลยที่ต้องโทษปรับนั้นมีฐานะทางเศรษฐกิจแย่ง หรือประสบปัญหาทางเศรษฐกิจ เช่น ตกงาน เกิดภาวะโรคระบาด Covid ด้วยเหตุนี้การชำระค่าปรับตามที่ศาลได้มีคำพิพากษาดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของคนในครอบครัวซึ่งมิได้เป็นผู้กระทำความผิดได้ อันนำมาสู่การก่ออาชญากรรมซ้ำหรือจำเลยหรือบุคคลในครอบครัวจำเลยอาจคิดฆ่าตัวตาย แนวคิดเกี่ยวกับการบัญญัติกฎหมายเพื่อให้ผู้กระทำความผิดสามารถผ่อนชำระค่าปรับภายหลังที่ศาลได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งลงโทษปรับจำเลยแล้ว จึงเป็นแนวคิดที่ได้รับความสนใจอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งประเด็นดังกล่าวผู้วิจัยจะได้วิเคราะห์ต่อไปในข้อ 4.3

4.2 ปัญหาการบังคับยึดทรัพย์สินผู้กระทำความผิดเพื่อใช้แทนค่าปรับ

โทษปรับเป็นโทษที่มุ่งบังคับเอาจากผู้กระทำความผิดเป็นจำนวนเงิน โดยหลักเกณฑ์เกี่ยวกับโทษปรับนั้นประมวลกฎหมายอาญาได้กำหนดไว้ว่าผู้ใดต้องโทษปรับ ผู้นั้นจะต้องชำระเงินตามจำนวนที่กำหนดไว้ในคำพิพากษาต่อศาล⁶ หากผู้ใดต้องโทษปรับแล้วไม่ชำระค่าปรับภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลพิพากษา ผู้นั้นต้องถูกยึดทรัพย์สินหรืออัยคสิทธิเรียกร้องในทรัพย์สินเพื่อใช้ค่าปรับหรือมิฉะนั้นจะต้องถูกกักขังแทนค่าปรับ⁷ ซึ่งจากบทบัญญัติของประมวลกฎหมายอาญาดังกล่าวแบ่งออกได้เป็น 2 กรณี กล่าวคือ

กรณีแรก ผู้กระทำความผิดคนใดต้องคำพิพากษาให้ชำระค่าปรับหากไม่ชำระค่าปรับภายในระยะที่กฎหมายกำหนดต้องถูกยึดทรัพย์สินหรืออัยคสิทธิเรียกร้องในทรัพย์สินเพื่อชำระหนี้ค่าปรับตามคำพิพากษาของศาล ซึ่งการบังคับคดีค่าปรับดังกล่าวให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม โดยให้เจ้าพนักงานศาลที่ได้รับแต่งตั้งและพนักงานอัยการเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการบังคับคดีและให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจหน้าที่ยึดทรัพย์สินหรืออัยคสิทธิเรียกร้องในทรัพย์สินของผู้ต้องโทษปรับและขายทอดตลาดตามที่ได้รับแจ้งจากศาลหรือพนักงานอัยการ ทั้งนี้ มิให้หน่วยงานของรัฐเรียกค่าฤชาธรรมเนียมหรือค่าใช้จ่ายจากผู้ดำเนินการ

⁶ ประมวลกฎหมายอาญา. มาตรา 28.

⁷ ประมวลกฎหมายอาญา. มาตรา 29 วรรคแรก.

บังคับคดี การตรวจสอบหาทรัพย์สินของผู้ต้องโทษปรับโดยพนักงานอัยการเพื่อการบังคับคดีตามโทษปรับให้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในข้อบังคับของอัยการสูงสุด⁸

กรณีที่สอง ผู้กระทำความผิดคนใดต้องคำพิพากษาให้ชำระค่าปรับหากไม่ชำระค่าปรับภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดจะต้องถูกกักขังแทนค่าปรับ ในการกักขังแทนค่าปรับให้ถืออัตราห้าร้อยบาทต่อหนึ่งวัน และไม่ว่าในกรณีความผิดกระทงเดียวหรือหลายกระทง ห้ามกักขังเกินกำหนดหนึ่งปี เว้นแต่ในกรณีที่ศาลพิพากษาให้ปรับตั้งแต่สองแสนบาทขึ้นไป ศาลจะสั่งให้กักขังแทนค่าปรับเป็นระยะเวลาเกินกว่าหนึ่งปีแต่ไม่เกินสองปีก็ได้ ในการคำนวณระยะเวลานั้นให้นับวันเริ่มกักขังแทนค่าปรับรวมเข้าด้วยและให้นับเป็นหนึ่งวันเต็มโดยไม่ต้องคำนึงถึงจำนวนชั่วโมง ในกรณีที่ผู้ต้องโทษปรับถูกคุมขังก่อนศาลพิพากษา ให้หักจำนวนวันที่ถูกคุมขังนั้นออกจากจำนวนเงินค่าปรับ โดยถืออัตราห้าร้อยบาทต่อหนึ่งวัน เว้นแต่ผู้ต้องหาต้องคำพิพากษาให้ลงโทษทั้งจำคุกและปรับ ในกรณีเช่นว่านี้ถ้าจะต้องหักจำนวนวันที่ถูกคุมขังออกจากเวลาจำคุกตามมาตรา ก็ให้หักออกเสียก่อนเหลือเท่าใดจึงให้หักออกจากเงินค่าปรับ และเมื่อผู้ต้องโทษปรับถูกกักขังแทนค่าปรับครบกำหนดแล้ว ให้ปล่อยตัวในวันถัดจากวันที่ครบกำหนด ถ้านำเงินค่าปรับมาชำระครบแล้ว ให้ปล่อยตัวไปทันที⁹

เมื่อพิจารณาถึงบทบัญญัติของประมวลกฎหมายอาญาดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ในกรณีแรกเมื่อผู้กระทำความผิดต้องโทษปรับตามคำพิพากษาของศาลย่อมมีหน้าที่ชำระค่าปรับภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา ซึ่งหากไม่ชำระต้องถูกยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องในทรัพย์สินออกขายทอดตลาดเพื่อชำระค่าปรับ ซึ่งในกรณีดังกล่าวนี้เป็น การบังคับใช้กฎหมายให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ กล่าวคือ การบังคับใช้โทษปรับเป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดโดยการบังคับเอาจากผู้กระทำความผิดเป็นจำนวนเงิน โดยมีได้มีจุดมุ่งหมายต่อร่างกายหรือเสรีภาพของผู้กระทำความผิดดังเช่นโทษประหาร จำคุกหรือกักขัง แต่ตามกรณีที่สองนั้น เมื่อผู้กระทำความผิดต้องโทษปรับและไม่สามารถชำระค่าปรับได้ให้กักขังแทนค่าปรับโดยกำหนดให้ห้าร้อยบาทต่อหนึ่งวันนั้นเป็นการบังคับใช้บทบัญญัติของประมวลกฎหมายอาญาขัดต่อเจตนารมณ์ของการลงโทษปรับ กล่าวคือ เมื่อโทษปรับเป็นโทษที่มุ่งบังคับเอาจากผู้กระทำความผิดเป็นจำนวนเงิน หากมีการเปลี่ยนโทษดังกล่าวที่มุ่งต่อจำนวนเงินเป็นมุ่งต่อเสรีภาพของผู้กระทำความผิดย่อมถือได้ว่าเป็นการบังคับใช้กฎหมายที่ขัดต่อเจตนารมณ์ของการลงโทษปรับอย่างชัดเจน ซึ่งแม้ว่าตามกฎหมายแล้วหากผู้กระทำความผิดที่ ต้องโทษปรับตามคำพิพากษานำเงินค่าปรับมาชำระภายในสามสิบวันนับแต่ที่ศาลมีคำพิพากษาก็ย่อมไม่ถูกกักขังก็ตาม แต่เนื่องจาก การกำหนดอัตราโทษ

⁸ ประมวลกฎหมายอาญา. มาตรา 29/1.

⁹ ประมวลกฎหมายอาญา. มาตรา 30.

ปรับตามประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทยมีลักษณะตายตัว ซึ่งแม้ว่าบทบัญญัติของกฎหมายจะได้กำหนดให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจได้ภายในได้เงื่อนไขและจำนวนของค่าปรับ ตามที่กฎหมายกำหนด แต่สำหรับผู้กระทำความผิดบางรายที่มีฐานะยากจนแม้ศาลจะพิพากษาปรับในอัตราต่ำสุดตามที่กฎหมายกำหนด ผู้กระทำความผิดบางรายที่มีฐานะยากจนก็ไม่อาจชำระค่าปรับได้ ยิ่งไปกว่านั้นเมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2560 มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 26) พ.ศ. 2560 แก้ไขบทบัญญัติเกี่ยวกับอัตราโทษปรับในประมวลกฎหมายอาญาให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน ทำให้อัตราโทษปรับมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้น ส่งผลให้ผู้กระทำความผิดหรือจำเลยที่ไม่สามารถชำระค่าปรับได้มีจำนวนเพิ่มขึ้น ทำให้ผู้กระทำความผิดที่ต้องโทษปรับตามคำพิพากษาและไม่มีความสามารถในการชำระค่าปรับภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดอาจต้องโทษกักขังซึ่งเป็นโทษที่มุ่งลงโทษต่อเสรีภาพของผู้กระทำความผิดแทนค่าปรับอันเป็นการขัดต่อเจตนารมณ์ของการลงโทษปรับที่มุ่งบังคับเอาแก่ผู้กระทำความผิดเป็นจำนวนเงิน อันเป็นผลกระทบจากการลงโทษปรับอย่างรุนแรงและหากผู้กระทำความผิดถูกกักขังแทนค่าปรับ ผู้ต้องโทษปรับต้องสูญเสียอิสรภาพ ครอบครัวได้รับความเดือดร้อน อีกทั้ง ในทางปฏิบัติหากจำเลยไม่ชำระค่าปรับในวันที่ศาลมีคำพิพากษา ศาลมักใช้วิธีกักขังจำเลยแทนค่าปรับทันทีโดยไม่ใช้วิธีการยึดทรัพย์เพื่อชำระค่าปรับ เนื่องจากมีขั้นตอนยุ่งยากและล่าช้าในการบังคับยึดทรัพย์ประกอบกับโทษในคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจ พิจารณาพิพากษาของศาลแขวงที่ศาลมีคำพิพากษาปรับจำเลยมีอัตราไม่สูงนัก จึงทำให้จำเลยต้องถูกกักขังจนครบจำนวนค่าปรับก่อนที่กระบวนการยึดทรัพย์ชำระค่าปรับจะเสร็จสิ้น เนื่องจากกระบวนการในการบังคับคดียึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องในทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดที่ต้องโทษปรับตามคำพิพากษาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งนั้นมีขั้นตอนที่ซับซ้อนและใช้ระยะเวลามากในการยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องในทรัพย์สิน แต่อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากมีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา โดยมาตรา 30/1 และมาตรา 30/2 ได้กำหนดให้จำเลยสามารถยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับได้ แต่ก็ยังพบว่ามีข้อจำกัดในทางปฏิบัติและยังขัดต่อเจตนารมณ์ของการลงโทษปรับอยู่บางประการ กล่าวคือ บทบัญญัติเพิ่มเติมในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 30/1 และมาตรา 30/2¹⁰ ว่าด้วยการทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทน

¹⁰ ประมวลกฎหมายอาญา. มาตรา 30/2 บัญญัติว่า “ถ้าภายหลังศาลมีคำสั่งอนุญาตตามมาตรา 30/1 แล้ว ความปรากฏแก่ศาลเองหรือความปรากฏตามคำแถลงของโจทก์หรือเจ้าพนักงานว่าผู้ต้องโทษปรับมีเงินพอชำระค่าปรับได้ในเวลาที่ยื่นคำร้องตามมาตรา 30/1 หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งหรือเงื่อนไขที่ศาลกำหนด ศาลจะเพิกถอนคำสั่งอนุญาตดังกล่าวและปรับ หรือกักขังแทนค่าปรับ โดยให้หักจำนวนวันที่ทำงานมาแล้วออกจากจำนวนเงินค่าปรับก็ได้”

ค่าปรับและประการสำคัญการกักขังแทนค่าปรับนั้นเป็นการบังคับเอากับเสรีภาพของผู้กระทำความผิดจึงไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของการบังคับใช้โทษปรับที่มุ่งบังคับเอาจากผู้กระทำความผิดเป็นจำนวนเงินหรือมุ่งเอาต่อทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด

ในระหว่างการทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับหากผู้ต้องโทษปรับไม่ประสงค์จะทำงานดังกล่าวต่อไป อาจขอเปลี่ยนเป็นรับโทษปรับ หรือกักขังแทนค่าปรับก็ได้ ในกรณีนี้ให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตตามคำร้อง โดยให้หักจำนวนวันที่ทำงานมาแล้วออกจากจำนวนเงินค่าปรับ”

ตารางที่ 1 ตารางสถิติการลงโทษของศาล ประจำปี 2564¹¹

ศาล		การลงโทษ	จำคุกเป็นปี - จำคุกตามกำหนดโทษ												จำคุกเป็นปี - จำคุกตามกำหนดโทษ			รวมจำคุก
			จำคุกเป็นปี						จำคุกตามกำหนดโทษ						จำคุกเป็นปี			
			จำคุก 1 ปี - จำคุก 2 ปี		จำคุก 2 ปี - จำคุก 4 ปี		จำคุก 4 ปี - จำคุก 8 ปี		จำคุก 8 ปีขึ้นไป		รวม		จำคุกเป็นปี		รวม			
จำคุก	จำคุก	จำคุก	จำคุก	จำคุก	จำคุก	จำคุก	จำคุก	จำคุก	จำคุก	จำคุก	จำคุก	จำคุก	จำคุก	จำคุก				
ศาลอุทธรณ์	จำคุก	ปรับเป็นจำคุก	4	3	12	2	4	-	-	-	20	3	25	1	-	1	24	
		จำคุกไม่เกิน 1 ปี	44	16	273	56	136	36	9	3	471	113	584	10	1	13	597	
		จำคุก 1 ปี - จำคุก 2 ปี	120	22	345	62	214	32	13	1	704	147	851	20	3	23	874	
		จำคุก 2 ปี - จำคุก 4 ปี	144	20	340	48	146	23	9	3	409	114	523	18	3	21	544	
		จำคุก 4 ปี - จำคุก 8 ปี	103	13	283	49	127	22	8	-	481	86	567	8	0	13	580	
		จำคุก 8 ปี - จำคุก 10 ปี	36	17	131	42	67	38	7	1	261	91	352	17	1	18	370	
		จำคุก 10 ปีขึ้นไป	37	16	79	50	47	26	6	-	169	92	261	13	4	18	280	
		จำคุกตลอดชีวิต	42	7	97	20	11	2	-	-	150	29	179	3	-	3	186	
	ปรับ	ปรับเป็นจำคุก	301	121	1,334	282	396	88	20	-	1,948	481	2,429	49	4	73	2,513	
		ปรับเป็นจำคุก	418	63	817	173	447	204	44	36	2,146	485	2,631	41	29	80	2,751	
		ปรับเป็นจำคุก	-	-	1	-	-	-	-	1	1	2	-	-	-	-	2	
		ปรับเป็นจำคุก	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
		ปรับเป็นจำคุก	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
		ปรับเป็นจำคุก	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	ปรับเป็นจำคุก	12	2	9	1	11	3	-	-	32	4	36	-	1	1	37		
	ปรับเป็นจำคุก	-	-	1	-	4	1	-	-	3	1	4	-	-	-	4		
	ปรับเป็นจำคุก	3	2	1	-	2	-	-	-	4	2	6	-	-	-	6		
	ปรับเป็นจำคุก	ปรับเป็นจำคุก	118	44	506	143	284	43	23	4	1,133	254	1,387	12	2	14	1,403	
		ปรับเป็นจำคุก	243	22	326	49	144	42	22	7	716	121	837	34	1	35	872	
	ปรับเป็นจำคุก	ปรับเป็นจำคุก	3	-	2	-	2	-	2	1	8	1	10	-	-	-	10	
		ปรับเป็นจำคุก	387	33	684	212	399	141	41	12	2,141	484	2,625	57	40	61	2,736	
	ปรับเป็นจำคุก	237	34	349	254	308	201	44	47	976	341	1,317	181	15	194	1,734		
	รวม		3,234	534	5,916	1,373	3,361	998	341	186	12,896	3,271	16,167	1,871	111	1,182	17,349	

¹¹ สำนักแผนงานและงบประมาณ สำนักงานศาลยุติธรรม. (2565). *หนังสือรายงานสถิติคดีประจำปี พ.ศ. 2564*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://oppb.coj.go.th/content/category/detail/id/8/cid/2085/iid/300811>. [2565, 21 ธันวาคม]. หน้า 341-343.

ตารางที่ 1 ตารางสถิติการลงโทษของศาลประจำปี 2564 (ต่อ)

คดี	การลงโทษ	จำคุกหรือปรับ														รวม		
		จำคุกหรือปรับ										ปรับ			รวม			
		จำคุกไม่เกิน 1 ปี		จำคุกเกิน 1 ปี แต่ไม่เกิน 3 ปี		จำคุกเกิน 3 ปี แต่ไม่เกิน 10 ปี		จำคุกเกิน 10 ปีขึ้นไป		ปรับ		รวม	ปรับ	รวม				
		ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง							
กลุ่มคดีอาญาทั่วไป	ประหารชีวิต	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	จำคุก	จำคุกไม่เกิน 6 เดือน	-	-	1	-	5	6	1	1	7	7	14	-	-	-	-	14
		จำคุกเกิน 6 เดือน แต่ไม่เกิน 1 ปี	-	-	2	2	19	3	8	1	29	6	35	-	-	-	-	35
		จำคุกเกิน 1 ปี แต่ไม่เกิน 3 ปี	-	-	3	-	44	10	14	-	41	10	71	-	-	-	-	71
		จำคุกเกิน 3 ปี แต่ไม่เกิน 10 ปี	1	-	5	2	32	8	16	1	54	11	65	-	-	-	-	65
		จำคุกเกิน 10 ปีขึ้นไป	-	-	6	6	27	16	13	3	46	25	71	-	-	-	-	71
		จำคุกเกิน 1 ปี แต่ไม่เกิน 10 ปี	-	-	1	9	28	9	28	5	57	23	80	-	-	-	-	80
		จำคุกเกิน 10 ปีขึ้นไป	-	-	1	9	40	30	13	4	54	43	97	-	-	-	-	97
	ปรับ	จำคุกตลอดชีวิต	-	-	1	-	1	-	2	-	4	-	4	-	-	-	-	4
		ปรับไม่เกิน 1 ปี	1	-	2	1	3	5	2	-	10	4	16	-	-	-	-	16
		ปรับเกิน 1 ปี	-	-	1	-	3	-	-	-	4	-	4	-	-	-	-	4
		ปรับหรือระงับโทษ	1	-	21	60	90	34	49	8	161	100	263	-	-	-	-	263
		ปรับหรือระงับโทษ	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	1
		จำคุกหรือปรับ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		จำคุกหรือปรับ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	ปรับ	-	-	-	-	7	2	-	-	7	2	9	-	-	-	-	9	
	ปรับ	-	-	-	-	1	1	1	1	2	2	4	-	-	-	-	4	
	ปรับ	-	-	-	-	2	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	2	
	ระงับโทษ	ระงับโทษ	1	-	11	7	65	13	12	2	87	22	109	-	-	-	-	109
		ไม่ระงับโทษ	-	-	-	-	1	1	4	-	5	1	6	-	-	-	-	6
	ปรับ	ปรับ	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	1
		ไม่ปรับ	-	-	-	-	2	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	2
	อื่นๆ	-	-	1	-	4	5	1	-	6	5	11	-	-	-	-	11	
รวม		4	-	36	78	379	163	164	26	602	265	867	-	-	-	-	867	

ตารางที่ 1 ตารางสถิติการลงโทษของศาลประจำปี 2564 (ต่อ)

3.17 จำนวนจำคุกในเรือนจำ จำนวนศาลปกครอง และศาลอาญาระดับจังหวัด ประจำปี พ.ศ. 2564																		
ศาล	การลงโทษ		จำคุกในเรือนจำ จำนวนศาลปกครอง											จำคุกในเรือนจำ			รวมทั้งหมด	
			จำคุกในเรือนจำ						จำคุกในเรือนจำ									
			จำคุกในเรือนจำ 1 ปี		จำคุกในเรือนจำ 2 ปี		จำคุกในเรือนจำ 3 ปี		จำคุกในเรือนจำ 4 ปี		จำคุกในเรือนจำ 5 ปี		จำคุกในเรือนจำ 6 ปี		รวม	รวม		รวม
ศาลอาญาระดับจังหวัด	ประหารชีวิต		4	3	12	2	4	-	-	-	-	30	5	25	1	-	1	26
	จำคุก	จำคุกในเรือนจำ 6 เดือน	64	16	273	56	131	46	30	4	478	120	398	12	1	13	611	
		จำคุกในเรือนจำ 1 ปี	120	22	397	94	235	55	21	2	773	153	926	20	3	23	949	
		จำคุกในเรือนจำ 2 ปี	140	13	440	72	260	74	24	8	864	170	1,034	25	2	27	1,081	
		จำคุกในเรือนจำ 3 ปี	145	20	365	70	178	33	25	4	715	127	842	16	5	21	861	
		จำคุกในเรือนจำ 4 ปี	103	15	249	55	154	36	21	3	527	111	638	8	5	13	651	
		จำคุกในเรือนจำ 5 ปี	56	17	132	54	95	37	35	4	318	134	452	17	1	18	450	
		จำคุกในเรือนจำ 6 ปี	37	16	80	59	87	36	19	4	225	135	358	15	4	19	377	
		จำคุกตลอดชีวิต	42	7	98	20	12	2	2	-	154	29	183	5	-	5	188	
	ปรับ	ปรับจำคุก	500	121	1,034	283	399	95	22	-	1,939	497	2,434	69	4	73	2,529	
		ปรับจำคุก	618	40	818	175	632	204	64	56	2,132	495	2,647	61	29	90	2,737	
		ปรับจำคุก	1	-	32	40	90	54	49	9	162	103	265	-	-	-	265	
		ปรับจำคุก	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	1	
		ปรับจำคุก	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
		ปรับจำคุก	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	ปรับจำคุก	12	2	9	1	18	3	-	-	39	8	47	-	1	1	48		
	ปรับจำคุก	-	-	1	-	3	2	1	1	7	3	10	-	-	-	10		
	ปรับจำคุก	3	2	1	-	4	-	-	-	8	2	10	-	-	-	10		
	ศาลปกครอง	จำคุก	311	64	317	130	357	76	37	8	1,222	278	1,500	12	2	14	1,514	
		ปรับ	243	23	306	69	145	41	27	7	721	122	843	34	1	35	898	
ศาลอาญาระดับจังหวัด	จำคุก	3	-	2	-	3	-	2	1	10	1	11	-	-	-	11		
	ปรับ	397	93	894	212	601	141	81	32	2,343	498	2,841	573	40	613	3,274		
อื่นๆ		257	54	330	154	512	206	65	67	864	543	1,349	181	13	194	1,745		
	รวม	3,034	534	3,992	1,649	3,743	1,141	300	192	13,496	3,336	17,034	1,071	111	1,182	18,216		

จากตารางสถิติการลงโทษทางอาญาของศาลประจำปี พ.ศ.2564 ดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า แม้ว่าประมวลกฎหมายอาญามาตรา 30/1 และมาตรา 30/2 จะได้บัญญัติให้ผู้กระทำความผิดสามารถยื่นคำร้องขอต่อศาลเพื่อทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์ แต่ในทางปฏิบัติจากสถิติดังกล่าวก็ไม่ได้มีการที่ผู้ต้องโทษปรับตามคำพิพากษารายใดที่ได้ทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์อันเป็นมาตรการทางเลือกของกฎหมายแทนการกักขังหรือจำคุกแทนค่าปรับแต่อย่างใด

การเปลี่ยนโทษปรับเป็นกักขังหรือการนำมาตรการทางเลือกโดยนําการให้ผู้กระทำความผิดหรือจำเลยทำงานบริการสังคม หรือสาธารณประโยชน์ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 30/1 และมาตรา 30/2 แทนการชำระค่าปรับมาใช้กับผู้กระทำความผิดที่ต้องโทษปรับตามคำพิพากษาที่ไม่มีเงินชำระค่าปรับนั้นเป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดโดยมุ่งต่อเสรีภาพของผู้กระทำความผิดมากกว่าการบังคับเอาจากผู้กระทำความผิดเป็นจำนวนเงินอันเป็นการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของการลงโทษปรับที่มุ่งเอาจากจำนวนเงินของผู้กระทำความผิด ส่วนในกรณีของผู้กระทำความผิดที่ต้องโทษปรับตามคำพิพากษาแล้วไม่ชำระค่าปรับภายในสามสิบวันอันเป็นเหตุให้ต้องถูกยึดทรัพย์หรืออายัดสิทธิเรียกร้องในทรัพย์สินเพื่อขายทอดตลาดและนำเงินมาชำระค่าปรับนั้น แม้ว่าบทบัญญัติดังกล่าวจะได้มุ่งโดยตรงต่อทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด แต่หากผู้กระทำความผิดเป็นเสาหลักที่ต้องหาเลี้ยงครอบครัวแล้วนั้น บทบัญญัติดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบต่อคนในครอบครัวของผู้กระทำความผิดเสมือนต้องรับโทษทางอ้อมด้วย นอกจากนี้การยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องในทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดที่ต้องโทษปรับตามคำพิพากษาและไม่มีเงินชำระค่าปรับ ประมวลกฎหมายอาญาได้กำหนดให้น่วิธีพิจารณาความแ่งในส่วนของบังคับคดีมาใช้โดยอนุโลม โดยประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29/1 กำหนดให้เจ้าพนักงานศาลที่ได้รับแต่งตั้งและพนักงานอัยการเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการบังคับคดีและให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจหน้าที่ยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องในทรัพย์สินของผู้ต้องโทษปรับและขายทอดตลาดตามที่ได้รับแจ้งจากศาลหรือพนักงานอัยการ ทั้งนี้ มิให้หน่วยงานของรัฐเรียกค่าฤชาธรรมเนียมหรือค่าใช้จ่ายจากผู้ดำเนินการบังคับคดีการตรวจสอบหาทรัพย์สินของผู้ต้องโทษปรับโดยพนักงานอัยการเพื่อการบังคับคดีให้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในข้อบังคับของอัยการสูงสุด ซึ่งบทบัญญัตินี้เป็นการเพิ่มภาระหน้าที่ให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ กล่าวคือ โทษปรับเป็นโทษที่กฎหมายและศาลนำมาใช้บังคับมากที่สุด และยังเป็นโทษที่นำไปใช้ควบคู่กับโทษจำคุกในความผิดทุกประเภท ทั้งนี้ เนื่องจากการลงโทษปรับเป็นวิธีการลงโทษที่สะดวกที่ภาครัฐเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด และไม่ส่งผลกระทบต่อเสรีภาพของผู้กระทำความผิด อีกทั้งไม่ก่อให้เกิดผลร้ายเหมือนการลงโทษจำคุกและกักขังผู้กระทำความผิดหรือจำเลยที่ต้องโทษปรับ

ตามคำพิพากษาจึงมีคดีความเป็นจำนวนมาก อีกทั้งเจ้าพนักงานศาลที่ได้รับแต่งตั้งและพนักงานอัยการตามที่กฎหมายกำหนดให้มีหน้าที่ในการดำเนินการยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องในทรัพย์สินของจำเลยก็มีได้มีหน้าที่ตามกฎหมายเป็นการเฉพาะในการดำเนินการดังกล่าว โดยแม้ว่าประมวลกฎหมายอาญาจะได้บัญญัติไว้ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดต้องโทษปรับตามคำพิพากษาและไม่มีความสามารถในการชำระค่าปรับภายในสามสิบวันต้องถูกยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องในทรัพย์สินเพื่อนำออกขายทอดตลาดมาชำระหนี้ค่าปรับ แต่ในทางปฏิบัติศาลจะใช้วิธีการกักขังหรือจำคุกแทนการยึดทรัพย์สินหรืออายัดทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดหรือจำเลย เนื่องจากการบังคับคดีดังกล่าวมีขั้นตอนที่ยุ่งยากและต้องใช้ระยะเวลา อีกทั้ง เจ้าพนักงานศาลที่ได้รับแต่งตั้งและพนักงานอัยการก็มีใช้เจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีหน้าที่เฉพาะในการดำเนินการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเพื่อนำออกขายทอดตลาดมาชำระค่าปรับแต่อย่างใด นอกจากนี้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 99 บัญญัติว่า “การยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องในทรัพย์สินเพื่อใช้ค่าปรับหรือการกักขังแทนค่าปรับ ถ้ามิได้ทำภายในกำหนดห้าปีนับแต่วันที่ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุด จะยึดทรัพย์สินอายัดสิทธิเรียกร้องในทรัพย์สิน หรือกักขังไม่ได้”

ความในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับในกรณีการกักขังแทนค่าปรับซึ่งทำต่อเนื่องกับการลงโทษจำคุก”

ซึ่งจากกรณีบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 99 ดังกล่าว ย่อมมีปัญหาที่ต้องพิจารณาว่า หากเจ้าพนักงานศาลที่ได้รับแต่งตั้งและพนักงานอัยการต้องตรวจสอบหาทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดหรือจำเลยเป็นระยะเวลาห้าปีตามที่ประมวลกฎหมายอาญากำหนด ก็ย่อมก่อให้เกิดภาระหน้าที่แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ได้มีหน้าที่ในการดำเนินการดังกล่าวโดยตรง ส่งผลให้การบังคับใช้บทบัญญัติของประมวลกฎหมายอาญาในการยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องในทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดหรือจำเลยเพื่อนำออกขายทอดตลาดมาชำระค่าปรับยังไม่มีประสิทธิภาพอย่างเพียงพอ และยังไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของการลงโทษปรับอย่างแท้จริง ซึ่งในประเด็นปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจะได้ทำการเสนอแนะในบทที่ 5 ต่อไป

4.3 ปัญหาการชำระค่าปรับภายหลังที่ศาลมีคำสั่งหรือคำพิพากษา

โทษปรับเป็นโทษทางอาญาประเภทหนึ่งทีถือว่เป็นโทษสถานเบาที่มีวัตถุประสงค์เพื่อนำมาใช้แก่ผู้กระทำความผิดเล็กน้อยที่ผลของการกระทำนั้นไม่สร้างความเสียหายให้กับสังคมมากนัก โดยมุ่งบังคับเอาจากผู้กระทำความผิดเป็นจำนวนเงินหรือมุ่งต่อทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด โทษปรับเป็นโทษที่มีแนวคิดมาจากทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู (Rehabilitative Theory) และทฤษฎีการลงโทษข่มขวัญและยับยั้ง (Deterrence Theory) ที่มีเจตนารมณ์เพื่อเป็นการฟื้นฟูแก้ไขตัวผู้กระทำความผิด ให้กลับตัวเป็นคนดี และมีให้กระทำความผิดซ้ำ รวมทั้งการพยายามทำให้ผู้กระทำความผิดสามารถกลับเข้าสู่สังคมของตนเอง สามารถใช้ชีวิตร่วมกับบุคคลอื่นๆ ในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข และการลงโทษปรับนั้นจะต้องมีความแน่นอน รวดเร็ว เสมอภาค และโทษที่เหมาะสม กล่าวคือ การลงโทษต้องมีความแน่นอนในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ คือเมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้วจะต้องทำให้ผู้กระทำความผิดมีโอกาสหลุดรอดจากการถูกจับกุมลงโทษไปได้ยาก ซึ่งจะมีผลในการข่มขวัญและยับยั้งให้คนทั่วไปและผู้กระทำความผิดเกิดความเกรงกลัวไม่กล้าเสี่ยงกระทำความผิดขึ้นอีก เพราะทำผิดแล้วต้องถูกจับก็ไม่คุ้มค่า และการลงโทษจะต้องกระทำได้อย่างรวดเร็ว เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้วจะต้องสามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้อย่างรวดเร็วให้ “เห็นผลทันตา” จึงจะทำให้ผู้กระทำความผิดและคนทั่วไปเห็นเป็นตัวอย่่างว่เมื่อกระทำความผิดแล้วจะได้รับผลร้ายเช่นไร อีกทั้งการลงโทษต้องมีความเสมอภาค โดยผู้ที่กระทำความผิดจะต้องถูกลงโทษเท่าเทียมกันไม่มีการเลือกปฏิบัติ ซึ่งความเท่าเทียมดังกล่าวหมายความว่าถึง การที่ผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดในความผิดเดียวกันย่อมต้องได้รับโทษปรับเช่นกัน แต่การต้องโทษปรับนั้นย่อมแตกต่างกันตามแต่สถานะทางเศรษฐกิจและพฤติการณ์ ความรุนแรงของการกระทำที่ต่างออกไป และการลงโทษจะต้องมีบทลงโทษที่เหมาะสมและทัดเทียมกับความผิด หากบทลงโทษเบาเกินไปไม่ได้สัดส่วนกับการกระทำความผิด ก็จะทำให้ผู้กระทำความผิดและคนทั่วไป ไม่เกิดความเกรงกลัวและคุ้มค่าที่จะเสี่ยงกระทำความผิด แต่หากบทลงโทษหนักเกินไป ก็จะทำให้ผู้กระทำความผิดพยายามปกปิดการกระทำความผิดของตนเอง โทษจึงต้องมีความเหมาะสมและทัดเทียมกับการกระทำความผิด จึงจะมีผลในการข่มขวัญยับยั้งได้

โทษปรับเป็นโทษที่ศาลนำมาใช้บังคับมากที่สุด และยังเป็นโทษที่นำไปใช้กับโทษจำคุกในความผิดทุกประเภท ทั้งนี้ เนื่องจากการลงโทษปรับเป็นวิธีการลงโทษที่สะดวกภาครัฐเสียค่าใช้จ่ายน้อย และไม่ส่งผลกระทบต่อเสรีภาพของผู้กระทำความผิด อีกทั้งไม่ก่อให้เกิดผลร้ายเหมือนการลงโทษจำคุก และกักขัง เนื่องจากโทษจำคุกและกักขังนั้นส่งผลกระทบต่อเสรีภาพ ทำให้ผู้ต้องโทษถูกสังคมเกลียด

ซึ่งหรือถูกประณาม และมีประวัติอาชญากรรมว่าเคยต้องโทษมาก่อน แต่เนื่องจากโทษปรับตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ของการลงโทษเพื่อการข่มขู่หรือยับยั้ง (Deterrence) เพียงประการเดียวโทษปรับจึงไม่อาจจะตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ของการลงโทษได้¹² แต่ทั้งนี้ ในปัจจุบันประเทศไทยได้ใช้โทษปรับแบบตายตัว โดยกฎหมายได้บัญญัติเพียงอัตราโทษปรับสูงสุดแต่ไม่ได้กำหนดอัตราโทษปรับขั้นต่ำไว้ เช่น ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 334 บัญญัติว่า “ผู้ใดเอาทรัพย์สินของผู้อื่น หรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วยไปโดยทุจริต ผู้นั้นกระทำความผิดฐานลักทรัพย์ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี และปรับไม่เกินหกหมื่นบาท” ซึ่งตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 334 นั้น กฎหมายมิได้บัญญัติกำหนดอัตราค่าปรับขั้นต่ำไว้ ศาลสามารถกำหนดอัตราค่าปรับขั้นต่ำเพียงใดก็ได้แต่ต้องไม่เกินจำนวนเงินหกหมื่นบาท ซึ่งแม้ว่าการกำหนดโทษปรับของประเทศไทยจะเป็นการกำหนดแบบตายตัวที่กฎหมายกำหนดจำนวนไว้เพื่อให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจกำหนดอัตราโทษปรับตามฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดและตามแต่ความร้ายแรงแห่งพฤติการณ์ที่ผู้กระทำความผิดได้กระทำลง ซึ่งทำให้การบังคับใช้โทษปรับยังไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ เนื่องจากตามกฎหมายของประเทศไทยเกี่ยวกับโทษปรับได้มีการบัญญัติอัตราโทษปรับจำนวนเงินสูงสุดเอาไว้ทำให้เมื่อนำมาบังคับใช้โทษปรับแก่ผู้กระทำความผิดที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีย่อมไม่อาจทำให้เข็ดหลาบหรือสำนึกและการลงโทษปรับไม่อาจข่มขู่ผู้กระทำความผิดที่มีฐานะดีได้ดังเจตนารมณ์ของการลงโทษปรับ ผู้กระทำความผิดที่มีฐานะร่ำรวยย่อมไม่ได้รับผลกระทบจากโทษปรับเท่ากับผู้กระทำความผิดที่มีฐานะยากจน ซึ่งระบบการลงโทษปรับของประเทศไทยในปัจจุบันมิได้ทำให้การลงโทษเป็นไปโดยเท่าเทียม ในส่วนของผู้กระทำความผิดที่มีฐานะยากจนนั้น หากไม่มีเงินชำระค่าปรับก็จะถูกศาลบังคับให้ชำระค่าปรับ โดยวิธีการยึดทรัพย์สินมาชำระค่าปรับ หรือถูกกักขังแทนค่าปรับ หรือตามกฎหมายที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 30/1 และมาตรา 30/2 ที่ได้เพิ่มทางเลือกให้แก่ผู้กระทำความผิดในการทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ ซึ่งแม้ว่าการบังคับเอาทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดโดยการยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องของผู้กระทำความผิดจะเป็นการมุ่งเอาทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดโดยตรงอันเป็นไปตามเจตนารมณ์ของการลงโทษปรับ แต่การยึดทรัพย์สินดังกล่าวก็อาจทำให้ครอบครัวของผู้กระทำความผิดได้รับผลกระทบหรือความเดือดร้อนจากการบังคับโทษปรับได้หากผู้กระทำความผิดที่ต้องโทษปรับตาม

¹² ปิยวรรณ พันธวงศ์. (2565). *ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับของประเทศไทย*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: http://www.lawgrad.ru.ac.th/AbstractsFile/6124012633/16159551013cc55138612055259956e446d5f917a2_abstract.pdf. [2565, 21 ธันวาคม]. หน้า 1-2.

คำพิพากษาของศาลเป็นเสาหลักหรือเป็นหัวหน้าครอบครัวที่มีหน้าที่ในการดูแลคนในครอบครัว ส่วนกรณีมาตรการทางเลือกโดยการกักขังแทนค่าปรับ หรือการให้ผู้กระทำความผิดทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29 มาตรา 29/1 มาตรา 30 มาตรา 30/1 และมาตรา 30/2 นั้นก็เป็นการบังคับใช้กฎหมายที่ขัดต่อเจตนารมณ์ของการลงโทษปรับที่มุ่งบังคับเอาจากผู้กระทำความผิดเป็นจำนวนเงินหรือมุ่งเอาต่อทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด เนื่องจากมาตรการทางเลือกโดยการกักขังแทนค่าปรับ หรือการให้ผู้กระทำความผิดทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับดังกล่าวนั้นเป็นการมุ่งลงโทษเอาต่อเสรีภาพของผู้กระทำความผิด

แนวคิดเกี่ยวกับระบบค่าปรับรายวัน (Day Fine System) จึงเป็นอีกแนวคิดที่ได้รับความสนใจที่จะนำมาใช้เพื่อแก้ปัญหาความไม่เสมอภาคของการลงโทษปรับ เนื่องจากการลงโทษปรับแบบระบบวันปรับนั้นเป็นการนำรายได้รายวันของผู้กระทำความผิดมาคูณด้วยจำนวนวันที่ถูกกำหนดไว้เป็นอัตราโทษตามกฎหมายสำหรับการกระทำความผิดนั้น เพื่อให้ผลของการลงโทษปรับนั้นสามารถนำมาใช้กับผู้กระทำความผิดทั้งที่มีฐานะร่ำรวยหรือยากจนได้อย่างเสมอภาคและสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของการลงโทษปรับ

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาถึงกฎหมายของประเทศสวีเดนเกี่ยวกับการลงโทษปรับนั้น การที่ผู้ต้องโทษหรือจำเลยไม่สามารถชำระค่าปรับได้และต้องโทษจำคุกแทนค่าปรับนั้นพนักงานอัยการต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นชัดว่า จำเลยมีพฤติกรรมหลักเลียงไม่ยอมชำระค่าปรับทั้งที่ชำระได้ หรือแม้จำเลยไม่มีเงินชำระค่าปรับแต่ก็ได้กระทำความผิดซ้ำหากไม่ลงโทษเสียและจะทำให้เสื่อมความยุติธรรมอย่างรุนแรง นอกจากนี้ ศาลยังมีอำนาจการบังคับค่าปรับได้ชั่วคราว หากเห็นว่า การบังคับค่าปรับต่อไปมีแนวโน้มจะเสียเปล่าหรือไม่คุ้มกับเงินค่าปรับที่ยังค้างชำระ และยังสามารถเลิกการบังคับค่าปรับได้ เมื่อเห็นว่า การบังคับค่าปรับต่อไปจะก่อให้เกิดความเดือดร้อนอย่างยิ่งยวดแก่จำเลยหรือบุคคลที่จำเลยต้องอุปการะเลี้ยงดูได้อีกด้วย แต่ในส่วนของกฎหมายเกี่ยวกับการชำระค่าปรับของประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น แนวคำพิพากษาของประเทศสหรัฐอเมริกา นั้นได้วางบรรทัดฐานว่า จำเลยหรือผู้ต้องโทษเองสามารถร้องขอต่อศาลเพื่อขอผ่อนชำระค่าปรับได้ในกรณี ที่จำเลยหรือผู้ต้องโทษไม่สามารถชำระค่าปรับได้ในคราวเดียว

อย่างไรก็ตามแม้ระบบค่าปรับรายวันดังกล่าวจะได้พัฒนามาจากการลงโทษผู้กระทำความผิดที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการลงโทษปรับแก่ผู้กระทำความผิดที่มีฐานะแตกต่างกันและเพื่อผลงไว้ซึ่งความยุติธรรมของการบังคับใช้กฎหมายให้เป็นไปตามเจตนารมณ์

การลงโทษปรับ แต่ระบบดังกล่าวยังไม่สามารถแก้ปัญหาได้ครอบคลุมในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลที่เป็นเสาหลักของครอบครัวแล้ว และปรากฏเหตุการณ์หลังจากที่ศาลได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งลงโทษปรับจำเลยแล้ว พบว่าจำเลยที่ต้องโทษปรับนั้นมีฐานะทางเศรษฐกิจแย่งลง หรือประสบปัญหาทางเศรษฐกิจ เช่น ตกงาน เกิดภาวะโรคระบาดโคโรนาไวรัส-19 หรือโควิด -19 เป็นต้น ด้วยเหตุนี้การชำระค่าปรับตามที่ศาลได้มีคำพิพากษาดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของคนในครอบครัว ซึ่งมีได้เป็นผู้กระทำความผิดได้ อันนำมาสู่การก่ออาชญากรรมซ้ำหรือจำเลยหรือบุคคลในครอบครัว จำเลยอาจคิดฆ่าตัวตาย แนวคิดเกี่ยวกับการบัญญัติกฎหมายเพื่อให้ผู้กระทำความผิดสามารถผ่อนชำระค่าปรับภายหลังที่ศาลได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งลงโทษปรับจำเลย หรือหากศาลเห็นว่าหากกรณีมีเหตุอันสมควร ศาลจะพิจารณาสั่งให้งดการบังคับโทษปรับ หรือยุติการบังคับโทษปรับก็ได้ เมื่อพิจารณาแล้วว่าจำเลยได้รับโทษที่สาสมพอสมควรแล้ว จึงเป็นแนวคิดที่อาจแก้ปัญหาในการลงโทษปรับแก่จำเลยและรวมถึงบุคคลในครอบครัวของจำเลยที่ได้รับผลกระทบจากการที่จำเลยต้องโทษปรับ

ในส่วนกรณีที่ศาลพิจารณาภายหลังมีคำพิพากษาหรือคำสั่งลงโทษปรับแก่จำเลยยังพบปัญหาเกี่ยวกับวิธีการชำระค่าปรับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลที่ทำให้การบังคับโทษปรับไม่มีประสิทธิภาพ กล่าวคือ ภายหลังที่ศาลได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้จำเลยชำระค่าปรับไม่ว่าจะในคราวเดียวโดยกำหนดวันที่ต้องชำระค่าปรับ หรือในกรณีที่จำเลยได้รับการผ่อนชำระค่าปรับ ซึ่งกฎหมายของทั้งสหรัฐอเมริกา และประเทศสวีเดนต่างก็มีการกำหนดให้ชำระค่าปรับด้วยบัตรเครดิต เงินสด หรือเช็ค แก่ศาลซึ่งได้มีการพิจารณาคดี แต่เนื่องจากในปัจจุบันผู้กระทำความผิดมีการออกไปประกอบอาชีพที่หลากหลาย บางอาชีพต้องออกไปทำงานในที่ห่างไกลจากภูมิลำเนา หรือบางกรณีผู้กระทำความผิดก็ไม่ได้มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งลงโทษปรับ หรือบางกรณีผู้กระทำความผิดอาจมีเหตุอื่นๆ ที่ไม่อาจชำระค่าปรับได้ตามที่ศาลกำหนด เช่น ความไม่สะดวกในการเดินทาง การถูกเลิกจ้าง การว่างงาน สถานการณ์โรคระบาดดังเช่นในปัจจุบันได้แก่โรคระบาดโคโรนาไวรัส-19 หรือโควิด -19 ด้วยเหตุดังกล่าวอาจส่งให้ไม่สามารถชำระค่าปรับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งศาล อันเป็นสาเหตุให้การบังคับโทษปรับไม่มีประสิทธิภาพ จึงเห็นควรที่จะพัฒนาระบบวิธีการชำระค่าปรับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลโดยนำเทคโนโลยีการชำระค่าปรับหรือการชำระค่าปรับด้วยระบบออนไลน์มาใช้ เพื่อให้การบังคับโทษปรับเกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และเป็นประโยชน์ต่อกระบวนการยุติธรรม ภาครัฐ และผู้ต้องโทษปรับ

ในปัจจุบันประเทศไทยได้มีแนวคิดเกี่ยวกับการผ่อนชำระค่าปรับสำหรับผู้กระทำความผิดที่ต้องโทษปรับตามคำพิพากษา เพื่อเป็นการทำให้การบังคับใช้โทษปรับที่มีวัตถุประสงค์บังคับเอาจาก

ผู้กระทำความผิดเป็นจำนวนเงินมีประสิทธิภาพและเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายมากยิ่งขึ้น และเพื่อให้มีความสอดคล้องกับกรณีในปัจจุบันประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทยได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของกฎหมาย โดยการเพิ่มจำนวนเงินค่าปรับทางอาญาให้มีจำนวนมากขึ้นเพื่อให้มีความสอดคล้องกับสภาพการณ์เศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป อันเนื่องมาจากโทษปรับตามประมวลกฎหมายอาญาเดิมก่อนมีการแก้ไขนั้นเป็นกฎหมายที่ใช้มานานจำนวนเงินค่าปรับจึงไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมและเศรษฐกิจในปัจจุบัน ซึ่งเมื่อกฎหมายอาญาได้มีการแก้ไขโดยเพิ่มจำนวนเงินค่าปรับให้สูงขึ้นย่อมส่งผลกระทบต่อผู้กระทำความผิดที่มีฐานะยากจนทำให้ไม่สามารถชำระค่าปรับได้ แนวคิดเกี่ยวกับการผ่อนชำระค่าปรับจึงเป็นแนวคิดหนึ่งที่มีความสำคัญในการแก้ปัญหาดังกล่าวได้ดีกว่าการยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องในทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดออกขายทอดตลาดเพื่อนำเงินมาชำระค่าปรับ หรือการกักขังหรือการบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์ที่มุ่งลงโทษต่อเสรีภาพอันเป็นการขัดต่อเจตนารมณ์ของการลงโทษปรับ กล่าวคือ การกำหนดมาตรการให้แก่ผู้กระทำความผิด หรือจำเลยที่ต้องโทษปรับตามคำพิพากษาของศาลได้ผ่อนชำระค่าปรับได้ย่อมเป็นการที่กฎหมายบังคับเอาจากผู้กระทำความผิดเป็นจำนวนเงิน โดยตรงที่ไม่สร้างภาระอันอาจเกิดผลกระทบต่อบุคคลในครอบครัวของจำเลย อีกทั้งมาตรการดังกล่าวยังไม่ขัดต่อเจตนารมณ์ของการลงโทษปรับอีกด้วย เพราะได้เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้กระทำความผิดได้มีระยะเวลาในการหาเงินเพื่อผ่อนชำระค่าปรับตามคำพิพากษา แต่แนวคิดดังกล่าวยังไม่สามารถกระทำได้นี้เนื่องจาก ในปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายฉบับใดที่บัญญัติขึ้นเพื่อรองรับการผ่อนชำระค่าปรับทางอาญาตามคำพิพากษาในกรณี ที่ศาลพิพากษาจำคุกไม่เกินสามปีและปรับแต่อย่างใด แต่ทั้งนี้ จากความสำคัญของแนวคิดดังกล่าว สำนักงานศาลยุติธรรมของประเทศไทยได้วางแนวทางเกี่ยวกับการผ่อนชำระค่าปรับในคดีอาญาไว้ว่าในปัจจุบันการบังคับคดีผู้ประกันถือว่ามิมีบทบาทสำคัญต่อภารกิจของสำนักงานศาลยุติธรรมเป็นอย่างมาก ซึ่งการบังคับคดีผู้ประกันในคดีอาญานั้น ศาลจะต้องเรียกเก็บค่าปรับจากผู้ประกันที่ผิดสัญญา มีทั้งการชำระเป็นเงินสด อายัดทรัพย์สินเพื่อนำไปขายทอดตลาด รวมทั้งการยื่นคำร้องขอผ่อนชำระค่าปรับของผู้ประกันที่ผิดสัญญาต่อศาล ปัจจุบันการรับผ่อนชำระค่าปรับของศาลชั้นต้นทั่วประเทศมีช่องทางการชำระอยู่ 3 ช่องทาง คือ ชำระด้วยเงินสด บัตรเครดิต ตามกำหนดนัดหมายโดยผู้ประกันจะต้องเดินทางมายังศาลด้วยตัวเอง หรือส่งเลขเชิษฐ์เช็คผ่านช่องทางไปรษณีย์ ซึ่งวิธีการชำระค่าปรับในปัจจุบันส่งผลให้ประสบปัญหาของความล่าช้าในการผ่อนชำระ ไม่สะดวกต่อตัวผู้ประกันเองในการเดินทางมายังศาล ซึ่งอาจมีภูมิลาเนาถิ่นที่อยู่อาศัยที่ห่างไกลจากศาล ส่งผลให้ผิคนัดการผ่อนชำระค่าปรับในที่สุด ด้วยเหตุนี้ การปรับปรุงเพื่อพัฒนาระบบการผ่อนชำระค่าปรับ ผู้ประกันจึงถือเป็นเรื่องสำคัญยิ่งต่อสภาพ สังคม

และเทคโนโลยีในปัจจุบัน ดังนั้นเพื่อลดขั้นตอนการดำเนินงาน เกิดความสะดวก รวดเร็ว และช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับคดีผู้ประกันให้ดียิ่งขึ้น ตอบสนองนโยบายรัฐบาลในการขับเคลื่อนประเทศตาม Road map Thailand 4.0 สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 รวมถึงแผน ยุทธศาสตร์สำนักงานศาลยุติธรรม พ.ศ.2561 – 2564 ยุทธศาสตร์ I (Innovation) พัฒนานวัตกรรม การอำนวยความสะดวกของศาลยุติธรรม และตอบสนองต่อนโยบายของท่านประธานศาลฎีกา ข้อ 3 เพิ่มการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการคดีและเพื่อให้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมรวดเร็วขึ้น ง่ายขึ้น และเสียค่าใช้จ่ายน้อยลง

แนวคิดเกี่ยวกับการทำโครงการพัฒนาระบบการฟ้องชำระค่าปรับผู้ประกันในคดีอาญา สำหรับงานบังคับคดีผู้ประกันผ่านเครือข่ายธนาคาร ระบบอิเล็กทรอนิกส์ และอินเทอร์เน็ตแบบกึ่งจริง เป็นแนวคิดที่เป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน ประหยัดเวลาและลดภาระค่าใช้จ่ายของประชาชนในการเดินทางเข้ามาติดต่อราชการยังศาล ซึ่งจะทำให้การชำระค่าปรับของผู้ประกันเกิดความสะดวก รวดเร็ว ง่ายต่อการปฏิบัติงานของ เจ้าหน้าที่ที่มีระบบฐานข้อมูล (Data base) ที่ชัดเจนและง่ายต่อการค้นหา ลดปริมาณการใช้ทรัพยากร ตอบสนองต่อสภาพสังคมในปัจจุบัน ก้าวทันต่อยุคสมัยและวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมดิจิทัล สร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนในการบริหารจัดการภาครัฐที่ทันสมัย ภายใต้อัตลักษณ์ของการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (Public Sector Management Quality Award) PMQA ส่งผลให้มิติในภาพรวมของการบังคับคดีผู้ประกันและกระบวนการยุติธรรม เกิดประสิทธิภาพ (efficiency) และประสิทธิผล (effectiveness) มากยิ่งขึ้น รวมทั้งเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจและผลสัมฤทธิ์ต่อเป้าหมายของระบบงานบังคับคดีผู้ประกันในที่สุด อีกทั้งยังสามารถนำไปต่อยอดเพื่อพัฒนาระบบการชำระค่าปรับอื่น ๆ ของสำนักงานศาลยุติธรรมได้อีกด้วย นอกจากนี้ ข้อสำคัญที่ควรพิจารณาในการจัดเก็บค่าปรับ คือ หากกำหนดระยะเวลาที่สมเหตุสมผลในการจ่ายค่าปรับ กล่าวคือ ต้องพิจารณาถึงความร้ายแรงของการกระทำความผิดและความสามารถในการชำระค่าปรับของผู้กระทำความผิด เช่น การให้ผ่อนชำระค่าปรับจะทำให้ผู้กระทำความผิดรู้สึกถึงการลงโทษที่น้อยกว่าการชำระค่าปรับทั้งหมดทันที ในขณะที่เดียวกัน สำหรับผู้กระทำความผิดที่มีฐานะยากจน หากศาลกำหนดให้ต้องชำระโทษปรับทั้งหมดในครั้งเดียวทันที ก็อาจก่อให้เกิดความเดือดร้อน การเตรียมการด้านโครงสร้างพื้นฐานในการบังคับใช้ค่าปรับจึงเป็นเรื่องที่จำเป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือ หน่วยงานที่รับผิดชอบจะต้องมีบุคลากรซึ่งทำหน้าที่จัดเก็บค่าปรับอย่างเพียงพอ และต้องมีระบบ

ข้อมูลที่เชื่อถือได้ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ทราบได้ว่าผู้กระทำความผิดพำนักอยู่ที่ใดและได้ชำระค่าปรับหมดสิ้นแล้วหรือยัง¹³

จากแนวคิดเกี่ยวกับการผ่อนชำระค่าปรับและวิธีชำระค่าปรับในคดีอาญาของผู้ประกันดังกล่าว แม้ว่าแนวคิดดังกล่าวจะมีได้เป็นแนวคิดที่เกี่ยวกับการกำหนดให้ผู้กระทำความผิดหรือจำเลยผ่อนชำระค่าปรับโดยตรง แต่แนวคิดดังกล่าวก็เป็นแนวคิดเริ่มต้นเกี่ยวกับการผ่อนชำระค่าปรับในคดีอาญาที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้กับกรณีของผู้กระทำความผิดหรือจำเลยที่ต้องโทษปรับตามคำพิพากษาของศาล ซึ่งหากมีการบัญญัติประมวลกฎหมายอาญาเพิ่มเติมโดยนำหลักการผ่อนชำระค่าปรับด้วยระบบเทคโนโลยีหรือออนไลน์ในคดีอาญามายกปรับใช้ย่อมทำให้การบังคับใช้โทษปรับเป็นไปตามเจตนารมณ์อย่างแท้จริง ประกอบทั้งทำให้การบังคับโทษปรับเกิดประสิทธิภาพ ส่งผลดีต่อทั้งกระบวนการยุติธรรม ภาครัฐ และผู้ต้องโทษปรับ

---

¹³ สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์, ทรงพล สงวนจิต, อิศร์กุล อุณหเกตุ, ชราธร รัตนนฤมิตร, สุนทร ดันมันทอง, ปวีศร เลิศธรรมเทวี. (2554). *นิติศาสตร์ของระบบยุติธรรมทางอาญาของไทย*. โครงการการวิเคราะห์กฎหมายและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาด้วยเศรษฐศาสตร์ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.). หน้า 89-90.

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

ในการศึกษาวิจัยเรื่องปัญหาการบังคับโทษปรับในคดีอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29/1: ศึกษากรณีคดีที่ศาลมีคำพิพากษาลงโทษจำคุกไม่เกินสามปีและปรับเกิดขึ้นจากความสนใจและตระหนักในประเด็นดังกล่าว ทั้งความสำคัญในแง่ของกฎหมาย ความสำคัญทางความคิด ในการตระหนักถึงความสำคัญและเจตนารมณ์ของการบังคับใช้โทษปรับ โดยผู้วิจัยได้ค้นคว้า รวบรวม ทบทวน และวิเคราะห์ สังเคราะห์องค์ความรู้เรื่องปัญหาการบังคับโทษปรับในคดีอาญาทั้ง ของประเทศไทยและกฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาและวิจัยครั้งนี้จะครอบคลุมถึงหลักเกณฑ์ในการบังคับโทษปรับในคดีอาญา ของประเทศไทย โดยศึกษาอยู่ภายใต้ขอบเขตของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง พระราชบัญญัติว่าด้วยการ ปรับเป็นพินัย พ.ศ.2565 และกฎหมายของประเทศสวีเดน และประเทศสหรัฐอเมริกา

จากการศึกษาถึงปัญหาการบังคับโทษปรับในคดีอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29/1: ศึกษากรณีคดีที่ศาลมีคำพิพากษาลงโทษจำคุกไม่เกินสามปีและปรับ จะเห็นได้ว่า กฎหมายอาญาเป็นกฎหมายที่มีเจตนารมณ์เพื่อป้องกันและปราบปรามการก่ออาชญากรรมที่อาจ ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ และทรัพย์สิน รวมถึงเพื่อรักษาความสงบ เรียบร้อยให้เกิดขึ้นในสังคม โดยลักษณะสำคัญของกฎหมายอาญา คือเป็นกฎหมายที่กำหนด ความผิดและโทษของการกระทำความผิดไว้อย่างชัดเจนไม่มีผลย้อนหลังที่เป็นโทษแก่ผู้กระทำความผิด ซึ่งบุคคลที่ต้องรับโทษทางอาญานั้นต่อเมื่อมีการกระทำความผิด การกระทำที่เป็นความผิด นั้นต้องมีกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิด และการกระทำที่จะเป็นความผิดนั้นต้องมีกฎหมายบัญญัติ ไว้ว่าเป็นความผิดและต้องมิบทกำหนดโทษไว้ด้วย โดยโทษทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา ของประเทศไทย มาตรา 18 แบ่งโทษออกเป็น 5 สถาน คือ โทษประหารชีวิต โทษจำคุก โทษกักขัง โทษปรับ และโทษริบทรัพย์ ซึ่งการลงโทษแต่ละสถานนั้นมีเจตนารมณ์และแนวคิดทฤษฎีของการ ลงโทษที่แตกต่างกัน กล่าวคือ

1) การลงโทษประหารชีวิต มีวัตถุประสงค์ คือ การลงโทษที่บังคับเอากับชีวิต ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการตัดโอกาสในการกระทำความผิดของผู้กระทำผิดอย่างถาวร และมีผลกระทบต่อความรู้สึกของคนในทั่วไปค่อนข้างสูง ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการลงโทษเพื่อตัดโอกาสกระทำความผิด (Incapacitation Theory) และทฤษฎีการลงโทษเพื่อข่มขวัญยับยั้ง (Deterrence Theory) ซึ่งตามทฤษฎีการลงโทษเพื่อตัดโอกาสกระทำความผิดการประหารชีวิตถือว่าเป็นลงโทษเพื่อตัดโอกาสในการกระทำความผิดให้ผู้กระทำความผิดออกจากสังคมอย่างถาวรและเป็นการข่มขวัญยับยั้งมิให้ผู้อื่นกระทำความผิดอีกด้วย

2) การลงโทษจำคุก เป็นโทษที่เป็นการบังคับต่อเสรีภาพของผู้กระทำความผิด มีวัตถุประสงค์ทั้งเพื่อตัดโอกาสของผู้กระทำความผิดออกจากสังคมอย่างถาวรในกรณีที่ผู้กระทำความผิดต้องโทษจำคุกตลอดชีวิต และตัดโอกาสของผู้กระทำความผิดออกจากสังคมชั่วคราว ซึ่งมีความสอดคล้องกับทฤษฎีการลงโทษเพื่อตัดโอกาสกระทำความผิด (Incapacitation Theory) และทฤษฎีการลงโทษเพื่อข่มขวัญยับยั้ง (Deterrence Theory)

3) การลงโทษกักขัง เป็นโทษจำกัดเสรีภาพในร่างกายแต่เบากว่าโทษจำคุก ผู้ต้องโทษกักขังจะถูกกักตัวไว้ในสถานที่กักขังซึ่งมีโซ่เรือนจำ มีเจตนาเริ่มต้นเพื่อตัดโอกาสในการกระทำความผิดของผู้กระทำความผิดชั่วคราว เพื่อให้ผู้กระทำความผิดกลับตัวกลับใจสำนึกตนเป็นคนดีและกลับเข้าสู่สังคม ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการลงโทษเพื่อข่มขวัญยับยั้ง (Deterrence Theory) และทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู (Rehabilitative Theory) เป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดในสถานเบาเพื่อให้ผู้กระทำความผิดมีโอกาสกลับตัวเข้าสู่สังคมได้อีกครั้งโดยปกติสุข

4) การลงโทษปรับ เป็นโทษที่มุ่งเอาจากผู้กระทำความผิดเป็นจำนวนเงินหรือมุ่งเอาต่อทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด อันเป็นการลงโทษที่สอดคล้องกับทฤษฎีการลงโทษเพื่อข่มขวัญยับยั้ง (Deterrence Theory) และทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู (Rehabilitative Theory) ในการข่มขวัญยับยั้งมิให้ผู้กระทำความผิดและมีให้ผู้กระทำความผิดกลับมาก่อทำความผิดซ้ำรวมถึงเป็นการแก้ไขฟื้นฟูให้โอกาสแก่ผู้กระทำความผิดได้กลับตัวกลับใจเข้าสู่สังคมได้อย่างปกติสุข

5) การลงโทษริบทรัพย์สิน คือการริบทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้ใช้ หรือมิไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด หรือทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้มาโดยได้กระทำความผิด เว้นแต่เป็นทรัพย์สินของผู้อื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจช่วยในการกระทำความผิด

โทษปรับเป็นโทษทางอาญาสถานหนึ่งที่ถูกนำมาใช้ลงโทษผู้กระทำความผิดสถานเบาที่มีพฤติการณ์แห่งการกระทำความผิดไม่รุนแรงและเป็นบทลงโทษที่นานาอารยประเทศทั่วโลกให้การยอมรับ โดยโทษปรับเป็นโทษที่มุ่งบังคับเอาจากผู้กระทำความผิดเป็นจำนวนเงินหรือมุ่งเอาต่อทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด ในประเทศไทยโทษปรับเป็นโทษที่ศาลนำมาใช้บังคับมากที่สุด และยัง

เป็นโทษที่นำไปใช้เป็นโทษเสริมร่วมกับโทษจำคุกในความผิดทุกประเภท ทั้งนี้ เพราะการลงโทษปรับเป็นวิธีการลงโทษที่สะดวกที่ภาครัฐเสียค่าใช้จ่ายน้อย และไม่ส่งผลกระทบต่อเสรีภาพของผู้กระทำความผิด อีกทั้งไม่ก่อให้เกิดผลร้ายเหมือนการลงโทษจำคุกและกักขัง เนื่องจากโทษจำคุกและกักขังนั้นได้ส่งผลกระทบต่อเสรีภาพทำให้ผู้ต้องโทษถูกสังคมเกลียดชังหรือถูกประณาม แต่เนื่องจากโทษปรับตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ของการลงโทษเพื่อการข่มขู่หรือขັบยั้งเพียงประการเดียวโทษปรับจึงไม่อาจจะตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ของการลงโทษทั้งหมดได้

การกำหนดโทษปรับตามประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทยดังกล่าวยังมีปัญหาที่ต้องพิจารณาอยู่ 3 ประการ ดังนี้

ประการแรก ปัญหาในการกำหนดอัตราโทษปรับที่มีอัตราค่าปรับแบบตายตัว

การกำหนดโทษปรับตามประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทยนั้นเป็นการกำหนดโทษปรับตามจำนวนที่กฎหมายกำหนดหรือเป็นการกำหนดโทษปรับแบบตายตัว ซึ่งระบบดังกล่าวได้ให้อำนาจศาลในการใช้ดุลพินิจกำหนดช่วงของค่าปรับ กล่าวคือ ศาลจะปรับได้ไม่ต่ำกว่าที่กฎหมายกำหนดและจะต้องไม่เกินอัตราที่กฎหมายกำหนดด้วยเช่นกัน และศาลจะต้องกำหนดอัตราค่าปรับให้เหมาะสมและได้สัดส่วนกับผู้กระทำความผิดแต่ละราย โดยศาลจะต้องพิจารณาถึงฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดตลอดจนความเป็นอยู่และความร้ายแรงแห่งพฤติการณ์ที่ผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดมาประกอบในการกำหนดโทษปรับ ซึ่งตามประมวลกฎหมายอาญาได้กำหนดให้ผู้ต้องโทษปรับ ผู้นั้นจะต้องชำระเงินตามจำนวนที่กำหนดไว้ในคำพิพากษาต่อศาล และหากผู้ต้องโทษปรับและไม่ชำระค่าปรับภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลพิพากษา ผู้นั้นจะต้องถูกยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องในทรัพย์สินเพื่อใช้ค่าปรับ ในกรณีที่ผู้ต้องโทษปรับไม่ชำระค่าปรับภายในกำหนดเวลาสามสิบวันให้ศาลมีอำนาจออกหมายบังคับคดีเพื่อยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องในทรัพย์สินของผู้นั้น เพื่อ ใช้ค่าปรับ หรือมิฉะนั้นผู้กระทำความผิดจะต้องถูกกักขังแทนค่าปรับ นอกจากนี้ ประมวลกฎหมายอาญาที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 30/1 ซึ่งเป็นมาตรการทางเลือกให้ผู้กระทำความผิดสามารถยื่นคำร้องขอต่อศาลเพื่อทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์ได้ แม้ว่าประมวลกฎหมายอาญาจะได้บัญญัติถึงมาตรการทางเลือกในกรณีที่ผู้กระทำความผิดไม่สามารถชำระค่าปรับได้โดยการยึดทรัพย์สิน กักขัง หรือทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์ตามบทบัญญัติของกฎหมาย แต่ทั้งนี้ การกักขัง หรือการทำงานบริการสังคมเป็นการลงโทษที่มุ่งต่อเสรีภาพของผู้กระทำความผิดอันเป็นขัดต่อเจตนารมณ์ของการลงโทษปรับที่มีเจตนารมณ์มุ่งบังคับเอาจากผู้กระทำความผิดเป็นตัวเงินหรือมุ่งต่อทรัพย์สินเป็นสำคัญ

การกำหนดโทษปรับของประเทศไทยเป็นการกำหนดโทษปรับที่มีลักษณะตายตัวทำให้เกิดความไม่เสมอภาคต่อผู้กระทำความผิดที่มีฐานะยากจนและร่ำรวย กล่าวคือ โทษปรับเป็นโทษ

ที่มีเจตนารมณ์ที่มุ่งบังคับเอาจากผู้กระทำความผิดเป็นจำนวนเงินหรือมุ่งเอาต่อทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเพื่อทำให้ผู้กระทำความผิดเจ็บหลายไม่กล้ากระทำความผิดอีก อันเป็นการลงโทษที่สอดคล้องกับทฤษฎีการลงโทษแก้ไขฟื้นฟูให้ผู้กระทำความผิดกลับตัวกลับใจเข้าสู่สังคมได้อย่างปกติสุข ซึ่งหากนำโทษปรับแบบตายตัวมาใช้กับผู้กระทำความผิดหรือจำเลยที่มีฐานะร่ำรวย โทษปรับย่อมไม่อาจส่งผลร้ายต่อผู้กระทำความผิดที่มีฐานะร่ำรวยได้ดังเจตนารมณ์ของการลงโทษปรับ แต่หากนำโทษปรับแบบตายตัวมาใช้เพื่อลงโทษผู้กระทำความผิดที่มีฐานะยากจนโทษปรับย่อมส่งผลร้ายให้แก่ผู้กระทำความผิดที่มีฐานะยากจนได้ ทำให้การนำโทษปรับแบบตายตัวมาใช้ในการลงโทษไม่มีความเสมอภาค ดังนั้น แนวคิดเกี่ยวกับการนำการปรับโดยกำหนดตามระบบค่าปรับรายวัน (Day Fine System) ซึ่งเป็นแนวคิดที่คำนวณค่าปรับตามรายได้ของผู้กระทำความผิดและนำมาคูณด้วยจำนวนวันที่บัญญัติไว้ในกฎหมายเป็นจำนวนที่นำมาลงโทษปรับแก่ผู้กระทำความผิดเพื่อให้เกิดความเหมาะสมและเป็นไปตามเจตนารมณ์ของการลงโทษปรับอย่างแท้จริง

ประการที่สอง ปัญหาการบังคับยึดทรัพย์สินผู้กระทำความผิดเพื่อใช้แทนค่าปรับ

ผู้กระทำความผิดที่ต้องโทษปรับตามคำพิพากษาให้ชำระค่าปรับหากไม่ชำระค่าปรับภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดต้องถูกยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องในทรัพย์สินเพื่อชำระหนี้ค่าปรับตามคำพิพากษาของศาล ซึ่งการบังคับคดีค่าปรับดังกล่าวให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม โดยให้เจ้าพนักงานศาลที่ได้รับแต่งตั้งและพนักงานอัยการเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการบังคับคดีและให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจหน้าที่ยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องในทรัพย์สินของผู้ต้องโทษปรับและขายทอดตลาดตามที่ได้รับแจ้งจากศาลหรือพนักงานอัยการ เมื่อพิจารณาถึงบทบัญญัติของประมวลกฎหมายอาญาดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ซึ่งบทบัญญัตินี้เป็นการเพิ่มภาระหน้าที่ให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ กล่าวคือ โทษปรับเป็นโทษที่กฎหมายและศาลนำมาใช้บังคับมากที่สุด และยังเป็นโทษที่นำไปใช้ควบคู่กับโทษจำคุกในความผิดทุกประเภท ทั้งนี้ เนื่องจากการลงโทษปรับเป็นวิธีการลงโทษที่สะดวกที่ภาครัฐเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด และไม่ส่งผลกระทบต่อเสรีภาพของผู้กระทำความผิด อีกทั้งไม่ก่อให้เกิดผลร้ายเหมือนการลงโทษจำคุกและกักขัง ผู้กระทำความผิดหรือจำเลยที่ต้องโทษปรับตามคำพิพากษาจึงมีคดีความเป็นจำนวนมาก อีกทั้ง เจ้าพนักงานศาลที่ได้รับแต่งตั้งและพนักงานอัยการตามที่กฎหมายกำหนดให้มีหน้าที่ในการดำเนินการยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องในทรัพย์สินของจำเลยก็ได้มีหน้าที่ตามกฎหมายเป็นการเฉพาะในการดำเนินการดังกล่าว โดยแม้ว่าประมวลกฎหมายอาญาจะได้บัญญัติไว้ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดต้องโทษปรับตามคำพิพากษาและไม่สามารถชำระค่าปรับภายในสามสิบวันต้องถูกยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องในทรัพย์สินเพื่อนำออกขายทอดตลาดมาชำระหนี้ค่าปรับ แต่ในทางปฏิบัติศาลจะใช้วิธีการกักขัง

หรือจำคุกแทนการยึดทรัพย์สินหรืออายัดทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดหรือจำเลย เนื่องจากการบังคับคดีดังกล่าวมีขั้นตอนที่ยุ่งยากและต้องใช้ระยะเวลา อีกทั้ง เจ้าพนักงานศาลที่ได้รับแต่งตั้งและพนักงานอัยการก็มีค่าใช้จ่ายหน้าที่ของรัฐที่มีหน้าที่เฉพาะในการดำเนินการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเพื่อนำออกขายทอดตลาดมาชำระค่าปรับแต่อย่างใด

ประการที่สาม ปัญหาการชำระค่าปรับภายหลังที่ศาลมีคำสั่งหรือคำพิพากษา

ในปัจจุบันประเทศไทย ได้มีแนวคิดเกี่ยวกับการผ่อนชำระค่าปรับสำหรับผู้กระทำความผิดที่ต้องโทษปรับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งศาล เพื่อเป็นการทำให้การบังคับใช้โทษปรับที่มีวัตถุประสงค์บังคับเอาจากผู้กระทำความผิดเป็นจำนวนเงินมีประสิทธิภาพและเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายมากยิ่งขึ้น และเพื่อให้มีความสอดคล้องกับกรณีในปัจจุบันประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทยได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของกฎหมายโดยการเพิ่มจำนวนเงินค่าปรับทางอาญาให้มีจำนวนมากขึ้นเพื่อให้มีความสอดคล้องกับสภาพการณ์เศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป อันเนื่องมาจากโทษปรับตามประมวลกฎหมายอาญาเดิมก่อนมีการแก้ไขนั้นเป็นกฎหมายที่ใช้มานานจำนวนเงินค่าปรับจึงไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมและเศรษฐกิจในปัจจุบัน ซึ่งเมื่อกฎหมายอาญาได้มีการแก้ไขโดยเพิ่มจำนวนเงินค่าปรับให้สูงขึ้นย่อมส่งผลกระทบต่อผู้กระทำความผิดที่มีฐานะยากจนทำให้ไม่สามารถชำระค่าปรับได้ อีกทั้งระบบการลงโทษปรับของประเทศไทยยังเป็นแบบตายตัว ทำให้ในการกำหนดอัตราโทษปรับแก่ผู้กระทำความผิดไม่มีความเหมาะสม ส่งผลให้ผู้กระทำความผิดไม่สามารถชำระค่าปรับได้ ประกอบทั้งแม้ระบบค่าปรับรายวันดังกล่าวจะได้พัฒนามาจากการลงโทษผู้กระทำความผิดที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการลงโทษปรับแก่ผู้กระทำความผิดที่มีฐานะแตกต่างกันและเพื่อผดุงไว้ซึ่งความยุติธรรมของการบังคับใช้กฎหมายให้เป็นไปตามเจตนารมณ์การลงโทษปรับ แต่ระบบดังกล่าวยังไม่สามารถแก้ปัญหาได้ครอบคลุมในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลที่เป็นเสาหลักของครอบครัวแล้ว และปรากฏเหตุการณ์หลังจากที่ศาลได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งลงโทษปรับจำเลยแล้วพบว่าจำเลยที่ต้องโทษปรับนั้นมีฐานะทางเศรษฐกิจแย่งลง หรือประสบปัญหาทางเศรษฐกิจ เช่น ตกงาน เกิดภาวะโรคระบาดโคโรนาไวรัส-19 หรือโควิด -19 เป็นต้น ด้วยเหตุนี้การชำระค่าปรับตามที่ศาลได้มีคำพิพากษาดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของคนในครอบครัวซึ่งมิได้เป็นผู้กระทำความผิดได้ อันนำมาสู่การก่ออาชญากรรมซ้ำหรือจำเลยหรือบุคคลในครอบครัวจำเลยอาจคิดฆ่าตัวตาย แนวคิดเกี่ยวกับการบัญญัติกฎหมาย เพื่อให้ผู้กระทำความผิดสามารถผ่อนชำระค่าปรับภายหลังที่ศาลได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งลงโทษปรับจำเลย หรือหากศาลเห็นว่าหากกรณีมีเหตุอันสมควร ศาลจะพิจารณาสั่งให้งดการบังคับโทษปรับ หรือยุติการบังคับโทษปรับก็ได้ เมื่อพิจารณาแล้วว่าจำเลยได้รับโทษที่ศาลสมพอสมควรแล้วจึงเป็นแนวคิดที่อาจแก้ปัญหาในการ

ลงโทษปรับแก่จำเลย และรวมถึงบุคคลในครอบครัวของจำเลยที่ได้รับผลกระทบจากการที่จำเลยต้องโทษปรับในส่วนกรณีศาลพิจารณาภายหลังมีคำพิพากษาหรือคำสั่งลงโทษปรับแก่จำเลยยังพบปัญหาเกี่ยวกับวิธีการชำระค่าปรับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลที่ทำให้การบังคับโทษปรับไม่มีประสิทธิภาพ กล่าวคือ ภายหลังที่ศาลได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้จำเลยชำระค่าปรับไม่ว่าจะในคราวเดียวโดยกำหนดวันที่ต้องชำระค่าปรับ หรือในกรณีที่จำเลยได้รับการผ่อนชำระค่าปรับ ซึ่งกฎหมายของทั้งสหรัฐอเมริกา และประเทศสวีเดนต่างก็มีการกำหนดให้ชำระค่าปรับด้วยบัตรเครดิต เงินสด หรือเช็ค แก่ศาลซึ่งได้มีการพิจารณาคดี แต่เนื่องจากในปัจจุบันผู้กระทำความผิดมีการออกไปประกอบอาชีพที่หลากหลาย บางอาชีพต้องออกไปทำงานในที่ห่างไกลจากภูมิลำเนาหรือบางกรณีผู้กระทำความผิดก็ไม่ได้มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งลงโทษปรับ หรือบางกรณีผู้กระทำความผิดอาจมีเหตุอื่น ๆ ที่ไม่อาจชำระค่าปรับได้ตามที่ศาลกำหนด เช่น ความไม่สะดวกในการเดินทาง การถูกเลิกจ้าง การว่างงาน สถานการณ์โรคระบาดดังเช่นในปัจจุบัน ได้แก่ โรคระบาดโคโรนาไวรัส-19 หรือ โควิด -19 ด้วยเหตุดังกล่าวอาจส่งผลให้ไม่สามารถชำระค่าปรับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งศาล อันเป็นสาเหตุให้การบังคับโทษปรับไม่มีประสิทธิภาพ จึงเห็นควรที่จะพัฒนาระบบวิธีการ ชำระค่าปรับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลโดยนำเทคโนโลยีการชำระค่าปรับหรือการชำระค่าปรับด้วยระบบออนไลน์มาใช้ ซึ่งเป็นแนวคิดหนึ่งที่มีความสำคัญในการแก้ปัญหาดังกล่าวได้ดีกว่าการยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องในทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดออกขายทอดตลาดเพื่อนำเงินมาชำระค่าปรับ หรือการกักขังหรือการบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์ที่มุ่งลงโทษต่อเสรีภาพอันเป็นการขัดต่อเจตนารมณ์ของการลงโทษปรับ และยังทำให้การบังคับโทษปรับเกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และเป็นประโยชน์ต่อกระบวนการยุติธรรมภาครัฐ ผู้ต้องโทษปรับ และรวมถึงบุคคลในครอบครัวของผู้ต้องโทษปรับอีกด้วย

ดังนั้น จากการศึกษาถึงปัญหาการบังคับโทษปรับในคดีอาญาของประเทศไทย จึงกล่าวโดยสรุปได้ว่า แม้ว่าการบังคับใช้โทษปรับซึ่งเป็นโทษที่นำมาใช้ลงโทษผู้กระทำความผิดเพียงเล็กน้อยจะเป็นการลงโทษที่มีลักษณะเป็นการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดไม่ก่อให้เกิดผลร้ายเหมือนการลงโทษจำคุกและกักขังเนื่องจากโทษจำคุกและกักขังนั้นกระทบต่อเสรีภาพของผู้กระทำความผิดและยังเป็นวิธีการลงโทษที่สะดวกที่ภาครัฐเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด แต่บทบัญญัติของกฎหมายที่บัญญัติเป็นหลักเกณฑ์ในการชำระค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญา ยังไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของการลงโทษปรับ โดยผู้วิจัยจะได้ทำการเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาต่อไป

5.2 ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาถึงปัญหาการบังคับโทษปรับในคดีอาญาของประเทศไทย ในส่วนของข้อเสนอแนะนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า ควรมีการแก้ไข ยกเลิก และบัญญัติกฎหมายเพิ่มเติมบทบัญญัติของประมวลกฎหมายอาญา ดังต่อไปนี้

ประการแรก ปัญหาในการกำหนดอัตราโทษปรับที่มีอัตราค่าปรับแบบตายตัว

ผู้วิจัยเห็นว่า ควรมีการบัญญัติเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาในส่วนของโทษปรับ โดยบัญญัติกฎหมายเพิ่มเติมว่า “การบังคับใช้โทษปรับให้คิดค่าปรับโดยกำหนดตามวันและรายได้ของจำเลยที่ต้องโทษปรับตามคำพิพากษาของศาล” อันเป็นการลงโทษปรับตามแนวคิดระบบวันปรับ มาใช้ ระบบวันปรับ Day-fine System เพื่อให้การบังคับใช้โทษปรับมีความเหมาะสมและมีความเสมอภาคในการบังคับใช้กับผู้กระทำความผิดที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกันและ ทำให้การบังคับใช้โทษปรับเป็นไปตามเจตนารมณ์ คือ มุ่งบังคับเอาจากผู้กระทำความผิดเป็นจำนวนเงิน เพื่อให้ผู้กระทำความผิดเจ็ดหลาบไม่กลับมากกระทำความผิดอีก

การเสนอแนะดังกล่าวผู้วิจัยได้แนวคิดประมวลกฎหมายอาญาของประเทศสวีเดน และประมวลกฎหมายอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะการทดลองใช้ระบบค่าปรับแบบรายวัน (Day Fine System) ของรัฐนิวยอร์ก

ประการที่สอง ปัญหาการบังคับยึดทรัพย์ผู้กระทำความผิดเพื่อใช้แทนค่าปรับ

ผู้วิจัยเห็นว่า ควรมีการบัญญัติกฎหมายเพิ่มเติมโดยกำหนดบทบาทหน้าที่ในการยึดทรัพย์สินหรืออายุคดีหรือเรียกทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดโดยแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29/1วรรคสอง และวรรคสาม ควรแก้เป็นว่า “...การบังคับคดีตามวรรคหนึ่ง ให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม โดยให้เจ้าพนักงานบังคับคดีเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการบังคับคดีกับทรัพย์สินของผู้ต้องโทษปรับตามที่ได้รับแจ้งจากศาล หรือพนักงานอัยการ ทั้งนี้ มิให้หน่วยงานของรัฐเรียกค่าฤชาธรรมเนียมหรือค่าใช้จ่ายจากผู้ดำเนินการบังคับคดี

การตรวจสอบหาทรัพย์สินของผู้ต้องโทษปรับโดยเจ้าพนักงานบังคับคดีเพื่อการบังคับคดีตามวรรคสอง ให้ปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง...”

การแก้ไขบทบัญญัติของประมวลกฎหมายอาญาดังกล่าวผู้วิจัยเห็นว่า เพื่อให้เกิดความเหมาะสมในการกำหนดอำนาจหน้าที่เจ้าหน้าที่ของรัฐในการดำเนินการบังคับโทษปรับแก่ผู้ต้องโทษให้มีชัดเจนและเป็นรูปธรรม เนื่องจากเจ้าพนักงานบังคับคดีเป็นเจ้าพนักงานที่มีบทบาท

หน้าที่ในการยึดทรัพย์สินหรืออัยคสิทธิเรียกร้องในทรัพย์สินโดยตรงตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของประเทศไทย

ประการที่สาม ปัญหาการชำระค่าปรับภายหลังที่ศาลมีคำสั่งหรือคำพิพากษา

ผู้วิจัยเห็นว่า ควรมีการยกเลิกประมวลกฎหมายอาญามาตรา 30/1 มาตรา 30/2 อีกทั้งควรมีการแก้ไขมาตรา 29 วรรคแรก โดยแก้ไขเป็นว่า “ผู้ใดต้องโทษปรับและไม่ชำระค่าปรับภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนดนับแต่วันที่ศาลพิพากษา ผู้นั้นจะต้องถูกยึดทรัพย์สินหรืออัยคสิทธิเรียกร้องในทรัพย์สินเพื่อใช้ค่าปรับหรือผู้ต้องโทษมีสิทธิยื่นคำร้องขอต่อศาลเพื่อขอผ่อนชำระค่าปรับตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนดไว้ก็ได้ ทั้งนี้ ผู้ต้องโทษปรับอาจยื่นคำร้องขอต่อศาลเพื่อขอผ่อนชำระค่าปรับผ่านระบบออนไลน์ก็ได้ หรือหากกรณีผู้ต้องโทษปรับมีเหตุอันสมควรและได้แจ้งเหตุต่อศาลแล้ว ศาลอาจพิจารณาสั่งให้งดการบังคับคดี หรือยุติการบังคับคดี เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมก็ได้...”

การเสนอแนะดังกล่าวผู้วิจัยได้นำเอาหลักเกณฑ์การผ่อนชำระค่าปรับตามมาตรา 9 วรรคสองแห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ.2565 หลักเกณฑ์ผ่อนชำระค่าปรับผู้ประกันในคดีอาญาของสำนักกิจการคดี สำนักงานศาลยุติธรรม และหลักเกณฑ์การผ่อนชำระค่าปรับ ของประเทศสหรัฐอเมริกา รัฐนิวยอร์ก ประกอบทั้งในกรณีที่ศาลเห็นว่าหากผู้ต้องโทษมีเหตุอันสมควรศาลจะงดการบังคับคดี หรือยุติการบังคับคดีของกฎหมายของประเทศสวีเดน มาใช้บังคับการกรณีศาลไทยลงโทษจำคุกไม่เกินสามปีและปรับ

ซึ่งการแก้ไขเพิ่มเติมและยกเลิกบทบัญญัติบางมาตราเกี่ยวกับการลงโทษปรับและมาตรการอื่นๆ ที่ใช้แทนโทษปรับนั้นเป็นไปเพื่อให้การบังคับใช้โทษปรับเป็นไปตามเจตนารมณ์คือการมุ่งบังคับเอาจากผู้กระทำความผิดเป็นจำนวนเงินหรือมุ่งเอาแก่ทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด โดยไม่ครอบไปถึงการลงโทษที่มุ่งต่อเสรีภาพของผู้กระทำความผิด และเพื่อมิให้ผู้กระทำความผิดที่ต้องโทษปรับต้องได้รับผลกระทบต่อเสรีภาพของตน อีกทั้งยังทำให้การบังคับโทษปรับเกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และเป็นประโยชน์ต่อกระบวนการยุติธรรมภาครัฐ และผู้ต้องโทษปรับต่อไป

บรรณานุกรม

กฎหมาย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ประมวลกฎหมายอาญา

พระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565

คำพินิจศาลฎีกาที่ 5583/2557

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 413/2552

หนังสือ

เกียรติจักร วัจนะสวัสดิ์. (2562). *คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1 เล่ม 1*. กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานครพาณิชย์.

จิตติ ดิงศักดิ์. (2546). *คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1*. กรุงเทพฯ: จีระการพิมพ์.

พิชัย นิลทองคำ. *ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1-6 อาญา ข้อสัญญาที่ไม่เป็นกรรม
พ.ร.บ.ค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา ฉบับสมบูรณ์
แก้ไขเพิ่มเติมเป็นปัจจุบัน*.

ปกรณ์ มณีปกรณ์. (2555). *ทฤษฎีอาชญาวิทยา*. กรุงเทพฯ: เวสต์เทรค.

ปราโมทย์ เสริมศีลธรรม. (2564). *หลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษทางอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 1)*.
กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

วิเศษ อ่อนตา. (2556). *คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 1 เหมาะสำหรับการใช้การศึกษา
ระดับปริญญาตรี เนติ สอบอัยการผู้ช่วย และผู้ช่วยผู้พิพากษา*. กรุงเทพฯ: ร้านสวัสดิการ
หนังสือกฎหมาย “ปณรัชช”.

สุดสงวน สุธีสร. (2547). *อาชญาวิทยา (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อิสร์กุล อุณหเกตุ. (2556). *ระบบค่าปรับทางอาญา*. กรุงเทพฯ: เบนไทย.

วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์

กฤตยา อารีรักษ์. (2560). *ความเหมาะสมในการนำ day fine มาใช้กับประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

- ปิยธิดา บุญพา. (2558). **การบังคับใช้โทษทางอาญา: ศึกษากรณีมาตรการยึดทรัพย์สินใช้แทนค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29**. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- พิรุฬห์ โดศกุลวรรณ. (2532). **การลงโทษปรับทางอาญา**. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภัทรพร ระดมสุทธีกาล. (2556.) **ปัญหาในการนำโทษปรับมาใช้บังคับในคดีสิ่งแวดล้อม : ศึกษากรณีโทษปรับตามวันและรายได้**. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สหชน รัตนไพจิตร. (2527). **ความประสงค์ของการลงโทษอาญา: ศึกษาเฉพาะประเทศไทยสมัยใช้กฎหมายลักษณะอาญาและประมวลกฎหมายอาญา**. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สกลรัตน์ ทิพย์บุญทรัพย์. (2552). **การบังคับคดีอาญา: ศึกษาการบังคับโทษปรับ**. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สุวรรณ ทองเนื้อแข็ง. (2532). **การบังคับโทษปรับ**. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมยศ วงษ์ดี. (2563). **การนำระบบโทษปรับโดยคำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดมาใช้กับกระบวนการยุติธรรมของไทย**. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารกระบวนการยุติธรรม, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมยศ วัฒนภิรมย์. (2536). **การรอกการลงโทษและการรอกการกำหนดโทษปรับ**. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รายงานการวิจัย

- จิรวุฒิ ลิปิพันธ์. (2550). **ปัญหาโทษปรับในประเทศไทย**. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- วีระพงษ์ บุญโญภาสและคณะ. (2551). **การพัฒนามาตรการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับและมาตรการกักขังแทนค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญา**. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม.

วารสาร บทความ

ชัยญาณุช ตันติกุล. (2566). คำปรับในคดีอาญาเป็นหนี้หรือเป็นโทษ: ความกำกวมในสถานะของ คำปรับและความสับสนในการบังคับโทษ. *คูลพาท*.

ศิริโหม พรหมโหม. (2559). การบังคับโทษปรับทางอาญา. *จูลนิติ*.

สัจญ์พงษ์ ลิ่มประเสริฐ, สุธีราภรณ์ แสงจันทร์ศรี และ อนิสามาณะทน. (2562). การลงโทษ ผู้กระทำผิดทางอาญา. *งานประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยรังสิต*.

สรรเสริญ ไกรจิตติ. (2523). คุณพินิจในการกำหนดโทษ. *คูลพาท*, 27(1).

สหชน รัตนไพจิตร. (2524). ทฤษฎีการลงโทษ: การนิติบัญญัติ. *วารสารนิติศาสตร์*, 12.

อภิวัฒน์ สุกสาว. (2561). การกำหนดโทษอาญาตามบทบัญญัติมาตรา 77 ของรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย. *จูลนิติ*.

อริยพร โพธิใส. (2564). โทษปรับเป็นพิสัย: มาตรการใหม่แทนการลงโทษทางอาญา. *จูลนิติ*.

เอกสารอื่นๆ

พิชยนต์ นิพาสพงษ์. (2561). *ปัญหาการบังคับโทษปรับเพื่อให้เกิดความเหมาะสมและเป็นธรรม: ศึกษากรณีโทษปรับตามกฎหมายไทยเปรียบเทียบกับโทษปรับตามกฎหมายต่างประเทศ กลุ่มประเทศแถบสแกนดิเนเวีย*. หลักสูตร “ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล รุ่น 17 สถาบันพัฒนา ข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม.

วิทยาลัยข้าราชการศาลยุติธรรม. (2554). *ปัญหาการยึดทรัพย์ใช้แทนคำปรับในคดีอาญา*. สถาบัน พัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม โครงการพัฒนาระบบงาน กฎหมาย การฝึกอบรมหลักสูตร “การพัฒนานิติกรระดับกลาง”.

สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์, ทรงพล สงวนจิต, อิศร์กุล อุณหเกตุ, ธราธร รัตนนฤมิศร, สุนทร ตันมัน ทอง, ปวีศร เลิศธรรมเทวี. (2554). *นิติศาสตร์ของระบบยุติธรรมทางอาญาของไทย*. โครงการการวิเคราะห์กฎหมายและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาด้วยเศรษฐศาสตร์ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

สำนักประธานศาลฎีกา. (2565). ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยการกำหนดจำนวน ชั่วโมงที่ถือเป็นการทำงานหนึ่งวัน และแนวปฏิบัติในการห้าทำงานบริการสังคมหรือ สาธารณประโยชน์แทนคำปรับและการเปลี่ยนสถานที่กักขัง (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2565.

เอกสารต่างประเทศ

หนังสือ

- Gis N.E. (1996). *How to Use Structured Fines (Day Fines) as an Intermediate Sanction*. Washington: Vera Institute of Justice.
- Michael Tonry and Richard S. Frase. (2001). *Sentencing and Sanctions in Western Countries*. New York: Oxford University Press.

ฐานข้อมูลออนไลน์

- คณะก้าวหน้า. (2566). *Day-fine ไม่ใช่แค่เรื่องของค่าปรับ*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://progressivemovement.in.th/article/common-school/6860/>.
- ณัฐกริยา วงศ์ชัย. (2565). *ปัญหาการกำหนดโทษปรับทางอาญา: ศึกษากรณีพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://grad.dpu.ac.th/>.
- ณัฐวัชณ์ สุทธิโยธิน. (2565). *ทฤษฎีการลงโทษ*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://grad.dpu.ac.th/>.
- ทีมข่าวอาชญากรรม MGR ONLINE. (2566). *ศาลปรานี! ลูก 1 เดือนรอลงอาญาแม่อุ้มลูกน้อยลักฝ่าอ้อมโลดต*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://mgronline.com/crime/detail/9530000013588>.
- นัทธี จิตสว่าง. (2565). *วัตถุประสงค์ในการลงโทษ*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://www.gotoknow.org/posts/454719>.
- ปิยวรรณ พันธวงศ์. (2565). *ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับของประเทศไทย*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: http://www.lawgrad.ru.ac.th/AbstractsFile/6124012633/16159551013cc55138612055259956e446d5f917a2_abstract.pdf.
- สกุลรัตน์ ทิพย์บุญทรัพย์. (2565). *การบังคับคดีอาญา: ศึกษาการบังคับโทษปรับ*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://libdoc.dpu.ac.th/mtext/article/422980.pdf>.
- สำนักแผนงานและงบประมาณ สำนักงานศาลยุติธรรม. (2565) *หนังสือรายงานสถิติคดีประจำปี พ.ศ. 2564*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://oppb.coj.go.th/th/content/category/detail/id/8/cid/2085/iid/300811>.
- อานันท์ เกียรติสารพิภพ. (2565). *การดำเนินการตามมาตรา 77 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: https://library2.parliament.go.th/giventake/content_royrueng/2561/tr2561-apr5.pdf.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อสกุล	นางสาวศิริพร มะลิทอง
วัน เดือน ปีเกิด	8 พฤษภาคม พ.ศ. 2532
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	179/6 หมู่ที่ 7 ตำบลในเมือง อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ
ตำแหน่งและประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2555 - 2559	นิติกร สำนักงานยุติธรรมจังหวัดชัยภูมิ
พ.ศ. 2559 - 2561	นิติกร สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชัยภูมิ
พ.ศ. 2561 - 2563	นิติกร สำนักอำนวยการประจำศาลจังหวัดนครสวรรค์
พ.ศ. 2563 - 2565	นิติกรปฏิบัติการ สำนักกิจการคดี สำนักงานศาลยุติธรรม
พ.ศ. 2565 - ปัจจุบัน	นิติกรปฏิบัติการ สำนักงานประจำศาลจังหวัดวิเชียรบุรี
วุฒิการศึกษา	
พ.ศ. 2555	นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น